

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Indbydelsesskrift

til

den offentlige Examen i Juni og Juli 1875

ved

Aars og Voss's Latin- og Realskole.

Kristiania.

Trykt hos W. C. Fabritius.

1875.

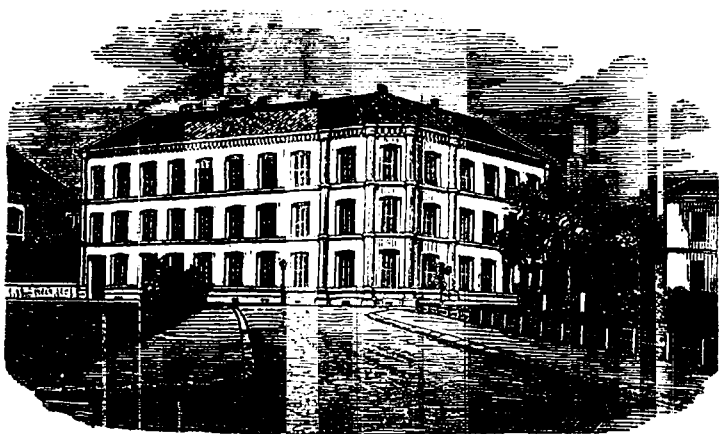
Indbydelsesskrift

til

den offentlige Examen i Juni og Juli 1875

ved

Aars og Voss's Latin- og Realskole.

Kristiania.

Trykt hos W. C. Fabritius.

1875.

Indhold.

	Side
I. Zeus. Af J. Aars	1
II. Om nogle tyske Realskoler. Ved A. Høyer	23
III. Skole-Efterretninger.	
Klasse-Inddeling og Discipeltal	59
Skolens Lærere	60
Andreas Falkenberg. John Klæbo	66
Dimission fra Skolen i 1874	69
Vedkommende Middelskolens Afgangsexamen	72
Forestilling til Departementet for Kirke- og Undervis- ningsvæsenet angaaende nogle Punkter i vor høiere Almenskoles Organisation. Af P. Voss.	80
Om Skolepenge og Fripladse	99
John Heuchs Legat	100
IV. Examen 1875	101
V. Tabellarisk Oversigt over Fagfordelingen for 1875 —1876.	

Zeus.

Brudstykke

af en fremstilling af den græske gudelære,
navnlig den homeriske.

Af

J. Aars.

Zeus.

§ 1. Zeus, himmelens gud ¹⁾, er ikke alene den øverste og mægtigste af alle guder; han er ogsaa verdens uindskrænkede herre og styrer, der leder alle ting efter sin vilje og raader for den hele verdens som for de enkelte folks og de enkelte menneskers skjebne. Den hele verdensorden udgaar fra ham; han er gudernes og menneskenes *fader* ²⁾; han er almægtig ³⁾ og vis ⁴⁾ fremfor alle; hvad der skal ske i fremtiden, kjender han, — det er jo ham selv, som raader derfor, — og sin vilje giver han menneskene tilkjende ved tegn og varsler og orakel-udsagn; derfor kommer ogsaa al spaadomskunst og seergave fra Zeus ⁵⁾. Og ligesom han er den hele verdens

¹⁾ Ζεύς (= Διεύς) af stammen διϑ, forsterket af διϑ (altsaa gen. Διός for Διϑός); i Sanskrit findes af den samme stamme div, forsterket *djav* eller *djau*, subst. *djâus*, himmel og himmelgud, adj. *divjas*, himmelsk (sml. gr. *διος*), og subst. *dévas*, gud; af en beslegtet st. *djâ* findes akk. *djâm*, der ganske svarer til d. hom. Ζῆν (f. c. Il. 14, 265). Af beslegtede ord kan merkes *διος* (straalende, herlig) *δῆλος*, *εὐδαιελοσ*, subst. *εὐδία* (klart vejr); lat. *divus*; *Διου* (= sskr. *djav*) bliver paa latin *Jov*, som vi har i *Jovis* o. s. v. og i nom. sammensat med *pater* til *Juppiter*. Ogsaa *deus* hører til denne rod, derimod ikke *θεός*.

²⁾ Baade guderne og menneskene tiltaler ham næsten altid som „fader Zeus“, og hos Romerne er denne sammenstilling blevet konstant og er saaledes gaat over til sammensætningen *Juppiter*.

³⁾ Od. 14, 445.

⁴⁾ Od. 20, 75. Il. 13, 631. Zeus kaldes jevnlig *μητίετα* (den vise), og naar en mands visdom skal fremhæves, kaldes han *Διὶ μῆτιν ἀτάλαντος*, Zeus's lige i visdom.

⁵⁾ Ζεὺς πανομοῦσι Il. 8, 250. Mangfoldige gange giver Zeus tegn og varsler ved turdenen eller lynet, ved fugle (især ørnen) eller paa andre maader. Læs f. c. Od. 2, 146—156.

højeste hersker, saaledes er han ogsaa konge iblandt de övrige guder; de maa lyde hans bud og frygter for hans vrede ¹⁾ og erkjender og ærer ham som sin og al verdens herre, hvis magt og styrke er nendelig meget større end alle de övrige guders tilsammen ²⁾. Ogsaa de jordiske konger og hövdinge har sin magt fra ham ³⁾, og fra ham udgaar al politisk og social orden i menneskenes samfund; under hans beskyttelse staar al lov og ret ⁴⁾, han vaager over folkene og hövdingernes lovmæssige forsamlinger ⁵⁾, verner om alle dem, som er i nød og søger hjælp ⁶⁾, og over gjestevenskabet og dets ret ⁷⁾, eden og dens hellighed ⁸⁾, familien og alle familie-forbindelser ⁹⁾.

§ 2. Zeus's navn betegner ham nærmest som den rene, klare himmels gud; men han raader overhovedet for alle himmelens og luftens kræfter. Fra ham kommer lyn og torden og ödelæggende storm ¹⁰⁾, han adlyder vindene ¹¹⁾, han sender regn, hagel og sne og sætter regnbuen i skyerne ¹²⁾. Derfor kaldes han ogsaa skysamlere ¹³⁾, den i sorte skyer hyllede ¹⁴⁾, lunslyngeren og den, som glæder sig ved lynet ¹⁵⁾, den höjt dundrende ¹⁶⁾, den, hvis röst höres vidt ¹⁷⁾, den, der har stormen og uvejret i sin

¹⁾ Il. 15, 104—109 og 134—138. Ζ. ὑπατος κρειόντων, Ζ. ὑψίζυγος.

²⁾ Il. 1, 533. Il. 8, 1 fg.

³⁾ Il. 9, 99. 2, 205. (NB. udtryk som διοτρεφέες βασιλῆες &c.).

⁴⁾ Il. 1, 238. I forbindelse med Zeus nævnes ofte Themis, en personifikation af den politiske orden, (se nedenfor s. 17); hos senere forfattere ogsaa Dike (ret og retfærdighed) og Nemesis (den gjengjeldende og hevnende retfærdighed).

⁵⁾ Ζεύς ἀγοραῖος, βουλαῖος (efterhomeriske udtryk).

⁶⁾ Ζ. λικεῖσιος Od. 13, 213 (hos senere forf. λιέσιος).

⁷⁾ Od. 14, 57. 284. 9, 270—271; Ζ. ξείνιος.

⁸⁾ Ζ. ὄρκιος. Sof. Fil. 1324.

⁹⁾ Ζ. ἐρκειῖος. Od. 22, 335; ἐφέστιος. Sof. Ajas 492.

¹⁰⁾ Il. 13, 243—245. 15, 379. 12, 252. Od. 12, 405—416.

¹¹⁾ Il. 14, 19. Διὸς οὔρου (Od. 5, 176 &c.).

¹²⁾ Il. 10, 5—7. 12, 25. Διὸς ὄμβρος (Il. 11, 493 &c.). Il. 12, 278—287. Il. 11, 27.

¹³⁾ νεφεληγερέτα.

¹⁴⁾ κελαινεφής.

¹⁵⁾ ἀστεροπητής, τερπικέραυτος.

¹⁶⁾ ὑψιβρεμέτης, ἐρίγδουπος.

¹⁷⁾ εὐρύοπα (efter andre den vidt seende).

haand ¹⁾. Alle disse tillægsord fremhæver tillige Zeus's magt; ti hos alle folk er tordenen og lynet billeder eller beviser paa den højeste guds veldige kraft.

§ 3. Mange udtryk hos Homer (og tillige hos senere forfattere) synes at betegne Zeus som indbegrebet af *al* guddoms-magt. Den hele verdensstyrelse ligger hos Zeus; skjebnens bestemmelse kaldes Zeus's tanke eller raad ²⁾, og skjebnen kaldes Zeus's skjebne ³⁾; (det er først hos senere forfattere, at skjebnen undertiden betragtes som en selvstændig magt, hvem endog Zeus maa bøje sig for). Alle menneskelivets begivenheder ledes af Zeus og maa fremme hans planer; og naar nogen anden guddom griber bestemmende ind i tingenes gang, saa er det dog kun paa Zeus's bud eller med hans samtykke. Zeus bestemmer altsaa menneskenes livslod, giver dem lykke eller ulykke og fastsætter deres dødsdag; dette betegnes ogsaa ved billedet af *vegten* (*Ζιὸς τάλαντα*), hvormed Zeus afvejer menneskenes skjebne ⁴⁾. Som den, fra hvem den hele verdensstyrelse udgaar, kaldes Zeus uden videre „gud“ eller „guden“ ⁵⁾, som om han var den eneste; og naar den styrende guddoms-magt undertiden betegnes ikke ved Zeus alene, men ved saadanne udtryk som «Zeus og de øvrige guder» ⁶⁾, da viser dette netop Zeus's absolut overordnede stilling. Og alt, hvad de øvrige guder gjør — hver inden sin særegne virksomhedskreds — kan betragtes som gjort af Zeus, fordi al guddommelig magt udgaar fra ham ⁷⁾. Derfor bruges ogsaa udtrykket «guderne» og navnet Zeus om hinanden ⁸⁾, som om det var et og det samme; og naar skjebnen undertiden kaldes «gudernes skjebne» ⁹⁾, d. e. den guddommelige skjebne, saa medfører dette hos Homer ingen anden forestilling end det ovenfor nævnte «Zeus's skjebne».

¹⁾ *αἰγίωχος*. Om *αἰγίς* nærmere under Athena.

²⁾ Il. 1, 5. 17, 409. 8, 143 &c.

³⁾ Il. 9, 608 &c.

⁴⁾ Il. 8, 69 fg. 22, 209 fg.

⁵⁾ Od. 11, 292; Il. 13, 730; o. m. a. st.

⁶⁾ Il. 3, 303. 14, 120 &c.

⁷⁾ Od. 5, 291—304.

⁸⁾ Il. 3, 164 (sml. Od. 1, 347).

⁹⁾ Od. 3, 269. 22, 413.

Den maade, hvorpaa Zeus griber ind i de homeriske digtes handling, er ogsaa en helt anden end de øvrige guders; disse træder gjerne selv op, er legemlig tilstede og tager personlig del i begivenhederne; Zeus derimod troner paa Olympos og leder derfra alt, idet han enten sender andre guddomme som sine redskaber eller ogsaa umiddelbart — alene i kraft af sin almægtige vilje — styrer tingenes gang baade i stort og smaat.

Hele denne Zeus's stilling som verdensherskeren, baade de her fremhævede og mange andre enkelte træk hos ham, beror ikke alene derpaa, at han som himmelguden staar *over* alle andre guder, men vistnok ogsaa paa den endnu ikke udslukte forestilling om *en* gud som den eneste herre baade over himmelen og jorden.

§ 4. De græske guder har saavel i folketroen som især i den episke digtning efterhaanden faat en rent menneskelig skikkelse, (i folketroen vel saa meget mere, efterat den er bleven paavirket af den episke digtning). Ogsaa Zeus er derfor hos Homer en med digterisk frihed behandlet poetisk personlighed, paa samme tid som han er verdens herre, udtrykket for de endnu levnedede monoteistiske forestillinger. Heri ligger en grundig modsigelse, som er gjennemgaaende i den hele græske gudelære, modsigelsen mellem religionens fordring og fantasiens frihed, mellem den religiøse bevidstheds guddoms-ideal og mytologiens antropomorfistiske tendens. Allermest kommer denne modsigelse frem i Zeus's personlighed, der næsten falder i to ganske modsatte sider, som vi kunde kalde *religionens Zeus* og *digtningens Zeus*. Og det er ikke saa, at religionens Zeus fremtræder som en *anden* end digtningens; tvertimod, sammenblandingen er fuldstændig gjennemført, saa at den religiøse tros ideale forestillinger om Zeus, den højeste gud, springer os imøde lige ud af selve de træk og situationer i de episke digte, hvoraf vi lærer hin folkesagnets og poesiens Zeus-personlighed at kjende.

Vi skal fremhæve de vigtigste modsigelser:

1. Zeus er den absolute „gud“ (*ὁ Θεός*); men der er dog ogsaa *andre* guder ved hans side.
2. Efter den religiøse bevidsthed er Zeus *evig*, og efter sit væsen maa den højeste gud «have livet i sig selv»; fra ham udgaar al guddomsagt, han er alle „gudernes fader“;

men i digtningen er han dog selv en søn af andre guder, Kronos og Rheia.

3. Zeus er ogsaa „*menneskenes fader*“; menneskets skabelse maa efter den religiøse bevidsthed henføres til den højeste gud; men dog danuede der sig — vistnok først *efter* Homer — sagn og digtninger om, at mennesket er blevet skabt af Prometheus eller paa andre maader.
4. Ifølge den religiøse bevidsthed er Zeus *alvidende og almægtig* (se § 1), og dog kan han i digtningen mangu gang narres og føres bag lyset, og det hænder, at han er *nødt* til at tage mere hensyn til andre guders mening og vilje, end han selv ønsker.
5. Ifølge den religiøse bevidsthed er Zens *hellig og ren* og hader og straffer det onde, verner om egteskabets og edens hellighed o. s. v.; i digtningen fremtræder han dog fuld af menneskelige lidenskaber og fejl, gjør sig skyldig i egteskabsbrud og (hos Hesiod) i mened.

§ 5. Paa samme tid som Zeus er den gud, som den religiøse tro ser op til med den største ærefrygt, saa er han ogsaa den, hvem den naive fantasi med størst forkjærlighed sysler med; derfor behandles Zeus af folkesagnet og digtningen med en forunderlig blanding af dyb religiøs ærbødighed og en let, ofte spøgende og næsten hensynsløs frihed. Den religiøse tro paa Zeus's ophøjede guddom er saa grundfæstet, at den ikke røkkes, fordi om fantasien med ubunden frihed udmaler sig hans poetiske personlighed; om end folkeaanden forlystede sig ved allehaande myter og sagn, der gjorde verdens herre og styrer til en menneskelig skikkelse, som maa dele menneskenes skrøbeligheder, ja deres forlegenheder og vanskeligheder, og om man end kunde more sig ved at se sine guder og især den store gudernes og menneskenes fader hildet i manguen svaghed og indviklet i manguen pinlig stilling, saa var dog naiviteten grundig nok til, at dette gennem lange tider intet skaar gjorde i den ubetingede tro paa Zeus's guddommelige storhed og herlighed; i de homeriske digte er der i ethvert fald endnu intet spor til saadant ¹⁾).

¹⁾ Engang maatte det dog blive anderledes; efterhaanden som refleksjonen udviklede sig, maatte modsigelsen blive den for

§ 6. I de folkelige sagn og digtninger om Zeus spiller hans *elskøvs-forbindelser* en stor rolle, og det er især dem, der viser ham som en menneskelig karakter af stor skrøbelighed og ofte bringer ham i situationer, der vel kan være af stor komisk virkning, men som er hans egentlige væsen aldeles uværdige. Men disse myter har dog for en stor del fra først af en dybere betydning. I mytedannelsen opfattes *skabelse* ofte under billedet af avling og fødsel. Derfor var det naturligt, at der opstod sagn om, at Zeus, den gud, fra hvem alt har sit udspring, forbandt sig med kvindelige væsener (dødelige eller udødelige) for at frembringe nye skabninger. Sagnene om Zeus's forbindelser med dødelige kvinder udtrykker i grunden følelsen af, at menneskeheden trænger til at fornyes og styrkes derved, at guddommen selv indpoder den noget af sit væsen, og troen paa, at guddommen kan og vil saaledes umiddelbart meddele sig selv til menneskeheden; derved, at Zeus avler sønner blandt menneskene, viser han disse efter græsk opfatning den største velgjerning. Mange af disse sagn er ogsaa opstaaet uafhængig af hverandre paa forskellige steder, har altsaa oprindelig kun haft en *lokal* betydning ¹⁾ og er først efterhaanden — for en stor del vistnok gennem den episke digtning — blevet almindelig udbredte og optagne som led i det hele folks mytologiske forestillinger. Flere af disse sagn synes oprindelig at have sin grund i tanken om en ægteskabelig forbindelse mellem Zeus som *himmelguden* (se § 2) og den paa vedkommende sted dyrkede gudinde for *jorden* eller andre gudinder, som fra først af kun har været lokale, men senere er optagne i den almindelige mytologi dels som gudinder, dels som kvindelige heroer. Enkelte

sterk; den religiøse bevidsthed kunde ikke længere føle sig tilfredsstillet ved folketroens Zeus, og der viser sig spor til en reaktion i monoteistisk retning; derfor uddanner der sig en forestilling om *skjebnen* (Moiras) som en over Zeus ophøjet guddomsagt; og endaa senere maa den gamle tro vige pladsen dels for filosofiske dogmer og systemer, dels for ren ligegyldighed og spot over Zeus og den hele gudelære.

¹⁾ Det maa erindres, hvorledes det græske folk var splittet i mange forskellige stammer, og at den gjensidige berøring mellem disse fra først af ikke var stor.

af de lokale sagn kan vel ogsaa have sin specielle grund i mægtige hövdingeslegters lyst til at udlede sin herkomst fra Zeus. Men efterat forestillingen om den olympiske gudedefamilie havde uddannet sig, og Here, himmelens gudinde, var indsat som Zeus's eneste retmæssige hustru, maatte alle de övrige egteskaber, som sagnet vidste at melde om, opfattes som utiladelige forbindelser. Og efterhaanden behagede man sig mere og mere i denne modsigelse, at den höje gud, fra hvem al lovlig og sedelig orden har sit udspring, dog personlig er en egteskabsbryder, og i komisk at fremstille de besynderlige situationer, hvori dette forhold maatte bringe ham, især ligeoverfor Here, der nu idelig passer paa ham med en aldrig slövet skinsyge og bittert og uretfærdig forfølger de kvinder, han elskede. Hele denne forestilling om Heres skinsyge er dog efterhomerisk ¹⁾.

(De enkelte sagn om Zeus's elskovs-forbindelser vil blive at omtale i forbindelse med de guder eller heroer, som var hans börn).

§ 7. Vil vi forövrigt sammenfatte den homeriske Zeus's personlige egenskaber, saa har han fremfor alt en majestætisk værdighed, en følelse af sin egen ubetingede overlegenhed ²⁾ og derfor en ro og sikkerhed, som kun sjelden lader sig rokke, — og dog kan han «som et andet menneske» ærgre sig over mange forviklinger og vanskeligheder og ofte føle sig helt pinlig stillet ³⁾, (atter et træk af modsigelsen mellem det guddommelige og det menneskelige); han er mild og naadig mod menneskene, hörer og opfylder gjerne deres bönnen og er af gemyt venlig og godmodig, men taaler dog aldrig, at hans bud overtrædes og hans vilje haanes; overmodig trods straffer han strengt.

§ 8. Den Zeus-typus, som den homeriske poesi fremstiller, ligger til grund for hele den senere tids og navnlig for den græske *kuunst*s opfatning af guden.

Af de mange statuer af Zeus, som fandtes rundt om i Hellas og kolonierne, var den merkeligste Feidias's ⁴⁾ berönte

¹⁾ Der er kun *et* sted i de homeriske digte, som svagt tyder hen derpaa, nemlig fortællingen Il. 19, 96 fg.

²⁾ Il. 8, 1 fg.

³⁾ Et eksempel blandt mange: Il. 1, 518.

⁴⁾ Feidias er født i Athen henimod aar 500 og døde i en alder af omtrent 69 aar.

olympiske Zeus, der stod i gudens tempel i Olympia i Elis. Denne statues vidunderlige skjönhed blev lovprist gennem hele oldtiden, og at faa se den stod som et maal for alle Grækeres længsel. Guden var fremstillet i guld og elfenben, 40 fod høj og siddende paa en mægtig trone; i den højre haand holdt han en Nike (sejersgudinde) — ogsaa af guld og elfenben — og i den venstre det kongelige scepter, paa hvis spidse en örn sad; hans klædebon (af guld) var gledet ned fra overkroppen og laa i rige folder fra hofterne af; ogsaa fodsaaerne og hovedhaarets fyldige lokker var af guld. Kunstneren har stillet sig til opgave at fremstille Zeus som den almægtige verdensstyrer, der troner paa Olympos ophöjet over den hele verden, og som i legemlig styrke og i aandens dybde og visdom staar höjt over alle guder og mennesker, men tillige er alles kjærlige «fader», der gjerne hörer deres böonner, og fra hvem alt godt kommer. Ideen til dette kunstverk, hvori Feidias har skabt en idealtypus af Zeus, er fremkaldt ved de homeriske vers II. 1, 528—30 ¹⁾, som i klare træk maler den store guds ophöjede majestæt i forening med hans venlig imödekommende naade. «Det veldige haar, som steg lige op over panden og derpaa faldt symmetrisk ned til begge sider, gav hans aasyn noget vist löveagtigt og et udtryk af selvbevidst kraft, som den höje pande og næsens kraftige former endmere forögede, medens paa samme tid et venligt træk om den svagt aabnede mund gjorde et mildt, tröstende indtryk.» Ogsaa tronen, guden sad paa, var et stort kunstverk; den hele stol saavel som den basis, hvorpaa den stod, og den skammel, som gudens födder hvilede paa, var smykket med en mængde af billeder.

Dette merkelige kunstverk er rimeligvis gaat tilgrunde under den ildebrand, som under Theodosius den 2dens regering (408—405 e. Kr.) ödelagde templet i Olympia. Af de endnu bevarede Zeusbilleder indtager den i forrige aarhundrede i Otricoli fundne Zeusmaske den förste plads; den findes nu i Vatikanet og

¹⁾ „Talt, da nikkede Zeus med de sorthlaa bryn i det samme, og fra udödelig isse faldt drottens ambrosiske lokker bølgende ned, og höjen Olymp han kom til at skjelve.“

(Wilster).

kaldes almindelig Zeus Otricoli; vi har i den om ikke en ligefrem efterligning af Feidias's olympiske Zeus, saa dog et verk, der har bevaret adskillige af dennes grundtræk, og som derfor ikke alene griber beskueren ved sin store skjønhed og fine udførelse, men ogsaa hjælper os til at faa en forestilling om hint oldtidens mest beundrede kunstverk. «I dette aasyns udtryk er rolig højhed og venlig mildhed forenet i vidunderlig harmoni. Især maa man lægge merke til den smale og høje pande, som ved en dyb fure deles i en øvre og en nedre halvdel; den røber ligesaa vel den vises gennemtrængende forstand som den i livets kamp staalsatte mands energiske vilje.» Den let aabnede mund forhøjer det venlige i udtrykket; behandlingen af det fyldige haar og skjeg er let og genial, og hovedhaaret rejser sig lig en manke paa en for Zeusbillederne ejendommelig maade.

Af de øvrige billeder af Zeus, som er os levnede, maa fremhæves den siddende statue, som er kjendt under navnet Zeus Verospi, og som ogsaa findes i vaticanets samling; den staar i kunstverd langt tilbage for Z. Otricoli, men kan dog maaske tjene til at give en svag forestilling om Feidias's storartede komposition; Zeus sidder paa sin trone med tordenkilen i den højre haand og scepteret med en örn paa i den venstre; hans örn titter «halvt nysgjerrig, halv tjenstfærdig» frem under tronen; figurens hele holdning gjør indtryk af stolt og majestætisk ro.

§ 9. For alle Grækere's bevidsthed stod Zeus som den højeste gud, og overalt, hvor Grækere boede, havde han sin dyrkelse. Imidlertid har enkelte af hans kultus-steder en særegen interesse. Saaledes Dodona i Epeiros, hvor den «pelagiske Zeus» blev dyrket allerede i en tid, da man endnu ikke havde tempelbygninger. Her gav Zeus orakelsvar gennem den hellige egs susning eller duernes flugt eller klangen af kobberbækkener. Som Zeus's hustru dyrkedes her Dione¹⁾; hans

¹⁾ Navnet er det samme som Romernes Juno og sandsynligvis beslegtet med Zeus (se s. 3, note 1).

prester kaldtes Selloi. — Ogsaa paa Kreta havde Zeus en ejendommelig kultus; her blev han fortrinsvis opfattet som naturgud; om vaaren, naar naturen ligesom vaagner op til nyt liv, fejrede man Zeus's fødselsfest¹⁾, og mod vinterens komme holdt man sørgefest over Zeus's død. Mangesteds holdt man de højeste fjeldtoppe for Zeus's bosted og dyrkede ham der med ofringer og andre ceremonier; saaledes nævnes Kyllene i Arkadien, Ithome i Messenien, Taygetos i Sparta, Lykaion paa grænsen mellem Arkadien og Messenien; mest udbredelse og betydning fik den forestilling, at Zeus og de øvrige høje guder havde sit hjem paa bjerget Olympos i Thessalien; men guderne bor dog ogsaa i *himmelen*, og de to forestillinger kan forenes, forsaavidt som Olympos med sin top rager helt ind i himmelen; efterhaanden opfattede man Olympos som en overjordisk, himmelsk gudebolig²⁾, hvor de høje guder havde sine herlige paladser, og hvor de samledes til raadslagning eller til festlige maaltider i Zeus's hus ligesom hövdingen i kongens slot. — Som alle Grækernes højeste nationalgud æredes Zeus ved de hellige veddekampe i Nemeia i Argolis og Olympia i Elis.

§ 10. Hos Romerne dyrkedes den samme gud under navnet *Juppiter*. Ligesom navnet er det samme («fader Zeus», se s. 1, note 1), saaledes stemmer Juppiter i de væsentligste træk overens med Grækernes Zeus. Han er den romerske statsreligiøse højeste gud, statens grundlægger og opretholder (conditor et conservator imperii Romani). Hans vigtigste tempel stod paa Capitolium (Juppiter Capitolinus); derfra drog feltherrerne ud

¹⁾ Om et sagn, hvorefter Zeus blev født og opfostret paa Kreta, se nedenfor s. 18.

²⁾ Od. 6, 42—45:

— — Olymp, hvor man siger, at guderne have sin bolig, evig og fast, som aldrig af storm vorder rystet, og aldrig vædet af regn og besøget af sne; men luften sig skyfri breder derover, og lysende glans omstråler den altid.

(Wilster).

Sml. i modsætning hertil tillægsordene *νιφόεις* (Il. 18, 616) og *ἀγάννιπος* (Il. 1, 420), der betegner Olympos som et almindeligt højt fjeld her paa jorden.

til krig, og did vendte de efter vunden sejer tilbage i triumf. Efter de forskjellige sider af hans virksomhed gav man ham ogsaa hos Romerne forskjellige tillægsord: *pluvius* (regnguden), *tonans* (tordenguden), *fulminator* (lynets gud), *stator* (grundlæggeren, ordneren, Liv. 1, 12), *hospitalis* (= *ἔσιβιος*) o. s. v. Da Romerne lærte den græske litteratur og de græske sagn at kjende, overførte de de fleste træk af Zeus's personlighed og de fleste af myterne om ham paa sin Juppiter.

TILLÆG.

Om Zeus's forældre. — Titanerne.

§ 11. Efterat den græske folketro har dannet sig en mangfoldighed af guder i menneskelig skikkelse, og efterat digtningen har bragt denne mangfoldighed i system og stillet de enkelte guder i forhold til hverandre som forældre og børn eller som søskende, saa opstaar af sig selv det spørgsmaal: hvor er denne gudeslegt kommen fra? hvem er dens forældre eller stamfædre? Ti tanken om en *erig* guddom kunde man ikke holde fast, om den end hist og her fremtræder som en anelse (se § 4).

Det blev altsaa naturligt for mytedannelsen at skaffe Zeus og de øvrige olympiske guder forfædre, og dette har allerede været gjort i den førhomeriske poesi, uden tvil med benyttelse af gamle mytiske navne (vel især natur-guddomme, personifikation af forskjellige af naturens kræfter og fænomener).

I Iliaden er Okeanos alle guders stamfader ¹⁾. Okeanos er en personifikation af den store verdensstrøm, der som den alt omfattende grænse tænktes at omgive baade jorden og havet. Fra denne kommer ikke alene alt hav og alle elve og kilder

¹⁾ *Θεῶν γένεσις* Il. 14, 201; cfr. 246 *γένεσις πάντεσσι τέτυκται*. I Odysseen nævnes hverken Okeanos eller nogen anden som gudernes stamfader; Zeus er Kronos's søn, men længere op føres ikke hans æt.

paa jorden ¹⁾); men af Okeanos er den hele synlige verden steget op; der har alt, baade levende og livløst, sit hemmelighedsfulde ophav ²⁾). Den til en gud personificerede Okeanos lever egentlig udenfor den nuværende verden, kommer ikke til gudernes forsamlinger paa Olympos ³⁾ og tager ingen del i verdensstyrelsen. Hans betydning i den homeriske gudelære er kun denne, at fra ham og hans hustru Tethys ⁴⁾ («moder Tethys», som Here kalder hende), nedstammer fra alle guder.

§ 12. Fra dem stammer da ogsaa Zeus. Man digtede, at ogsaa han, den højeste gud, var født af et ældre gudepar med navnene Kronos og Rheia ⁵⁾ (Rhea), der begge tænktes som Okeanos's efterkommere ⁶⁾).

Der dannede sig nu ganske naturlig den opfatning, at disse Zeus's og alle guders forfædre tilhørte en *ældre gudeslegt*, som

¹⁾ Se II. 21, 196 fg.

²⁾ Sml. den ioniske filosof Thales's lære om *vandet* som alt værendes ophav.

³⁾ Se II. 20, 7.

⁴⁾ En personifikation med det samme fysiske grundlag som Okeanos, kun opfattet kvindelig; „non duo principia disparia, sed una tantum natura aquosa, quae quod in se ipsa et generandi et pariendi nutriendique vim habet, poetice in duas personas, marem ac feminam, dispescitur.“ (Schoemann). Saaledes ofte i mytologien.

⁵⁾ Disse navnes betydning kan ikke bestemmes; *Κρόνος* henføres gjerne til verbet *κραίνω* og *Ῥεία* til *ῥέω*; om dette er rigtigt, kan dog deraf intet sikkert sluttes om deres mytologiske betydning. De forskjellige forsøg paa at forklare, hvorfor mytedigtningen just har gjort Kronos til Zeus's fader, er altfor løst grundede til at medtages her.

⁶⁾ Hos senere forfattere er Kronos og Rheia børn af Uranos (himmelen) og Gaia (jorden), se nedenfor s. 16. Det er ikke umuligt, at dette ogsaa kan have været den homeriske forestilling; at det ikke udtrykkelig nævnes i Iliaden eller Odysseen, kan være tilfældigt. Isaaftald vilde vel Uranos og Gaia være at opfatte som Okeanos's og Tethys's børn. Vistnok er det uvist, om allerede Homer har tænkt sig Uranos som en gud; Gaia derimod forekommer nogle steder personificeret (ligesom solen — Helios eller Hyperion — og andre naturmagter). Som Okeanos's børn nævner Homer udtrykkelig kun Perse, Helios's hustru, (Od. 10, 139) og Eurynome (II. 18, 399).

havde virket og raadet i fordums tider, för de »olympiske guder«, der styrer den nuværende verden.

Disse ældre guder, der fik navnet Titaner ¹⁾, skulde saaledes i en tidligere tid, langt forud for al historie, have været verdens guder, medens de siden blev aföste af den yngre gudeslegt.

Saaledes opkom det »teogoniske system« om to gude-dynastier, det ældre, Titanernes, i hvis spidse Kronos stod, og det yngre, de olympiske guders, hvor Zeus var den förste. Zeus havde altsaa gjort oprör mod sin fader Kronos og efter en voldsom kamp styrtet ham fra tronen og indesperret ham og de övrige Titaner i Tartaros (den dybeste underverden), medens han selv i forening med de övrige olympiske guder overtog verdens-herredömmet.

Denne myte er ældre end de homeriske digte. Vistnok bliver den i disse kun i forbigaaende antydet, og den har ingen betydning i de homeriske menneskers religiöse opfatning; men haade i Iliaden og Odysseen nævnes dog Zeus stadig som Kronos's sön ²⁾, og »den snedige Kronos« er med de övrige Titaner fængslet i Tartaros ³⁾. Det kunde ligge nær for senere

¹⁾ Ogsaa om dette navn gjelder det, at man intet ved om dets betydning, heller ikke, hvor det er kommet fra. Det er meget muligt, at der i navnet har ligget en betegnelse af deres modstand mod Zeus og de övrige olympiske guders magt; det er ligeledes muligt, at de oprindelig har været personifikationer af voldsomme kræfter eller fænomener i naturen; men intet af dette er i mindste maade sikkert.

²⁾ *Κρονίων, Κρονίδης.*

³⁾ *Τιτῆνες ὑποταρτάριοι* Il. 14, 279 (det eneste homeriske sted, hvor Titan-navnet forekommer); *οἱ ἐνεργε θεοὶ Κρόνον ἀμυρῖς ἐόντες*, Il. 14, 274. (Derimod heder de olympiske Guder *οὐρανίονες*). Om Tartaros se Il. 8, 13 fg. og 479 fg, hvor foruden Kronos ogsaa Iapetos nævnes; de „sidder ved jordens og havets yderste grænser og glædes aldrig ved solens straalere eller vindens luftning, og Tartaros's dyb omgiver dem.“ Flere end disse to nævnes ikke hos Homer; de övrige, der hos Hesiod opregnes som Titaner, indtager i den homeriske forestilling, saavidt de findes der, en ganske anden plads. Seive kampen mellem Titanerne og de olympiske guder (Titanomachien) omtales ikke hos Homer.

tiders Grækere at opfatte denne myte som udtryk for en omvæltning i folkets religiøse og kulturhistoriske liv. Men vi har ingen grund til at tænke os sagen saa. Vi maa ikke forestille os, at Grækerfolket i en tidligere periode af sin historie skulde have dyrket Kronos som verdens herre og saa senere faat Zeus i hans sted. Zeus var fra de ældste tider af dette folks højeste gud, og Titanerne har oprindelig intet med folkets religion at gjøre; de er dannede af mytedigtningen for at udfylde gudesagnene, for at forklare de olympiske guders tilblivelse og motivere deres verdensherredømme. De havde derfor fra begyndelsen af heller ingen dyrkelse, og naar senere ogsaa de hist og her fik templer og kultus, saa var det vel, forsaavidt ikke enkelte af dem oprindelig har haft en ganske anden betydning som personifikationer af kræfter eller forhold i naturen (se § 17), snarest for sine efterkommeres skyld, de kom til denne ære. Det hele er nærmest at forklare som en tilbagevirkning fra forestillingerne om de egentlige guder, Olympierne.

[§ 13. I den efterhomeriske tid gik man videre og søgte at gjøre det teogoniske system mere og mere fuldstændigt. I Hesiods »theogonia« er systematiseringen gennemført¹⁾. Ogsaa Titanernes familie har sine forældre: Uranos, himmelen, og Gaia (Ge), jorden, (se ovenfor s. 14, note 6). Men hvor er nu disse komne fra? Hesiod har opgivet forestillingen om Okeanos som alle guders stamfader; han gaar længere tilbage og fortæller gudernes og den hele verdens tilblivelse paa følgende maade:

I begyndelsen blev Chaos til²⁾, derefter jorden (Gaia) og Tartaros, en mørk afgrund i dybet, samt Eros, kjærligheden, »den skjønneste blandt de udødelige guder«; siden frembringer Chaos Erebus (underverdenens mørke) og Nyx (natten), og disse avler Aither (himmelens lys) og Hemera (dagen)³⁾.

-
- 1) Vistnok temmelig uklart og uden fuld indre overensstemmelse. Overhovedet er vel dette besynderlige digt nærmest at betragte som en kompilation af forskellige forgjængeres arbejder.
- 2) Chaos er vel i denne forbindelse snarere at opfatte som et urstof, vel fint og gennemtrængeligt, men dog materielt, end som et tomt rum.
- 3) Ogsaa hos Hom. er Nyx personificeret (Il. 14, 259 fg.); ingen af de øvrige her nævnte, ikke engang Eros, regnes hos Homer blandt guderne.

Af Gaia frembringes himmelen (Uranos), fjeldene og havet (Pontos). Nu forbinder Uranos og Gaia sig og avler de 12 Titaner: Okeanos, Koios, Kreios, Hyperion, Iapetos, Theia, Rheia, Themis, Mnemosyne, Foibe, Tethys og den yngste, Kronos ¹⁾. Derefter føder Gaia de tre Kykloper (»rundøjede«) og de tre Hekatoncheirer. (»hundredarmede«), allesammen frygtelige uhyrer, som betegner naturens vildeste kræfter. Kykloperne heder Brontes, Steropes og Arges ²⁾, Hekatoncheirerne Kottos, Briareos og Gyes ³⁾.

Siden indgaar flere af Titanerne egteskab med hverandre: Okeanos og Tethys avler alle flodguderne og vandnymferne (Okeaniderne); Hyperion og Theia avler Helios (solen) og Eos (morgenrøden); Iapetos egter Klymene, en af Okeaniderne, og avler fire sønner, Atlas, Menoitios, Prometheus og Epimetheus ⁴⁾; og endelig avler Kronos og Rheia tre døtre. Hestia ⁵⁾, Demeter, Hera. og tre sønner, Hades, Poseidon, Zeus.

¹⁾ Af disse er, som ovenfor bemærket, hos Homer foruden Kronos kun Iapetos nævnt blandt *Τιτῆνες ὑποταρτάριοι*; at ogsaa Rheia hører til samme klasse af *πρότεροι θεοί* (Hes. Theog. 424), er klart. Om Okeanos og Tethys se § 11 og om Hyperion s. 14, note 6. Themis omtales hos Homer (Od. 2, 68. Il. 20, 4) som den, der raader for de lovmæssige forsamlinger. De øvrige fem af Hesiods Titaner nævnes ikke hos Homer. Mnemosyne var almindelig kjendt som Musernes moder.

²⁾ De er personifikationer af lynets og tordenvejrets ødelæggende magt; de tænkes som uhyre skikkelser med ét stort, rundt øje midt i panden, men har forresten intet tilfælles med Polyfemos og de øvrige *homeriske* Kykloper; disse var et folk af vilde, raa kjæmper, der boede i et ukjendt land fjernt i vest (Od 9).

³⁾ Briareos nævnes hos Hom (ogsaa med navnet Aigaion) som et hundredarmet uhyre, der engang kom Zeus til hjælp i en strid med andre olympiske guder (Il. 1, 403 fg.); han er vistnok egentlig en personifikation af havets voldsomme kraft. Forøvrigt omtaler Homer ikke Hekatoncheirerne.

⁴⁾ Af disse nævner Hom. kun Atlas (Od. 1, 52 fg.), maaske oprindelig en personifikation af det fönikiske folk og dets skibsfart paa fjerne have.

⁵⁾ Nævnes ikke hos Homer.

§ 14. Efter Hesiod var der altsaa tre gude-dynastier efter hverandre. Først var Uranos den højeste gud, verdens herre. Han hadede og frygtede sine børn og skjulte dem i jordens indre; da gjorde de efter Gaias raad oprør, Kronos lemlæstede ham og tog nu verdensstyret; men ogsaa han frygtede sine egne børn og slugte dem derfor straks efter deres fødsel; dog blev den yngste af dem, Zeus¹⁾, reddet ved list; Rheia fødte nemlig Zeus i en hule paa Kreta, skjulte ham der og gav Kronos i hans sted en indsvøbt sten, som han slugte. Zeus blev overgivet til to nymfers pleje og nærret af gjeden Amaltheia, medens Kureterne, der opfattes som Rheias prester, ved larmende vaabendans døde hans skrig, saa det ikke skulde høres af Kronos²⁾. Da Zeus var vokset til, tvang han Kronos til at give de slugte børn, som naturligvis var udødelige, fra sig igjen. Og nu begyndte Zeus og hans befriede søskende en veldig kamp mod Kronos og de øvrige Titaner; paa Zeus's side stillede sig dog ogsaa flere af de ældre guder (Okeanos, Mnemosyne, Themis, Prometheus og Gaia); den frygtelige kamp varede i 10 aar; endelig sejrer Zeus og de øvrige »Olympiere« ved Hekatoncheirernes hjælp; Kronos og alle de af Titanerne og deres æt, som havde gjort modstand, styrttes ned i Tartaros, hvor de lægges i lænker og bevogtes af Hekatoncheirerne, og Zeus overtager verdensstyrelsen, som han deler med sine søskende, navnlig med sine brødre Poseidon og Hades (Aides, Aidoneus); den første faar at raade over havet, den sidste over underverdenen, medens Zeus selv beholder himmelen, og jorden med Olympos er fælles for dem alle³⁾.

§ 15. Men endnu har Zeus en farlig kamp at udstaa, inden hans herredømme er befæstet, nemlig med Tyfoeus, det forfærdeligste af alle uhyrer, søn af Gaia og Tartaros. Ved sit lyn overvandt dog Zeus ham tilsidst og styrtede ham ned i Tartaros eller (efter andre) lagde hans halv forbrændte, men udødelige krop under et højt fjeld (der nævnes forskellige fjelde,

1) Hos Hom. er derimod Zeus den *ældste* af brødrene.

2) Dette sidste træk forekommer dog ikke hos Hesiod, men først hos senere forfattere.

3) Denne myte om delingen af verdensherredømmet findes allerede i Il. 15, 187 fg.

hos senere forfattere oftest Ætna og de syditaliske vulkaner), hvor han altid stønner i smerte og vrede og fra tid til anden i sit raseri udspyr ild og glødende masser ¹⁾. Tyfoeus (eller Tyfon) er tydelig en personifikation af de vulkanske kræfter.

§ 16. Gamle sagn og digte har ogsaa fortalt om en Gigantomachia. Giganterne var efter Hesiod ²⁾ opstaaede af den lemlæstede Uranos's blod (ligesom Erinyerne); de var frygtelige trolde, som stablede fjelde op og vilde storme Olympos og styrte Zeus fra hans trone; paa den »flegræiske mark« stod den vilde kamp, hvor paa gudernes side især Athena var virksom; ved Herakles's hjælp blev endelig ogsaa Giganterne overvundne ³⁾.

17. Dette teogoniske system, der som sagt ikke oprindelig har noget med folkets religion at gjøre, men kun maa betegnes som en frugt af reflekterende spekulation over gudesagnene, blev dog i sine hovedtræk optaget af de fleste digtere og gik efterhaanden ind i den almindelige bevidsthed. Flere steder blev endog, som ovenfor antydnet, Kronos (og Titanerne) dyrkede som Zeus's og de olympiske guders forældre og forgjængere i verdensstyrelsen. I Athen havde saaledes Kronos og Rheia et tempel.

Uden nogen paaviselig sammenhæng med disse teogoniske forestillinger staar en myte, som ogsaa først møder os under Hesiods navn ⁴⁾, men som i noget forskjellig form fortællendes ogsaa af senere forfattere, nemlig den om de 4 eller 5 verdensaldere. Efter denne myte var Kronos verdens herre i *guldalderens* tid, da jorden af sig selv gav sin grøde, alle mennesker levede i fuldstændig lighed i kaar og ejendom, og alt var fred og lykke.

1) Tyfoeus nævnes hos Homer et sted i forbigaaende, Il. 2, 782, hvor hans leje er i Arimernes land.

2) I Odysseen (7, 58 fg. 10, 120) omtales Giganterne som et vildt folk af kjæmper, der snart gik tilgrunde som følge af sit frække overmod.

3) I senere tider blev ofte Titankampen og Gigantkampen sammenblandede, ja selv navnet Titaner bruges ofte ganske i samme betydning som Giganter.

4) "Εργα καὶ ἡμέραι.

Til minde om denne tid fejrede man paa flere steder Kronos's fest (*τὰ Κρόνια*): da hengav man sig til sorgløs nydelse og glæde, og der var ingen forskjel paa herre og træl. Hvis Kronos, som mange har formodet, fra først af har været en (lokal) gud for jordbruget, kan maaske denne fest have haft sin oprindelse i den glade dyrkelse af den magt, som giver jorden dens frugtbarhed og menneskene alle de goder, som dermed følger. Andre forklarer forholdet anderledes. Nogle mener, at Kronos eller Kronion (Kronides) oprindeligt kun har været et karakteriserende tilnavn til Zeus selv, og at senere den genealogiske myte er udgaaet fra dette navn. Rheia er efter flere mytologers mening oprindeligt en ikke græsk gudinde for jorden.]

§ 18. Af den bildende kunst fremstilles Kronos som en ældre, skjegget mand med tilhyllet baghoved og med en sigd i sin haand (som høstens gud? se § 17): ansigtet har et mørkt og strengt udtryk. Mest bekjendt er en buste i Vatikanet samt et relief paa et alter i det capitolinske museum; her fremstilles Kronos, idet han af Rheia modtager den indsvøbte sten i Zeus's sted. Paa en anden Side af det samme alter ser man to dansende ynglinger (Kureter, s. 18), der slaar med sverd paa sine skjolde, og i baggrunden den lille Zeus, der næres af Amaltheia; til venstre sidder en alvorlig kvindeskikkelse, muligens Rheia.

Kronos's og Rheias bryllup er fremstillet paa et merkeligt pompejansk vægmaleri, der findes i det neapolitanske museum.

Rheia har ellers sjelden været gjenstand for kunstnerisk fremstilling; derimod blev hun efterhaanden sammenblandet med den frygiske gudinde Kybele, den »store moder«, hvis dyrkelse udbredte sig meget ogsaa i Hellas, og af hende fandtes der flere kultusbilleder. (De ovenfor s. 18 nævnte Kureter identificeredes med Korybanterne, Kybeles prester).

Titankampen synes ikke at have været gjort til gjenstand for kunstnerisk fremstilling. Derimod har mange kunstnere taget sit stof fra kampen mod Giganterne, deriblandt ogsaa Feidias ved sin Athena Parthenos paa Akropolis, hvor han paa den indre flade af gudindens skjold havde fremstillet Gigantomachien. Ogsaa paa gamle vaser er ofte denne kamp afbildet. I de ældre kunstverker var Giganternes skikkelse ikke forskjellig fra guders

eller heroers; senere fremstillede man dem med dragekroppe eller dragefødder; saaledes paa en berømt kamé i Neapels museum og i et stort sarkofag-relief i Vatikanet.

§ 19. En af de ældste og vigtigste italiske guddomme var Saturnus, sædens gud, der dyrkedes som jordbrugets opfinder og beskytter. Ogsaa Kronos var, som vi har hørt (s. 20), oprindelig maaske en gud for jordbruget; i ethvert fald blev han, da Romerne lærte græske forestillinger at kjenle, opfattet som ét med deres Saturnus, der nu ligesom flere af de romerske guder tænktes i en fjern fortid at have været en menneskelig konge. Den græske kultur blev erkjendt som ældre end den romerske, og hermed hænger det sagn sammen, at da Saturnus (Kronos) var stødt fra tronen i Hellas, flakkede han først længe om paa havet og landede tilsidst i Latium og slog sig ned ved foden af mons Capitolinus; her var ogsaa hans tempel, hvoraf endnu nogle søjler staar igjen. I »guldalderen« (se s. 19) var Saturnus herre; senere »försvandt« han; men hans dyrkelse og navnlig hans store fest (Saturnalia), der fejredes fra 17de til 23de December, havde til alle tider stor betydning i det romerske folkeliv. Ved denne fest, som maaske ikke har været uden indflydelse af græske skikke (se s. 20), hvilede alt arbejde, og man overlod sig til den mest tøjlesløse glæde og munterhed; trællene optraadte som fri mænd, ja de og herrerne byttede undertiden rolle ved gjestebudene; man gav hverandre gaver (især vokslys og smaa lerfigurer) og søgte at more sig og andre paa enhver optænkelig maade.

Som Saturnus's hustru dyrkedes Ops (eller Opis), vistnok en gudinde for jorden og dens rige grøde. Hun blev selvfølgelig senere identificeret med Rheia og blev saaledes ogsaa æret som Jupiters moder. Dog spiller hun ikke nogen fremtrædende rolle i Romernes gudsdyrkelse; en langt større betydning fik den frygiske »store moder« (se § 18), som i aaret 205 f. Kr. med megen højtidelighed blev »indført« i Rom.

Efterskrift. Grunden til, at jeg har meddelt dette lille brudstykke af et udførligere arbejde, er den, at udsigten til at faa det hele færdigt er meget fjern, medens det dog kunde tænkes, at ogsaa en saadan liden stump kunde læses med nogen interesse og nytte.

Jeg har givet den *homeriske* mytologi en saa fremtrædende plads, fordi jeg ikke kunde indlade mig paa, hvad der er det sedvanlige i mytologiske lærebøger til skolebrug eller almenlæsning, at blande de forskjelligste tiders forestillinger ganske sammen, og heller ikke paa at give en fremstilling af den græske mytologis og religions hele historiske udvikling. Af efterhomeriske forestillinger og myter har jeg kun villet medtage, hvad der maa ansees nødvendigt til forstaaelsen af de almindeligst læste forfattere; ogsaa om romerske gude-forestillinger har jeg troet det hensigtsmæssigt at tilføje nogle korte oplysninger. Naar hertil kommer, at jeg (for det meste i uddrag af Seemann's „Die Götter und Heroen der Griechen, eine Vorschule der Kunstmythologie“) giver nogle notiser af kunstmytologisk indhold, der forudsætter, at læserne har adgang til at se fotografiske eller andre gjengivelser af de vigtigste kunstverker, og at jeg har tænkt mig, at Zeus og tildels ogsaa Athene og Apollon burde behandles i større udførlighed end de øvrige guddomme, saa er hermed antydnet den plan, som paa det nærmeste vil blive fulgt, om der forundes mig tid og kraft til at gjøre arbejdet færdigt. Dog vil det vistnok blive nødvendigt at forkorte det her meddelte afsnit noget, om det skal blive tjenligt til egentlig skolebrug.

Jeg har ikke troet at burde medtage nogen videnskabelig begrundelse eller give henvisninger til andre forfatteres arbejder. En opregning af de benyttede hjælpemidler anser jeg overflødig; sagkyndige vil se, at min opfatning i flere væsentlige punkter støtter sig til Nägelsbach og Schoemann.

Kristiania, 6te April 1875.

J. A.

Om nogle tyske Realskoler.

Ved

Anton Høyer.

Om nogle tyske Realskoler.

Under en Reise i Tyskland, som jeg tildels med Understøttelse af Aars og Voss's Skole foretog i Høsten 1874, havde jeg Anledning til at gjøre mig bekendt med nogle tyske Skoler. Det var Realskolerne, der før mig som Realkærer havde den største Interesse, og navnlig var det mig magtpaaliggende at faa noget Indblik i de høiere Realskolars Organisation og Methode. Ved den nye Skolelov er Realgymnasier nu ogsaa indførte hos os, og som vordende Lærer ved et saadant havde jeg al Opfordring til at undersøge, hvorledes man i Tyskland løser den Opgave at gjøre Realdannelsen saa frugtbar og hensigtsmæssig som muligt.

Meningerne angaaende den høiere Realskoles Ordning i Tyskland er imidlertid temmelig modstridende, Opgaven søges i de forskjellige Dele af Tyskland løst paa en hoist forskjellig Maade, hvorom de følgende Meddelelser kan give en Ide, kort sagt, Realskolevæsenet er et brændende Spørgsmaal inden den tyske Skoleverden. Mit Ophold i Tyskland blev paa Grund af Omstændighederne saa kort, at jeg, selv om jeg havde tiltroet mig Evne dertil, ikke tør inlade mig paa en Kritik af de Skoler, jeg besøgte, men vil væsentlig indskrænke mig til at meddele nogle Uddrag af vedkommende Skolars Programmer. Jeg besøgte de her omhandlede Skoler i følgende Orden: det kongelige Realgymnasium i Stuttgart, Stuttgarter Realanstalt, den høiere Borgerskole i Karlsruhe og Realskole af I Orden i Dresden (Neustadt), saaledes at jeg ved Realgymnasiet i Stuttgart havde Anledning til at overvære baade Undervisningen og Examen, ved Realanstalten sammesteds blot Examen og ved de to sidste Skoler blot Undervisningen.

Realgymnasiet i Stuttgart

er i sin Organisation saa forskjelligt fra alle øvrige Realskoler i Württemberg, ja overhovedet fra Realskolerne i hele Tyskland, at det kan siges at være enestaaende i sit Slags. Det har i den korte Tid, hvori det har bestaaet, erhvervet sig en høi Grad af Tillid og Anseelse hos Publikum i et Land, hvis Skolevæsen i lang Tid har staaet paa et fremragende Trin, og det er Gjenstand for en stadig tiltagende Søgning. Under et Ophold i Stuttgart i den sidste Halvdel af September havde jeg Anledning til baade at overvære Undervisningen og være tilstede ved den Examen (Prüfung), der gaar forud for Hostferierne, og det Indtryk, jeg ved denne Leilighed fik af Skolen, var saa gunstigt, at den almindelige Mening i alle Henseender syntes mig fuldkommen berettiget. Nogle Meddelelser om Realgymnasiets Tilblivelse og Organisation kunde derfor maaske være af Interesse. Disse Meddelelser er hentet fra Skolens Program for 1872 af Rektor Dillman, betitlet: »Die Idee der Realgymnasien und ihre Verwirklichung in dem Stuttgarter Realgymnasium.«

Realgymnasiet i Stuttgart har bestaaet som selvstændig Anstalt siden 1872, da det udskiltes fra Gymnasiet sammesteds. I Gymnasiet var i lang Tid et Antal af Undergymnasiets Elever bleven fritaget for Undervisningen i Græsk; da Tilgangen af nye Elever i Undergymnasiet blev saa stor, at man nødsagedes til at oprette Parallelklasser, laa det i Sagens Natur, at man samlede »Grækerne« og »Ikke-Grækerne« hver for sig. De første kom i A-Klasserne og de sidste i B-Klasserne (i Folkemund ogsaa kaldet Barbarklasserne). Denne Deling gjennemførtes kun i Kl. I til VI, hvorimod man i Kl. VII og VIII noiedes med at fritage for Græsk. Det Forsøg, der i 1858 fra Regjeringens Side gjordes paa at gennemføre en Deling ogsaa i Overgymnasiet, strandede paa Ständerforsamlingens Negtelse af de nødvendige Pengemidler. Denne Negtelse begrundedes ved, at man allerede havde fuldstændige Realskoler, der gav Adgang til en høiere Uddannelse i moderne Sprog og Mathematik, og at Oprettelsen af saadanne Klasser i Overgymnasiet maatte indeholde en Opfordring til at lade sig fritage for Græsk, noget som hverken kunde stemme med Gymnasiets Ønsker eller ligge i Regjeringens Plan.

Antallet af »Ikke-Grækere« i Overgymnasiet tiltog imidlertid, og, om ikke af andre Grunde saa alene for Disciplinens Skyld, blev det nødvendigt at beskæftige disse i de ledige Timer, der ellers blev benyttet til at drive om i Byen. Dette ordnedes ved Ansættelse af en Hjælpe lærer i Mathematik, og de ledige Timer anvendtes til Undervisning i Algebra, Geometri og geometrisk Tegning. Disse Elever kunde nu ikke længer deltage i den i Planen for Gymnasiet opstillede Mathematik-Undervisning og fik derfor denne fuldstændig for sig, hvorved Timetallet i Mathematik for hver af Klasserne VII og VIII gik op til 10, saaledes at den hele Elementær-Mathematik kunde gjenemgaaes i et toaarigt Kursus. Herved blev det muligt fra VIII Klasse at gaa ind i den polytekniske Skoles matematiske Afdeling. Det blev derfor mere og mere almindeligt at lade Gutter, som bestemte sig for den tekniske Uddannelse, gaa over i Overgymnasiet. Den almindelige Opfatning hos Publikum var: fra Gymnasiet kan man blive alt, man kan gaa til Universitetet eller til Polytechnicum, og disse iøinefaldende Fordele bidrog yderligere til Søgningen, saa at Gymnasiet i 1867 talte 706 Elever. Lokalet strak ikke længer til, og det blev umuligt for en enkelt Mand alene at bestyre en saa stor Skole, der var ikke anden Udvei end at ndskille Barbarklasserne, og saaledes opstod i 1867 den realistiske Afdeling af Gymnasiet under en egen Inspektør, men fremdeles under Overtilsyn af Gymnasial-rektoren.

Den realistiske Afdeling af Gymnasiet begyndte med et Elevantal af 321 fordelt paa Klasserækken I—VIII; men forskellige Omstændigheder bidrog til at skaffe den en hurtig tiltagende Søgning, saa at den i 1871 talte 660 Elever. Denne raske Vækst maa dels have sin Grund i, at Byen Stuttgart netop i disse Aar tiltog betydelig, dels i, at den nye Militærlov bestemte, at de, som havde bestaaet Afgangsexamen fra VIII Kl., kunde indtræde i Armeen som etaarige frivillige; men dette var Forhold, som paa lignende Maade indvirkede paa Byens andre Lærestalter, saa at den særdeles iøinefaldende Tilvækst, som netop den realistiske Afdeling kunde glæde sig ved, for en væsentlig Del maa tilskrives den Omstændighed, at den forberedte til saa forskellige Livsstillinger.

Efter en toaarig Prøvetid tilføiedes en 9de og derpaa en 10de Klasse (1870), og i Hosten 1871 dimitteredes 9 Elever dels til Universitetet, dels til Fagskolerne ved Polytechnieum og dels til Militæret. Ved Slutningen af forrige Skoleaar (1874) havde Realgymnasiet 785 Disciple (deraf 144 i »Overgymnasiet«), medens samtidig ogsaa det klassiske Gymnasium har havt en stadig tiltagende Sogning.

Endelig udkom den 21de April 1872 en Bekjendtgjørelse fra Kultusministeriet angaaende Oprettelsen af et Realgymnasium i Stuttgart, ifølge hvilken den realistiske Afdeling af Gymnasiet skiltes fra samme og hævdedes til et selvstændigt Realgymnasium med 10 Klasser og de fornødne Parallelklasser. Realgymnasiet forbereder *dels* til videnskabelige Studier ved Universitetet, navnlig Cameral- og Finansvidenskaberne, Mathematik, Naturvidenskaberne og nyere Sprog, *dels* til Fagskolerne ved den polytechniske Skole, til Kadetskolen, til Fænriksproven, til Forst- og Postfaget, samt til industrielle og andre private Stillinger.

Det humanistiske Gymnasium i Stuttgart underholdes ganske af Staten; dette er for Realgymnasiets Vedkommende blot Tilfælde med den høiere Afdeling, medens Byen for hver Klasse i Under- og Mellemgymnasiet giver et aarligt Tilskud af 400 fl., der omtrent svarer til 150 Spd. Man gik nemlig ud fra den Forudsætning, at Byen var forpligtet til at sørge for Almue-Undervisningen, og at der saaledes ved Elevernes Optagelse i Realgymnasiet sparedes, hvad deres Undervisning i Almueskolen vilde have kostet; da 1 Elev i Almueskolen beregnes at koste 10 fl. aarlig, bliver dette efter et Gjennemsnit af 35 Elever i hver Klasse 350 fl., hvortil kommer 50 fl. i Husleie for hver Klasse.

Af det medfølgende Schema over Timefordelingen ser man tydelig Realgymnasiets Grundtanke. Grundlaget for den hele Uddannelse danner Latinen. Den behersker fuldstændig Undergymnasiet, og Tysk og Regning faar en underordnet Plads ved dens Side. Den behersker fremdeles Mellemgymnasiet; men her optræder ogsaa Fransk, Arithmetik og Tegning med et temmelig betydeligt Timetal, hvortil senere kommer Naturhistorie og Geografi. Denne Afdelings Opgave er det derfor at vække

Guttens Sprog-, Tal- og Formsans og at udvikle hans Fremstillingsevne, Regnefærdighed og Iagttagelsesevne.

Den latinske og franske Skolegrammatik gennemgaaes, og det man derved tilsigter at opnaa, er Korrekthed. Guttens skal lære at skjelne det rigtige fra det urigtige, tvetydige og skjæve og folgelig undgaa grovere Feil mod Sprogenes Formlære og Syntax. Programmet anser Latinen som det rette Skolesprog, der i sig indeslutter det bedste Middel til at udvikle den logiske Side ved Sprogtilenelsen, og forudsætter, at det, som Guttens lærer gennem Latinen, baade i etymologisk og grammatisk Henseende kommer ham umiddelbart tilgode i Tysk og Fransk. Den egentlige Forfatterlæsning er henlagt til Overgymnasiet; men en Begyndelse gjøres i IV Kl. med udvalgte Stykker af Cornelius Nepos, i V Kl. fire Boger af Cæsar og i VI Kl. udvalgte Stykker af Livius og Ovid. I IV og V Kl. læses ogsaa en Anthologi (Gaupp). Timetallet er i de 4 øverste Klasser af Skolens lavere Afdeling (3: III—VI Kl.) lige fordelt mellem »Composition« (3: Stil, skriftl. og mundtl., og Grammatiklæsning) og »Exposition« (Forfatterlæsning).

I Kl. VI skal man være færdig med *Arithmetiken*; enhver Regning, som lader sig udføre med simple arithmetiske Operationer, skal kunne forelægges Guttens paa dette Trin.

I Kl. I, II, III¹⁾ læres de 4 Regningsarter med hele benævnte og ubenævnte Tal. i Kl. IV Brøklæren, i V Reguladetri, Resisk Regel, Kjæderegel, i VI Proportioner, Disconto, Rabat, Delings- og Blandingsregning efter forskellige Methoder og ved Ræsonnement. Der lægges megen Vegt paa Hurtigregning, som indoves ved at regne i Hovedet.

I *Historie* gennemgaaes: i I og II den bibelske Historie. i III den gamle Historie til Perserkrigene, i IV den græske og romerske Historie, i V den senere romerske Historie og Middelalderen og i VI den nyere Historie.

Naturbeskrivelsen begynder i Kl. I, II og III med en Anskuelses-Undervisning efter Billeder, i V og VI læses Zoologi

¹⁾ Det bemærkes, at Normalalderen ved Indtrædelsen i Skolen er det 9de Aar, saa at 1ste Klasse svarer til vore Middelskoleers 1ste Klasse.

og Botanik, saaledes at Vinterhalvaarene anvendes til den første og Sommerhalvaarene til den sidste. Hensigten med den naturhistoriske Undervisning er at vække Guttens Sans for Naturen, at lære ham at forstaa Livet i Naturen og Vekselvirkningen mellem Organer og Funktioner. Den har ikke til Maal at bringe Gutten Naturhistoriens Systemer, men han skal lære at beundre og elske Naturen; har Skolen opnaaet dette, saa overlader den trostigt til Livet at udvikle de Spirer, som den har nedlagt, og som nok vil udfolde sig hos de enkelte, hvis Evner gaar i denne specielle Retning.

I *Geografi* bliver i de laveste Klasser de første Forestillinger om Lande, Bjerge, Have, Floder, Jordens Form etc. berigtigede og udvidede; først i 6te Klasse gennemgaaes Geografien systematisk, derfor optræder den ogsaa i denne Klasse med et betydeligt Timetal. Som Læremidler anvendes, foruden Vægkarter, Tegning paa Vægtavlen af Læreren og i Kartbøger af Eleverne, som paa dette Trin kan forudsættes at besidde den fornødne Tegnefærdighed.

Tegne-Undervisningen gaar ud paa at udvikle Evnen til at se Gjenstanden rigtig, til at opfatte og gjengive dens Grænser og Delenes Forhold til det hele. Der begyndes med at tegne retlinjede Ornamentter, som Læreren tegner paa Vægtavlen, senere tegnes krumlinjede Ornamentter i større og mindre Maalestok efter Fortegninger, og i 6te Klasse gaar man derefter over til Begyndelsen af Figurtegning blot i Omrids med Deduktion paa Vægtavlen. Lineartegningen i 6te Klasse tilsigter at skaffe Eleverne Færdighed i at bruge Lineal, Ridsefjær og Passer; der tegnes saaledes slige Ornamentter, som kan udføres med disse Instrumenter.

Naar hertil lægges, at Undervisningen i Gymnastik drives fra III til VI Kl., saa tor man sige, at Skolen ikke har overseet nogen af de Kræfter og Evner, som er nedlagt hos Menneket, ligesaa lidt som den har forsomt noget Fag, hvori overhovedet en vis Grad af Kundskab er nødvendig i Livet. Ved Udgangen af Mellemgymnasiet kan saaledes den rent elementære Undervisning ansees afsluttet, og af de Elever, som ikke bestemmer sig for videnskabelige Studier, men som vil gaa over i

det praktiske Liv, forlader mange paa dette Trin, altsaa i det 14de Aar, Skolen.

Overgymnasiets Opgave er nu at udruste dem, som bestemmer sig for videnskabelige Studier, med de for disse nødvendige Forudsætninger. Det bygger videre paa den af Under- og Mellemgymnasiet lagte Grundvold med de almindelige pædagogiske Hensyn, som Elevens Overgang fra Barn til Yngling fører med sig.

De samme Motiver, som ligger til Grund for Studiet af de klassiske Sprog og Literaturer i det humanistiske Gymnasium, gjelder ogsaa, hvad Latinen angaar, for Realgymnasiets øverste Afdeling. Det er vistnok indre Grunde, der gjør Latinen og Læsningen af de latinske Klassikere til et saa fortrinligt Dannelsesmiddel; men endog bortset herfra maa alene Hensynet til en grundig Sprogdannelse gjøre Latin til Tyngdepunktet for Sprogundervisningen i Overgymnasiet. I hvilken Grad Latinen indvirker paa Sprogdommen i det hele, har man sikre Erfaringer for. I Realskoler af II Orden, hvor der ikke læses Latin, begynder man paa Fransk i 1ste eller i ethvert Fald i 2den Klasse, i Realgymnasiet begynder Fransk først i 4de Klasse; men efter kompetente Examinators Udsagn er Forskjellen i Kundskaber ved Udgangen af VI Kl. liden og ved Udgangen af VIII Kl. slet ingen. Realgymnasiet skulde altsaa paa 5 Aar opnaa de samme Resultater i Fransk, hvortil Realskolen af II Orden bruger 7 à 8 Aar.

Af *latinske Forfattere* gennemgaaes i VII Kl. Virgils Aeneide 1ste, 2den og 4de Bog, Livius 7de, 8de og 9de Bog i Udvalg, desuden læses kursorisk 1 à 2 Bøger af Curtius; i VIII Kl. Sallusts Jugurtha helt og Catilina i Udvalg, Ciceros Catilinariske Taler 1 og 2 og pro Archia samt Virgils Aeneide 5te og 6te Bog og Georgica i Udvalg; i disse to Klasser drives fremdeles paa med Composition, som sluttes her. I IX og X Kl. læses Horats's Ode, Epode og Satirer i Udvalg samt Ars poetica, Ciceros Breve efter Dietsch's Samling, samt Tacitus's Germania og Agricola.

Fransk er læst i Mellemgymnasiets tre Klasser med respektive 6, 5, 4 Timer ugentlig, i Overgymnasiet er dette Fag tildelt 4 Timer i nederste Klasse og 3 Timer i hver af de tre

øverste. I 7de Kl. læses prosaiske og poetiske Stykker efter Hölders Udvalg af Literaturen, i 8de Kl. ligeledes, med literaturhistorisk Indledning for hver Forfatter; her holdes ogsaa Øvelser i frie Foredrag. I 9de Kl. læses blandt andet Corneille, (le Cid), to Komedier af Molière, Racine (Britannicus og Iphigénie) Boileau (Satires) og i 10de Kl. Démogeot's Textes classiques: Forfattere fra 18de og 19de Aarh. samt Molières Tartuffe, endvidere oversættes til Fransk 1ste og 2den Akt af Schiller's »Wallensteins Tod.«

Engelsk læses blot i Overgymnasiet. Timetallet er 3 i VII, VIII, IX Kl. og 2 i X Kl. I VII og VIII læses Grammatik og Læsebog og skrives ugentlige Stile. I IX og X læses Dickens (Christmas Carol), Shakespeare (Julius Cæsar og Macbeth) og Macaulay's Essays, og som Øvelse i Composition Schiller's »Der Parasit.«

Realgymnasiet bestræber sig altsaa for at give sine Elever en grundig sproglig Dannelse; men det vil paa samme Tid, at Mathematiken og Naturvidenskaberne skal indtage en sideordnet Plads med de filologiske Fag. Trods al Modstand har disse Fag trængt sig ind i det humanistiske Gymnasium; men medens dette sætter dem paa et underordnet Trin med et knapt Timetal, sætter Realgymnasiet dem i Højsædet og deler Timetallet lige mellem de to Faggrupper. Realgymnasiet er egentlig erobret af Naturvidenskaberne, det er den sterke Trang til Studiet af dem, der har udviklet Realgymnasiet af det gamle Gymnasium. Men medens den egentlige Realskole danner en sterk Modsætning til det gamle Gymnasium, saa søger Realgymnasiet at formidle mellem disse Modsætninger, det vil stræbe hen til at forebygge den Spaltning i den høiere Dannelse, som saa forskjellige Principer for den høiere Undervisning ellers vil føre med sig.

Mathematiken og Naturvidenskaberne skal i Overgymnasiet ikke betragtes som Fag, der forbereder til denne eller hin praktiske Bedrift; men de skal foredrages som Fag, der i sig besidder en almindelig Kraft. Det er denne Betragtning, som gjør disse Fag til Skolefag, medens de før blot var henvist til Universiteterne som Fagstudier. Der læses saaledes Kemi ikke for at uddanne Apothekere og Teknikere, men Kemiens ligesom Fysikens skal lære Eleven at kjende Naturen i dens Liv og Be-

vægelse, i dens Skaben og Virken, i dens Hendoen og tilsyneladende Undergang.

Hvorledes Stoffet er fordelt paa de forskjellige Klasser i Overgymnasiet, sees af følgende Uddrag af Skolens Program for Skoleaaret 1873—74.

Mathematik. VII Kl. (9 Timer). *Algebra:* En Oversigt over de arithmetiske Hovedoperationer, Bogstavregning til Potenser med Brokexponenter, Ligninger af 1. Grad med 1 og 2 ubekjendte; *Planimetri* indtil Polygonberegning med hyppige Øvelser i Løsning af Opgaver; *Lineartegning:* Konstruktion af indskrevne og omskrevne Polygoner og Cirkelberøring, Tegning efter Fischers Skisser.

VIII Kl. (9 Timer). *Algebra:* Repetition af det i foregaaende Klasse læste Pensum, Ligninger af 1. Grad med flere ubekjendte, Ligninger af 2. Grad med 1 og flere ubekjendte, Diophantiske Ligninger, Logarithmer. *Geometri:* Polygon- og Cirkelberegning, Læresætninger om Tränsversaler og harmonisk Deling, Løsning af Opgaver; *Stereometri; plan Trigonometri.* *Lineartegning:* Konstruktion af forskjellige Kurver (Keglesnit, Cykloider etc.). Begyndelsesgrundene af Terräntegning.

IX Kl. (11—12 T.). *Trigonometri:* Repetition af den plane og Udvikling af den sfæriske Trigonometris Formler, samt deres Anvendelse paa Stereometrien og den matematiske Geografi. *Lacere Analysis:* Læren om Rækker, nemlig geometriske, høiere arithmetiske, Binominalformelen, Exponentialrækker, Rækker for sinus og cosinus, logarithmiske Rækker; Kjædebrøk; Læren om Ligninger af 2., 3., 4. Grad, høiere Ligninger, Sætser om Rødder. *Analytisk Geometri:* Koordinattheori, Koordinat-systemers Transformation, Kurver af 2. Grad, Opgaver over geometriske Steder og Omhyllingskurver. *Deskriptiv Geometri:* Fremstilling af Punkter, rette Linjer og Planer, Projektion af krumme Linjer. Fremstilling af forskjellige Slags Flader (Cylinder, Kegel, Omhyllingsflader).

X Kl. (9—10 Timer). *Analytisk Geometri:* Slutningen af den analytiske Plangeometri, analytisk Stereometri. *Deskriptiv Geometri:* Tangentplaner til de forskjellige Slags Flader under givne Betingelser, Snit dels ved Planer og dels mellem forskjellige Flader indbyrdes, Anvendelse af den deskriptive Geo-

metri paa Skyggelære og Perspektiv. *Hoiere Analysis*: Differential- og Integralregning med sammens Anvendelse paa Geometrien, mange Opgaver hentet fra Geometri, Fysik og Mekanik.

Fysik og Kemi. VIII Kl. (2 Timer). Almindelig Experimentalfysik, elementær Fremstilling af de vigtigste Love med Forevisning af Fundamentalforsøgene.

IX Kl. (3—4 Timer). I denne Klasse læses ikke Fysik, men blot Kemi, som ogsaa afsluttes her. Der foredrages Grundtrækkene af den anorganiske Kemi med Udførelse af de vigtigste Experimenter, Forklaring af almeninteressante Forbindelser og Processer i den organiske Kemi, Øvelser i Beregninger.

X Kl. (3—4 Timer). Experimentalfysik med særligt Hensyn paa Mekanikens Elementer, hyppige Øvelser i Løsning af matematisk-fysikalske Opgaver.

Mineralogi (3 Timer) læses blot i X Kl., hvor man gennemgaar den almindelige og den specielle Oryktognosi og Petrografi samt en Oversigt over den historiske Geologi.

Geograf. VII Kl. (2 Timer). Det vigtigste af den fysiske Geografi; almindelig Geografi, fornømlig Tysklands. VIII Kl. (1 Time). Mathematisk Geografi, det vigtigste om vort Sol-system og Spektralanalysens Resultater.

Ved Undervisningen i Matematik og Naturfag bruges ikke Lærebog, men Eleverne gjør sine Notiser efter Lærerens Foredrag; for dem, som maatte ønske at benytte Lærebøger, anbefaler Læreren saadanne. I Historie bruger man derimod en bestemt Lærebog, saaledes at man i 7de Kl. gennemgaar den gamle Historie til Folkevandringerne, 8de Middelalderen, 9de den nyere Historie til Frederik den store og 10de Afslutningen paa den nyere Historie, i hver Klasse med 2 ugentlige Timer, dog saaledes at i 10de Klasse den ene Time i andet Halvaar afgives til Filosofi. *Religion* læses med 1 Time ugentlig i hver Klasse, saaledes, at der i 7de Kl. gennemgaaes Indledning til det gamle og det nye Testaments Skrifter, 8de Troeslære, 9de kristelig Moral, 10de Omrids af Kirkehistorien fra Begyndelsen til 1555. I Filosofi gennemgaaes i 10de Kl. Psykologi.

Frihaandstegning drives ved Realgymnasiet som overalt ved Skolerne i Würtemberg i stor Udstrækning; der er i saa Henseende en paafaldende Forskjel mellem disse og de nordtyske

Skoler. Der anvendes 3 Timer ugentlig til dette Fag i hver af Overgymnasiets Klasser. I VII Kl. tegnes Ornamentter dels efter Fortegning dels efter Model, men blot i Omrids; hermed fortsættes i VIII Kl., men med Angivelse af Skyggegrænser, og man gaar over til at tegne antike Gibshoveder. For Elever, som vil tegne udenfor Skoletiden, er der Anledning til at faa udlaant Fortegninger. IX Kl. tegner Gibshoveder og Ornamentter, men fuldstændig udforte med Skygning. I X Kl. anvendes nogle Timer til Figurtegning (antike Hoveder, Torsoer, enkelte Lægemsdele, anatomiske Modeller, Dyrehoveder og Ornamentter), medens andre Timer fra forrige Skoleaar af anvendes til Arkitekturtegning (arkitektoniske Elementer, Kapitæler, Sokler, Arkitraver i græsk og romersk Stil med Undtagelse af den korinthiske; Skyggekonstruktioner, Kurver af lige Lysintensitet, Øvelser i at male med Tusk).

Gymnastiken har 3 Timer i VII og VIII og 2 Timer i IX og X Kl. Under samme hører ogsaa Bajonettegning.

Ved Overgangen fra Mellem- til Overgymnasiet (fra VI til VII Kl.) maa Eleven underkaste sig en Examen. Efterat det nemlig var blevet bestemt, at de, der kunde fremvise Attest for at have gjenuemgaaet VII Kl., blev berettigede til Militærtjeneste som enaarige Frivillige, indfortes denne Examen for at forhindre, at Elever med mangelfulde Kundskaber, hvem Lærdommen er mindre magtpaaliggende end denne Attest, skulde optages i VII Kl.

Fra Realgymnasiet dimitteres som ovenfor anført til den polytekniske Skoles Fagskoler og til saadanne Studier ved Universitetet, hvor der ikke udfordres den gamle Gymnasialprøve; de, der efter bestaet Afgangsexamen ved Realgymnasiet vil studere ved et Fakultet, der forlanger Kundskaber i Græsk, maa ved et Gymnasium underkaste sig en Tillægsprøve i Græsk og latinsk Stil. Afgangsexamen fra Overgymnasiet kontrolleres af en Examenskommission bestaaende af et Medlem af Ministerialafdelingen for det lærde Skolevæsen som Formand, Realgymnasiets Rektor, der undtagelsesvis ogsaa kan fungere som Formand, samt af de Hovedlærere, som underviser i de obligatoriske Fag i de overste Klasser af Overgymnasiet.

Ved Prøven skal ifølge Instruxen godtgjøres, om Examinanden.

(der altsaa er i 18—19 Aars Alderen) har den Aandsdannelse, der gjør ham moden til akademiske Studier. Gjenstand for Examen er: en Udarbejdelse i Modersmaalet, Latin, Fransk, Engelsk, lavere og højere Analysis, analytisk og deskriptiv Geometri, Historie og Geografi, Fysik, Kemi, Mineralogi, tysk Literaturhistorie, Tegning.

For at give en Ide om det Standpunkt, som tilsigtes, meddeles her Opgaverne ved Afgangsprøven 1872.

En Oversættelse fra Latin (Cic. Brut. 138—142).

En fransk Stil.

Udarbejdelse i Modersmaalet: Hvorvidt er man berettiget til at sige, at vore store Digtere har forberedt Fædrelandets Enhed?

Historie: 1) at give en Oversigt over Perserrigets Forhold til Grækenland indtil den antaleidiske Fred. 2) Paa hvilken Maade fuldendtes under Augustus Overgangen fra Republik til Monarki? 3) Kampen mellem Kejserdømme og Pavedømme i Middelalderen med noiere Angivelse af Stridspunkter og Oversigt over Kampens Gang. 4) Ved hvilke Mænd og under hvilke Kampe er Frankrig bleven til absolut Enhedsstat? 5) Hvilke europæiske Magter har omkring Midten af forrige Aarhundrede bæsiddet Dele af det tyske Rige, og hvorledes har de tabt dem?

Heraf besvares to Spørgsmaal, et af 1—3 og et af 4—5.

Opgaver i Analysis:

1. At finde Forholdet mellem Længderne af Dag- og Natbue for en Stjerne, hvis nordlige Deklination er 30° , naar Iagttageren befinder sig ved 60° Bredde.
2. At opløse Ligningen: $12x^3 + 28x^2 - 9x - 10 = 0$.
3. At udvikle i Række: $y = e^{x \cos \alpha} \sin(x \sin \alpha)$.
4. Af en retvinklet Tavle, hvis Sider er a og b , skal der ved Bortskjæring af 4 ligestore Hjørnekvadrater og Sammenboining dannes en aaben retvinklet Kasse af det størst mulige Indhold; hvor stor er Kvadratsiden?
5. Hvilken Kurve omhyller de Ellipser, i hvilke Aksernes Sum er 2 S.
6. Et Plan afskjærer af z -aksen det konstante Stykke γ ; af x -aksen og y -aksen Stykkerne α og β ; hvilken Flade omhyller dette Plan, naar Produktet $\alpha\beta$ er konstant?

7. En Flade skjærer Horizontalplanet i en Ellipse, hvis Ligning er $\frac{x^2}{\alpha^2} + \frac{y^2}{\beta^2} = 1$, den vertikale Skjæring er en ret Linje i xz -Planet parallel med Grundsnittet og i Afstanden c fra dette. Fladens Mantellinjer er rette Linjer parallelle med et paa Grundsnittet lodret Plan. Der skal angives Indholdet af det Legeme, som afskjæres af de tre Coordinatplaner.

Opgaver i analytisk Geometri:

1. En ret Linje, der ved Punktet P er delt i Delene a og b , bevæger sig med sine Endepunkter paa to retvinklede Akser. Hvilken Kurve gennemløber P ?
2. Grundlinjen $2a$ i et Triangel er given; angiv det geometriske Sted for Trianglets Toppunkt, naar Vinklerne ved Grundlinjen forholder sig som $1:2$.
3. Angiv det geometriske Sted for Skjæringen af de Tangenter, som er trukne gennem Endepunkterne af to konjugerede Diametre i en Ellipse, hvis Ligning er $\frac{x^2}{\alpha^2} + \frac{y^2}{\beta^2} = 1$.
4. Der er givet en Kugle $x^2 + y^2 + z^2 = r^2$ og udenfor denne et Punkt a, b, c . At lægge en Berøringskegle til Kuglen, der har sit Toppunkt i a, b, c ; at opstille dens Ligning og deraf at paavise, at Berøringscirkelen ligger i Punktets Polarplan med Hensyn paa Kuglen.
5. Der er givet en Parabel, $x^2 = 2pz$; naar denne drejes om z -aksen, fremkommer et Legeme, hvortil der skal lægges et tangerende Plan gennem et Punkt a, b, c paa dets Overflade.

Opgaver i deskriptiv Geometri:

Der er givet en Ring (Wulst) af cirkulært Tværnsnit (Aksen lodret paa Horizontalplanet); man skal: a) konstruere Tangentplanet i et givet Punkt A af den indre Del af Fladen; b) projicere Tangentplanets Snit med Fladen og c) tegne Snitkurven i dens sande Skikkelse.

Fysik: 1. Hvor høit over Æquator maatte et Legeme rotere med Jorden, forat dets Tyngde skulde ophæves af Centrifugalkraften?

2. Hvorledes bestemmer man for et Sted af Jorden Tyngdens Acceleration?
3. Hvorledes bestemmer man faste Legemers specifikke Varme?
4. Hvorledes forandres det Billede, som en Convexlinse kaster, naar Gjenstanden forskyves i Linsens Akse?
Kemi: 1. Egenskaber ved Salpetersyren og dens Salte.
2. Hvormeget brændt Kalk og hvormeget Salmiak udfordres til 22^{cc} Ammoniakgas?

Realanstalten i Stuttgart.

Medens Realgymnasiet er et ganske nyt Institut, har Realskolen (die Realanstalt) i Stuttgart bestaaet som selvstændig Anstalt lige siden 1818. Ved Siden af Skoledannelsens almindelige Maal, ved Undervisning og Øvelse at bringe Elevens aandelige og legemlige Anlæg til en harmonisk Udvikling, har Skolen den særskilte Opgave at meddele sine Elever den videnskabelige Fordannelse, der sætter dem i Stand til enten umiddelbart at gaa over i det praktiske Liv eller til at træde ind i de høiere tekniske Lærestalter. Skolen er beregnet paa et ni-aarigt Kursus fra det 8de til det 17de Aar og er delt i 9 enaarige Klasser. Klasserne I—III danner de *lavere*, IV—VI *Mellemklasserne* og VII—IX *Over-Realskolen*. Man samler igjen Kl. I—VI til en lavere og Kl. VI—IX til en høiere Hovedafdeling. Normalalderen for Overgangen fra den lavere Afdeling til Over-Realskolen er 14 Aar. Paa Grund af det store Elevantal (i 1874 var der 1176 Elever, hvoraf 185 i Over-Realskolen) er der i den forstnævnte Afdeling indtil fem og i Over-Realskolen indtil tre Parallellklasser, ialt 32 Klasser.

I Over-Realskolen forbereder A-Klasserne for den polytekniske Skole, B-Klasserne er nærmest bestemt for vordende Handelsmænd og Aspiranter til den lavere Posttjeneste. Samtlige Elever, der med gode Resultater har gaaet gennem Kl. VII, har Adgang til den enaarige Militærtjeneste. Der vil om kort Tid blive oprettet en 10de Klasse paa A-Linjen, hvori der tænkes opnaaet det samme Kundskabsmaal i Mathematik som i Realgymnasiets 10de Klasse. Det er nemlig Hensigten fra denne Klasse at

dinittere direkte til den polytekniske Skoles Fagskoler, hvorefter denne Skoles matematiske Afdeling skal nedlægges. Som Forholdene er nu, kan man fra Kl. VIII gaa ind i 1ste Klasse og fra Kl. IX i 2den Klasse af den matematiske Afdeling.

En Rektor staar i Spidsen for den hele Anstalt; men de lavere Klasser ledes umiddelbart af en Inspektor.

Den hele Skoles Udgifter bæres ligt af Staten og Byen Stuttgart, dog saaledes at Staten overtager to Tredjedele af de Udgifter ved Over-Realskolen, som ikke dækkes af Skolepengene, medens Byen yder forholdsvis mere til den lavere Afdeling. Skolen er ligesom Realgymnasiet søgt af mange Ikke-Württembergere, der betaler noget hoiere Skolepenge end Landets egne Born.

I »Nordisk Tidsskrift for Filologi og Pædagogik«, 1874 findes en Artikel om »Realskolevæsenets Udvikling i Württemberg« af I. Moldenhawer, hvori denne Skole vidloftig omtales; det følgende vil derfor indskrænke sig til for Over-Realskolens Vedkommende at give nogen Veiledning til Forstaaelsen af det nedenfor indførte Schema over Timefordelingen.

I 1874 var de gennemgaaede Pensa paa A-Linjen:

Religion. VIII Kl. (2 Timer). Apostlernes Gjerninger og nogle apostoliske Breve; kort almindelig Indledning til den hellige Skrift; Oversigt over de kirkelige Bekjendelsesskrifter. VIII Kl. (2 T.) Kirkehistorie. IX Kl. (1 T.) Kristelig Tros-lære med særligt Hensyn paa Apologetik.

Tysk. VII Kl. (2 T.). Læsning af udvalgte Stykker af tyske Klassikere, især Schiller, hver 4de eller 6te Uge en Stil af geografisk eller historisk Indhold eller over egne Oplevelser. VIII Kl. (2 T.) som i foregaaende Kl. IX Kl. (2 T.) Afhandlinger af historisk, naturhistorisk eller ræsonnerende Indhold en Gang maanedlig; Læsning af Dramaer af Goethe, Schiller, Shakespeare, Foredragsovelser, Verslære.

Fransk. VII Kl. (5 T.). Stilovelsler, Grammatik og Oversættelse efter en Literatur-Haandbog. I VIII Kl. (5 T.) og IX Kl. (5 T.) Fortsættelse af det samme, hvortil kommer Taleovelsler og mundtlig Komposition efter Schiller: »Abfall der Niederlande.«

Engelsk. I alle tre Klasser 2 Timer ugentlig; der læses en Chrestomathi og Macaulay: Duke Monmouths rebellion.

Historie. I VII Kl. (2 T.). Den gamle og Middelalderens Historie indtil Hansestedernes Opkomst; i VIII Kl. (2 T.) Repetition af det foregaaende med kulturhistorisk Overblik, derpaa den nyere og nyeste Historie efter samme Lærebog. IX Kl. (1½ T.). De betydningsfuldeste Perioder af Oldtidens, Middelalderens og den nyere Tids Historie repeteres, men behandlet i kritiske Karakteristiker efter Fabers Lærebog.

Geografi. VII Kl. (2 T.). Repetition af Asiens, Afrikas og Amerikas Geografi. VIII Kl. (2 T.). Repetition af den gamle Verdens, især Tysklands, politiske Geografi, derefter den nye Verden. IX Kl. (1½ T.). Frankrig, Schweiz, England, Tyskland i fysisk og politisk Henseende. Den Time, som er tillagt matematiske Repetitioner, anvendes, efterat den sfæriske Trigonometri er gennemgaaet, tildels til matematisk Geografi.

Mathematik og geometrisk Tegning. VII Kl. (13 T.). Arithmetik: Praktiske Øvelser. Algebra: Bogstavregning til Potenser og Rødder, Ligninger af 1 Grad med en og flere ubekjendte gennemgaaes efter en Opgavesamling. Geometri: Repetition af den systematiske Del og Indovelse af dens Satser ved Opgaver, Polygon- og Cirkelberegning¹⁾. Stereometri: Afsnittet om Linjer og Planer og Begyndelsen af Legemer. Geometrisk Tegning: Konstruktioner af saadanne geometriske Figurer, der kan udføres alene ved Passer og Lineal. VIII Kl. (14 T.). Algebra: Førtsettelse og Afslutning af Bogstavregningen, Logarithmer, Ligninger af 2 Grad, arithmetiske og geometriske Rækker, Rentesrente og Livrente. Geometri: Konstruktions- og Beregningsopgaver (med leilighedsvis Repetition) fra alle Dele af Plangeometrien, Satser og Opgaver om Transversaler, harmonisk Deling, Polarer, Fællespunkt og Potenslinier. Stereometri: Legemers Beregning. Trigonometri: Vinkelmaaling, plane Trianglers Beregning, Opgaver om Triangler, Firkanter og stereometriske Legemer. Geometrisk Tegning: Konstruktion af Kurver

¹⁾ I Kl. V a, b og VI a, b er hele Planimetrien paa Polygonberegningen nær gennemgaaet foredragsvis, saaledes at Eleverne hjemme indfører i sine Hefter de i Skolen gennemgaaede Læresætninger; medens man i V c og VI c, der forbereder for B-Linien, benytter Lærebog.

ved grafisk Bestemmelse af enkelte Punkter, Tegning af vanskeligere geometriske Ornamenter efter O. Fischers »Mustersammlung für das Linearzeichnen.« IX Kl. (17 T.). Lavere Analysis: Kjædebrok, Diophantiske Ligninger, Permutationer og Kombinationer, figurerede Tal, høiere arithmetiske Rækker, Fundamentalsatser om algebraiske Ligninger, kubiske og bikvadratiske Ligninger, reciproke Ligninger, uendelige Rækkers Konvergens. Analytisk Geometri: Udvikling af Ligningerne for den rette Linje, Cirkelen, Parabelen, Ellipsen og Hyperbelen, disse Kurvers Egenskaber, samme betragtet som Keglesnit; Opgaver om geometriske Steder. Trigonometri: Repetition af den plane, Udvikling af Formlerne i den sfæriske Trigonometri og det vigtigste af den plane Polygonometri. Deskriptiv Geometri: Fremstilling af Punkter, rette Linier og Planer, regulære Polyedre, Projektion af krumme Linjer og Fremstilling af krumme Flader, især Flader af 2 Orden.

Frihaandstegning. VII Kl. (3 T.). Tegning i Omrids efter Gibsmodeller, derefter Øvelser i Skygning dels efter Fortegninger dels efter Gibsafstøbninger, forbunden med Undervisning i Skyggelære og Perspektiv med Benyttelse af de Dupnisske Apparater. VIII Kl. (3 T.). Fortsættelse af det samme med Forklaringer sigtende til at danne Smagen og Belæring i Kunst-historie. IX Kl. (4 T.). Fuldstændig Udførelse af Tegninger efter Gibsmodeller, især efter Antiker, anatomiske Tegninger. For at opnaa en smagfuld Fremstillingsmaade og udvikle Kunst-sandsen forevises gode Billeder, der efter Ønske overlades til Afbildning udenfor Skoletiden. Perspektiviske Konstruktioner af enklere Gjenstande efter Modeller og Fortegninger og dermed forbunden Anvisning til at tegne efter Naturen. Meddelelser af Kunsthistorien forbundet med Forevisning af Billeder.

Gymnastik. 3 Timer egentlig i hver Klasse af Overrealskolen. En særskilt Time til Vaabenovelse er ikke obligatorisk.

I Naturkundskab meddeles paa A-Linien i Overrealskolen ingen Undervisning, den udstrakte Matematiklæsning forbruger saa stort et Timetal, at der ikke bliver nogen Tid dertil. Det er det samme Tilfælde med denne Skole som med Realgymnasiet og overhovedet de høiere Skoler i Württemberg, at Undervisningen er sterkt koncentreret paa faa Fag, og Württembergere fremlæver

altid dette som et stort Fortrin ved deres Skolevæsen i Mod-sætning til det nordtyske.

Klasserne paa *B-Linjen*, VII b og c samt VIII b, der som ovenfor bemærket væsentlig er bestemte for vordende Handelsmænd, gennemgaar de samme Pensa som de tilsvarende Klasser paa *A-Linjen* i *Religion* og *Tysk* og paa det nærmeste ogsaa i *Fransk*, *Algebra* og *Plangeometri*. I *Engelsk* naaes paa Grund af det større Timetal (4 og 3) omtrent det samme i disse to Klasser som i alle tre Klasser paa *A-Linjen*. I *Geografi* gennemgaaes i VII b og c (2 T.) de for Handel og Industri vigtigste europæiske Lande samt deres Kolonier og en Oversigt over Handelens Historie; i VIII b (2 T.) Europa, især Tyskland og de nordamerikanske Fristater med særligt Hensyn til Handel og Industri. *Handelsregning* i begge Klasser 3 Timer med særegne praktiske Øvelser i at regne hurtig og sikkert. Der gennemgaaes i VIII Kl. Regning med aliquote Dele, Kjæderegel, simple Kalkulationer, Vekselregning og i IX Kl. fuldstændig Veksel- og Myntregning, Begyndelsesgrundene af Vareberegning og Repetition. I VIII Kl. anvendes 2 Timer til *Stereometri*, der er valgfri. Til *geometrisk Tegning* og *Frihaandstegning* anvendes 4 Timer i begge Klasser; der tegnes dels Ornamente og Omrids efter Gipsafstøbninger dels (med Anvendelse af Algebra og Geometri) arkitektonisk Tegning. Undervisningen i *Fysik* og *Kemi* er obligatorisk i VII Kl., men fakultativ i VIII Kl. I VII Kl. (3 T.) gennemgaaes af Fysiken: Legemernes almindelige Egenskaber, Lovene for Tyngde og Bevægelse, Statikens og Mekanikens Hovedlove, Regulatorer for Bevægelsen, navnlig Pendelen, faste, flydende og gasformige Legemers specifikke Vægt; af Kemien: almindelig Indledning, speciel Lære om Metalloiderne, stochiometriske Beregninger. I VIII Kl. (3 T.) af Fysiken: Varme, Magnetisme, Elektricitet og Lys med Experimenter og mathematisk Begrundelse samt praktiske Beregninger; af Kemien: kursorisk Repetition af det i foregaaende Klasse gennemgaaede, Læren om de vigtigste Forbindelser saavel af Metalloider som Metaller.

Den høiere Borgerskole i Karlsruhe

har flere Gange forandret Skikkelse. Den aabnedes i 1863 med 7 Klasser og Latinundervisning, i 1868 havde den blot 4 Klasser og var tilordnet Realgymnasiet, med hvilket den delte Bolig, og endelig erholdt den i 1871 sin nuværende Form som selvstændig Skole uden Latinundervisning ifølge et indtrængende Ønske fra Borgerskabets Side. Borgerskabet paatog sig at skaffe Lokale og Udstyr, medens Staten understøtter den med et mindre Bidrag, Den af Byen Karlsruhe opførte Skolebygning, som indviedes i 1873, horer utvivlsomt til de smukkeste og bedst indrettede i sit Slags, og hele Skolens Udstyr harmonerer fuldkommen med dens Ydre. Dette er et saameget sterkere Bevis paa Byens Liberalitet i Skolevæsenet, som en anden af de høiere Undervisningsanstalter, nemlig Realgymnasiet, paa det nærmeste underholdes af Byen alene. Den høiere Borgerskole er ingen Forskole for høiere Specialskoler saaledes som de to før nævnte Skoler; men den uddanner for det praktiske Liv, arbejder altsaa nærmest for Borgerstanden og omfattes derfor af Kommunen med særlig Forkjærlighed.

Skolen har 6 opadstigende enaarige Klasser. Betingelse for Optagelse i nederste Klasse er det fyldte 10de Aar; en Elev, der regelmæssig har gennemgaaet Skolen, forlader den altsaa i en Alder af 16 Aar. Det er imidlertid den allermindste Del, som gaar hele Skolen igjennem; thi medens Discipeltallet i Skoleaaret 1873—74 i hver af Klasserne I—III oversteg 70, var der i IV Kl. 22, i V Kl. 18 og i VI Kl. blot 9 Disciple. Som Grund til dette ugunstige Forhold mellem de høiere og de lavere Klassers Søgning anfores, at i tredje Klasse har de fleste Gutter naaet den Alder, hvori Forpligtelsen til at søge Skole ophører; men mange gaar ogsaa ud her, fordi de haaber ved Privatundervisning at opnaa Modenhedsbevis for den enaarige Militærtjeneste i kortere Tid og med mindre Moie end ved at forblive flere Aar i Skolen. Den samme Klage, over at Gutter tidlig forlader Skolen, hores forøvrigt over hele Tyskland.

Om Maalet for Undervisningen i de forskjellige Fag gives her en kort Oversigt; for Tinefordelingens Vedkommende henvises til et følgende Schema.

Modersmaalet. Undervisningen skal føre Eleven til det Standpunkt, at han kan udtrykke sig med Klarhed baade mundtlig og skriftlig, den skal udvikle hans Tænkekraft ved Begrebernes Udvikling, Bestemmelse, Adskillelse og Inddeling, og den skal gjøre ham bekendt med et passende Udvalg af den tyske klassiske Literatur. Ved skriftlige Udarbeidelser gjøres den Fordring til Eleven, naar han gaar ud af overste Klasse, at han er i Stand til selvstændig at behandle et indenfor hans Synskreds liggende Thema ordnet og sprogrigtig.

Fransk. Eleven skal have en rigtig Udtale, et fortroligt Kjendskab til Grammatikens Hoveddele og besidde et omfattende Ordforraad; han skal ikke alene have læst en Del mindre Monsterstykker, men ogsaa fuldstændig nogle Verker af den klassiske franske Literatur og skal være saavidt flink til at tale Sproget, at han kan besvare Spørgsmaal paa Fransk med nogenlunde Lethed. I Særdeleshed skal han sættes i Stand til uden Hjælpemiddel at skrive en ikke altfor vanskelig Stil, at nedskrive en tysk Diktat, der bør være af historisk eller fortællende Indhold, paa Fransk uden Feil mod Orthografi og Grammatik; og endelig skal han med Lethed kunne oversætte prosaiske Stykker, der fra Indholdets Side ingen særegne Vanskeligheder frembyder, og lettere poetiske Stykker uden Hjælpemiddel.

Engelsk. Maalet for Undervisningen er med nogen Indskrænkning det samme som for Fransk. Eleven skal med Lethed kunne oversætte ethvert prosaisk Stykke, der ikke indeholder særegne Vanskeligheder, uden Forberedelse og uden Hjælpemiddel; han skal kunne gjengive en lettere tysk Diktat paa Engelsk og besidde nogen Færdighed i at udtrykke sig mundtlig paa Sproget.

Mathematik. Der opstilles som Maal et paa en fuldkommen Forstaaelse grundet og med praktisk Færdighed forbundet Kjendskab til den elementære Mathematiks Hoveddele. Fornemmelig tilsigtes: Sikkerhed i de fire Grundoperationer med numeriske hele og brudne Tal, indbefattet almindelig borgerlig og Handelsregning, Kjendskab og Færdighed i de 4 Species med algebraiske og brudne Tal, Proportioner, Potensering og Roduddragning, Logarithmer, Oplosning af Ligninger af 1. og 2. Grad (de sidste blot med én ubekjendt); Færdighed i Behandling af lavere arithmetiske og geometriske Rækker, Rententesrente og Liv-Renteregning;

Kjendskab til Planimetri, Stereometri og plan Trigonometri. Under Mathematiken horer ogsaa Undervisning i geometrisk og Projektionstegning i de to overste Klasser, der gaar ud paa at meddele Eleven en rigtig Opfatning af Fremstillingens Gjensstand og at skaffe ham manuel Færdighed i Lineartegning.

Geografi. En Oversigt over samtlige Verdensdeles Geografi, noiere Kjendskab til Europa, især Tyskland, og de med Europa i livligere Forbindelse staaende Lande; det væsentligste af den mathematiske Geografi. (Geografi-Undervisningen stanser i V Kl. med blot én Time ugentlig).

Historie. Samtidig med at Eleven erhverver sig en Oversigt over den almindelige Historie og et noiere Kjendskab til Tysklands Historie, skal der lægges Grundvolden for en selvstændig Dom over historiske Kjendsgjæringer, ligesom Undervisningen skal sigte til at befordre Ungdommens nationale og moralske Sans ved at vække Fædrelands-Kjærligheden, Begejstringen for alt stort og ædelt og Erkjendelsen af en hoiere Styrelse af Folkenes Skjæbne.

Naturhistorie. Oversigtlig Kjendskab til Zoologi, Botanik og Mineralogi, noiere Kjendskab til de for de forskellige Jordregioner karakteristiske og for Landbonæring, Teknik og Handel særlig vigtige Naturprodukter. Kjendskab til de menneskelige Hovedorganer og deres Funktioner. Stoffet er saaledes fordelt, at der i I Kl. begyndes med Beskrivelsen af Repræsentanter for de tre Naturriger, Fortsættelse heraf i Kl. II, men med Gruppering af de beskrevne Naturgjenstande i Familier, Ordner og Klasser, medens den mere systematiske Fremstilling falder i Kl. III—IV.

Fysik. I IV Kl. gennemgaaes et elementært Kursus i Fysik, der tillige tjener som Forberedelse for Læsningen af Kemi. I V og VI læses Experimentalphysik og Mekanik, som paa Grund af de nødvendige mathematiske Forudsætninger læses sidst.

Kemi. I V Kl. Indledning, Metalloiderne og de lette Metaller samt deres vigtigste Forbindelser, hvortil knyttes det væsentligste af den tilsvarende kemiske Teknologi samt forekommende Mineraler. I VI Kl. de tunge Metaller og deres vigtigste Forbindelser, ligeledes med Hensyn paa kemisk Tek-

nologi og Mineralogi, de for Ernæring og Industri vigtigste organiske Stoffer.

Skolen har kemisk Laboratorium med tilstrækkelig Arbejdsplads for en hel Klasse. 2 Timer egentlig har VI Kl. Øvelser i kemisk Analyse, hvorunder gennemgaaes Alkaliforbindelser, den fosforsure Natron-Gruppe, Svovlammonium- og Svovlvandstof-Gruppen.

Realskole af første Orden i Dresden.

Denne Skole er organiseret omtrent paa samme Maade som de øvrige Realskoler af I Orden i hele Nordtyskland. Dens Kursus har for været syvaarigt; men fra indeværende Skoleaar er det udvidet til at blive otteaarigt. Klasserne fører de samme Navne som i det humanistiske Gymnasium, saaledes at nederste Klasse benævnes Sexta, øverste Klasse deles i Ober- og Unter-Prima, og ved den nye Ordning har man ogsaa faaet Ober- og Unter-Secunda ¹⁾. Da denne Udvidelse saa nylig har fundet Sted, er jeg blot i Stand til at meddele Efterretninger om den syvaarige Skole.

Optagelsen i Sexta betinges i Regelen af det fyldte 10de Aar; de syv Klasser svarer saaledes til Klasserne III—IX ved Realgymnasiet i Stuttgart, og naar Omdannelsen bliver fuldstændig gennemført, vil begge Skoler dimittere sine Elever i samme Alder (normalt 18 Aar). Modenhedsattest fra en Realskole af I Orden berettiger til Optagelse i den polytekniske Skole i Dresden, Forstakademiet i Tharand og Bergakademiet i Freiberg, til Fritagelse for Færniksproven og til Antagelse som Elev i Postfaget. Elever, som har gennemgaaet Secunda i alle Fag, har Ret til den etaarige Militærtjeneste. Efter Udvidelsen vil Skolen kunne dimittere til Universitetet, navnlig til Studiet af

¹⁾ Skolens Udvidelse gik saaledes for sig, at der blev indskuddt en Ober-Secunda, som optog Størsteparten af Eleverne i den gamle Secunda, medens de dygtigste Elever gik lige op i Unter-Prima.

Mathematik, Naturvidenskab, nyere Sprog og Pædagogik eller med andre Ord til de Universitetsstudier, der forbereder for Reallærerexaminer ¹⁾).

Ligesom Realgymnasiet i Stuttgart forbereder altsaa denne Skole ogsaa for akademiske Studier; men de Veie, hvorpaa man fører Eleverne frem til dette Maal, er temmelig afvigende. Medens den württembergske Skole bestemt fastholder Nødvendigheden af at samle Undervisningen paa bestemte Hovedfag som Centralpunkter, saa har den nordtyske Skole ingen saadanne Centralpunkter for Undervisningen, men Fagene optræder med en jevnere Timefordeling. I Latin har saaledes Skolen i Dresden langt fra det halve ugentlige Timetal sammenlignet med de tilsvarende Klasser (III—IX) ved Realgymnasiet i Stuttgart (nemlig 25 mod 61), i Modersmaalet derimod næsten det dobbelte (27 mod 14), i levende Sprog noget mere (42 mod 34), i Mathematik det samme (48), i Naturfag over det dobbelte (26 mod 10), i Religion, Historie og Geografi mere (47 mod 32), derimod i de grafiske Fag betydelig mindre (13 mod 23). Naar man blot tager Hensyn til de tre øverste Klasser i begge Skoler, stiller Forholdet sig saaledes: Latin 9 (Dresden) mod 19 (Stuttgart); Modersmaalet 12 og 6; levende Sprog 21 og 19; Mathematik og deskriptiv Geometri 24 og 30; Naturfag 16 og 6; Religion, Historie og Geografi 17 og 12; Frihaandstegning 9 og 2.

I hvilket Omfang de enkelte Fag drives, sees af følgende Uddrag af Skolens Aarsberetning for Skoleaaret 1873—74.

Latin. Undervisningen er obligatorisk. I de tre nederste Klasser gennemgaaes Formlæren og lidt af Syntaxen med dels mundtlig og dels skriftlig Indøvelse, Oversættelse efter en Læsebog; i Tertia læses Cornelius Nepos; i Secunda Cæsar de bello Gallico; i Unter-Prima Ciceros catilinariske Taler og Ovids Metamorphoser; i Ober-Prima Cicero de amicitia og Fortsættelse af

¹⁾ Kultusministeriet forbeholder sig Ret til under Overgangstilstanden at give de Elever, som med udmerkede Karakterer har absolvert den syvaarige Skole, Adgang til Universitetsstudier.

Ovid. I alle Klasser drives der paa skriftlige Arbejder og i de to overste Klasser tillige paa mundtlig Oversættelse til Latin ¹⁾).

Fransk. Undervisningen i Fransk begynder med Quinta. I Quinta og Quarta: Grammatik, Læsning i en Chrestomathi og skriftlige Øvelser; i Tertia: Fortsættelse heraf og Læsning af en lettere Forfatter samt Forsøg paa Taleøvelser; i Secunda: Composition og Læsning (Mignet, Histoire de la révolution française og Athalie par Racine), forbunden med Øvelser i at tale Fransk. I Unter-Prima: fortsat Composition og Taleøvelser, mundtlig og skriftlig Oversættelse paa Fransk af Schiller's »Der Neffe als Onkel«, Dictées over fransk Literaturhistorie, Forfatterlæsning (Montesquieu: Considérations etc. og Horace par Corneille), fri Udarbejdelser. Ober-Prima: Composition, mundtlig og skriftlig Oversættelse paa Fransk af Schiller's »Der Neffe als Onkel« og »Der Parasit«, Dictées over fransk Literaturhistorie, Forfatterlæsning (Cuvier, Discours sur les révolutions etc.; Racine, Andromaque) frie Udarbejdelser og Taleøvelser.

Engelsk begynder i Tertia; i Secunda læses større Prosa-stykker af engelske Forfattere samt Macaulay's, History of England Vol. III.; Udenadslæsning af Digte og Prosa, Oversættelse til Engelsk af sammenhængende Fortællinger, Øvelser i at udtrykke sig mundtlig paa Engelsk; hermed fortsættes i Unter-Prima, hvor man læser Shakespeare's Coriolanus og i Ober-Prima, hvor Undervisningen meddeles paa Engelsk. I Ober-Prima læses Shakespeare's Julius Cæsar og det vigtigste af Literaturhistorien med udvalgte Stykker af Literaturen.

Religion. I Sexta og Quinta: Bibellistorie, Katekismus og Salmer; i Quarta og Tertia: Læsning af Matthæus, Lukas og Johannes Evangelier, Forklaring over Luthers Katekismus. I de tre overste Klasser Kirkehistorie efter Kurtz's Omrids, i Unter- og Ober-Prima tillige Romerbrevet og Johannes Evangelium.

¹⁾ Timetallet i Latin er saa knapt, at de opnaaede Resultater ikke er tilfredsstillende; endog i Ober-Prima har man Vanskeligheder med Formlæren. Mange tyske Skolemænd er derfor af den Mening, at enten maa Latinen faa større Timetal eller som i Realskoler af II Orden rent udelukkes.

Historie. Sexta: Oldtidens Historie, Quinta: Middelalderen, Quarta: den nyere Historie; i Tertia, Secunda og Unter-Prima: Repetition indtil den franske Revolution; Ober-Prima: den nyeste Tids Historie.

Geografi. Sexta: De almindelige Grundbegreber af den matematiske, fysiske og politiske Geografi, Sachsens Geografi; Quinta: Oversigt over hele Jordens Geografi; Quarta: de enkelte Verdensdele, fornemmelig de ikke-europæiske; Tertia: udførlig Beskrivelse af Europas Lande, især Tyskland; Secunda: det vigtigste af den matematiske og fysiske Geografi samt Australien og Amerika; Unter-Prima: udførlig Behandling af den matematiske og almindelige fysiske Geografi; speciel Beskrivelse af Asien og Afrika; Ober-Prima: matematisk og almindelig fysisk Geografi, Astronomiens Elementer.

Mathematik og Regning. Sexta (4 T.): de 4 Species i hele Tal, enkelt Reguladetri med Reduktion til Enheden. Quinta (4 T.): almindelig Brøk og Decimalbrøk. Quarta (4 T.): Fortsættelse af Brøkrengningen (specielt den forkortede Multiplikation og Division med Decimalbrøk); Øvelser i enkelt og sammensat Reguladetri med Brøk ved Reduktion til Enheden; *geometrisk Formlære.* Tertia (8 T.): Forhold og Proportioner og sammes Anvendelse, Procentregning (uden Tid), Delingsregning; Begyndelsen af *Algebra*, nemlig Satser om Summer og Differenser, Produkter og Kvotienter samt Anvendelse heraf, Brøkrengningen med Bogstavudtryk, Forhold og Proportioner, Ligninger af 1. Grad med en ubekendt; *Plangeometri* til Læren om ligedannede Figurer. Secunda (8 T.): Forkortet Talregning, Procentregning (med Tid), Disconto, Kjederegel og Blandingsregning; *Algebra*, nemlig Læren om Potenser og Rødder, de imaginære Tal, Logarithmer, Ligninger af 1 Grad med flere ubekjendte, Ligninger af 2 Grad, Afslutning af *Plangeometrien* og den *plane Trigonometri.* Unter-Prima (8 T., hvoraf 2 T. til Tegning): Blandingsregning, Guld- og Solvregning, Myntregning, Vekselregning; *Algebra*, nemlig Progressioner, Kjædebrøk, kvadratiske Ligninger med flere ubekjendte, rene og blandede Ligninger af 3. Grad; *plan Trigonometri* og *Stereometri*; *Projektionslære.* Ober-Prima (8 T., hvoraf 2 T. til Tegning): Vekselregning, Beregning af Statspapirer og Aktier, Rentesrente; *Algebra*, nemlig

Ligninger af 4. Grad, rene Ligninger af n . Grad, Oplosning af høiere numeriske Ligninger, de kombinatoriske Regningsoperationer, Sandsynlighedsregning, arithmetiske Rækker af høiere Orden, konvergerende uendelige Rækker; *sferisk Trigonometri*; *analytisk Plangeometri* og *analytisk Stereometri* (den rette Linje, Planet, Kuglen).

Naturhistorie. Sommerhalvaaret anvendes i alle Klasser til Botanik, Vinterhalvaaret til Zoologi. Om Sommeren gjøres hyppig Ekursioner, fornemmelig med de øverste Klasser. Den *botaniske* Undervisning begynder i Sexta med Beskrivelse af Planter, derefter læres Linné's System, og et Herbarium anlægges, som stadig udvides i de følgende Klasser. I Quinta og Quarta gennemgaaes det naturlige System, under flittig Bestemmelse af Planter; i Tertia det naturlige System i Forbindelse med Plantegeografi og med særligt Hensyn til Kultur- og Nytteplanter; i Secunda Planternes Anatomi og Fysiologi med mikroskopiske Demonstrationer. Den *zoologiske* Undervisning begynder i Sexta med Beskrivelse af Repræsentanter for Hvirveldyrenes og Leddyrenes Klasser med stadigt Hensyn paa det menneskelige Løgemes Bygning; i Quinta og Quarta gennemgaaes Hvirveldyrene og Leddyrene mere specielt; i Tertia Karakteristiker af de lavere Dyreklasser og deres vigtigste Arter; Secunda læser ikke Zoologi, derimod anvendes i Unter-Prima 1 ugentlig Time i Sommerhalvaaret til Menneskets Anatomi og Fysiologi med Hensyn paa Diætetik og sammenlignende Anatomi.

Mineralogi begyndes i Tertia med Beskrivelse af de i Dresdens Omegn almindelig forekommende Mineraler og Bergarter og fortsættes under Vinterhalvaaret i Secunda og Unter-Prima med en mere systematisk Fremstilling, hvortil slutter sig Krystallografi; i Ober-Prima anvendes 1 Time hele Aaret igjennem til Geognosi og under Gjennemgaaelsen af Palæontologien gribes Leiligheden til Repetitioner i Zoologi og Botanik.

Fysik. (2 Timer i IV, V, VI og 3 i VII Kl.). I Tertia og Secunda gennemgaaes Experimentalfysik uden Anvendelse af Matematik; i Unter-Prima Mekanik og den første Del af Optiken; i Ober-Prima Bølgebevægelse, Akustik, udvalgte Afsnit af Magnetisme og Elektricitet og af Optiken Læren om Bøining og Interferens, Polarisation og Dobbeltbrydning.

Kemi. (2 Timer i hver af de tre øverste Klasser). I Secunda Indledning og Metalloiderne; i Unter-Prima Repetition af Metalloiderne samt Metallerne; i Ober-Prima Elementerne af den organiske Kemi.

Tegning. Frihaandstegning efter Fortegninger i Sexta, Quinta og Quarta, i sidste Klasse tillige efter Gibsornamenter; Tertia har ikke Frihaandstegning, derimod anvendes i Secunda nogle Timer til Tegning af Ornamenter og Hoveder; Resten af Tegnetimerne anvendes her som i de to øverste Klasser til Projektionstegning.

De skriftlige Opgaver ved Afgangsexamen fra 7de Klasse i 1874 meddeles efter Programmet:

Udarbeidelse i Modersmaalet: Schiller's Ballader. et Galleri af Karakterbilleder. *Udarbeidelse paa Fransk:* Schiller.

En *latinsk* og en *engelsk Stil*.

Opgave i Fysik: Et regulært Tetraeder af Jern, hvis Kanter $a = 20^m$, dreier sig om en vertikalt stillet Kant. Hvor stort er det Tryk, som Aksen ved denne Dreining maa udholde, naar Legemet gjør 2 Omdreininger i 1 Sekund; hvor stor maatte Omdreiningshastigheden være, naar blot det øverste Endepunkt af den vertikale Kant var fast, for at Tetraedrets Tyngdepunkt skulde beholde den samme Afstand fra den vertikale Omdreiningssakse som ved den første Dreining; hvor stor er den Tiltrækning, som det faste Punkt er udsat for i Retningen af den rette Linie til Tyngdepunktet?

Opgaver i Mathematik: 1) Gjennem to Punkter x_1, y_1 og x_2, y_2 i en Ellipse, hvis Halvakser er a og b , er trukket Tangenter; disse Tangenters Skjæringspunkt er forbunden med Ellipsens Centrum ved en ret Linie; man skal finde Ligningen for denne rette Linie. 2) I et Triangel er givet: en Vinkel $\alpha = 54^\circ 17' 8,2''$, Differensen mellem Vinkelens hosliggende Sider $d = 7,584$ og Hoiden mod den tredje Side $h = 12,528$. Hvor store er Sidernes og Trianglets Fladeindhold? 3) For hvilke Værdier af x bliver Funktionen: $x^4 - 8x^2 + 24x - 45$ positiv og for hvilke Værdier negativ?

Det staar tilbage at give en Redegjørelse for Undervisningens Methode og oplyse, hvorledes det store Kundskabsmaal tilegnes, som disse Skoler opstiller. Det havde ogsaa oprindelig været min Mening til Skole-Efterretningerne at knytte nogle Bemærkninger og personlige Indtryk i den Retning; men Tiden tillader mig for nærværende ikke at gaa nærmere ind herpaa. Jeg skal blot antydningvis nævne de Hovedpunkter, hvori den tyske Undervisningsmethode adskiller sig fra vor, nemlig den mere foredragsmæssige Undervisning og den dermed forbundne større Frihed lige overfor Lærebøger, den mindre indgaaende Examination af den enkelte Elev og den fuldstændige Frihed for Karakterer. Disse Omstændigheder, der ogsaa tillader et langt større Elevantal i Klassen end hos os, bidrager ikke lidet til en livfuld Undervisning med levende Vekselvirkning mellem Lærer og Elever, men kan maaske ogsaa medføre Fare for en altfor hurtig Fremadskriden, der ikke kan følges af en stor Del af Eleverne. Men i ethvert Fald maa den, der besøger tyske Skoler, faa et særdeles fordelagtigt Indtryk af Undervisningens Alvor og Grundighed samt den merkelige Arbeidskraft, der udvikles baade ra Lærernes og Elevernes Side.

❖

Realgymnasium i Stuttgart.

	Uderygymnasiet.			Mellerygymnasiet.			Ovorygymnasiet.			
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.
Latin	12	12	12	11	10	9	7	7	5	5
Fransk	—	—	—	6	5	4	4	3	3	3
Engelsk	—	—	—	—	—	—	3	3	3	2
Tysk	5	4	3	2	2	1	2	2	2	2
Religion	3	3	2	2	2	1	1	1	1	1
Historie	—	—	1½	2	2	{V. 2}	2	2	2	2
Geografi	—	2	1½	—	—	4	2	1	—	—
Arithmetik	4	4	4	4	4	{V. 4}	—	—	—	—
Algebra	—	—	—	—	—	—	4	3	—	—
Geometri	—	—	—	—	—	S. 3	4	2	—	—
Trigonom. . . .	—	—	—	—	—	—	—	1	{V. 2}	—
Stereometri	—	—	—	—	—	—	—	1	{S. 1}	—
Lavere Anal. . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	{V. 3}	—
Anal. Geom. . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	{S. 2}	—
Deskriptiv Geometri	—	—	—	—	—	—	—	—	3	3
Høiere Anal. . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	{V. 4}	{V. 3}
Fysik	—	—	—	—	—	—	—	—	{S. 5}	{S. 2}
Kemi	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4
Zoologi	—	—	—	—	—	—	—	—	2	{V. 3}
Botanik	—	—	—	—	—	—	—	—	—	{S. 4}
Mineralogi	—	—	—	—	—	—	—	—	{V. 3}	—
Frihaandst. . . .	—	—	—	3	3	3	3	3	{S. 4}	—
Lineartegn. . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Skrivning	2	2	2	1	1	1	—	—	—	—
Sang	—	—	1	1	1	—	—	—	—	—
Gymnastik	—	—	3	3	3	3	3	3	2	2
Ugentligt Timetal	26	27	30	35	35	36	36	36	36	36

NB. V. = Vinter; S. = Sommer.

Realskole I Orden i Dresden (Neustadt).

	Sexta.	Quinta.	Quarta.	Tertia.	Secunda.	Unter-Prima.	Ober-Prima.	
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	
Latin	6	4	3	3	3	3	3	
Fransk	—	6	4	4	4	4	4	
Engelsk	—	—	—	4	3	3	3	
Tysk	4	4	4	3	4	4	4	
Religion	4	4	3	3	2	2	2	
Historie	2	2	2	2	2	2	2	
Geografi	2	2	2	2	2	2	1	
Arithmetik	4	4	4	2	2	1	1	
Algebra	—	—	—	3	3	2	2	
Geometri	—	—	2	3	} 3	—	—	
			(Geometr. Formlære)					
Trigonometri	—	—	—	—	} 3	} 3	—	
Stereometri	—	—	—	—			—	—
Analytisk Geom.	—	—	—	—			—	—
Fysik	—	—	—	2	2	2	3	
Kemi	—	—	—	—	2	2	2	
Naturhistorie	2	2	2	2	1	1	1	
Frihaandstegn.	2	2	2	—	} 2	—	—	
Lineartegning	—	—	—	2		2	2	
Skrivning	2	2	1	—	—	—	—	
Sang	1	1	1	1	2	2	2	
Gymnastik	2	2	2	2	2	2	2	
Ugentl. Timetal	31	35	35	38	39	37	37	

Høiere Borgerskole i Karlsruhe.

	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.
Tysk	6	5	4	4	4	4
Fransk	7	7	6	6	6	6
Engelsk	—	—	3	3	4	4
Religion	2	2	2	2	2	2
Historie	—	—	2	2	2	2
Geografi	2	2	2	2	1	—
Arithmetik og Algebra . .	4	4	3	3	3	3
Geometrisk Formlære, } Geometri og Trigonom. }	—	2	2	2	2	2
Deskriptiv Geometri . . .	—	—	—	—	2	2
Naturhistorie	2	2	2	2	—	—
Fysik	—	—	—	2	2	3
Kemi	—	—	—	—	2	2 ¹⁾
Frihaandstegning	2	2	2	2	2	2
Skrivning	3	2	2	1	—	—
Sang	2	2	2	2	2	2
Gymnastik	2	2	2	2	2	2
Ugentligt Timetal	32	32	34	35	36	36 (38)

¹⁾ 2 særskilte ugentlige Timer anvendes til praktiske Øvelser.

Realskolen i Stuttgart.

	Lavera Klasser.			Mellemklasser.			Overrealskolen.				
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	VII b.	VIII b.
Tysk	{ 10 ¹⁾ 5	5	4	3	2	2	2	2	2	2	2
Fransk	{ — ¹⁾ 9	8	{ V. 9 S. 8	8	7	6	5	4	4	6	4
Engelsk	—	—	—	—	2	2	2	2	2	4	3
Religion	4	3	3	3	3	2	2	2	1	2	2
Historie	—	—	{ V. — S. 2	2	1½	1½	2	2	1½	2	2
Geografi	—	—	2	2	1½	1½	2	2	1½	2	2
Arithmetik	{ 6 ¹⁾ 5	6	{ V. 6 S. 5	5	4	4	2	—	—	3	3
Algebra	—	—	—	—	—	—	3	4	1 ²⁾	3	3
Planimetri	—	—	—	—	4	4	3	2	—	3	2
Stereometri	—	—	—	—	—	—	2	{ V. 4 S. 2	—	—	2
Trigonometri	—	—	—	—	—	—	—	S. 2	—	—	—
Analysis	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—
Analytisk Geometri	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—
Sfærisk Trigonometri	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—
Deskriptiv Geometri	—	—	—	—	—	—	—	—	6	—	—
Geometrisk Tegning	—	—	—	—	2	2	3	3	—	2	2
Frihaandstegning	—	—	—	3	3	4	3	3	4	2	2
Naturhistorie	—	3	2	—	—	—	—	—	—	—	—
Fysik og Kemi	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	3
Skrivning	{ 6 3	3	3	2	1	1	—	—	—	—	—
Sang	—	—	1	2	1	1	—	—	—	—	—
Gymnastik	—	—	3	3	3	3	3 (4)	3	2 (3)	3 (4)	3 (4)
Ugentligt Timetal	26	28	33	33	35	34	34 (35)	33	35 (36)	37 (38)	35 (36)

¹⁾ Det første Timetal er i Tiden fra Høsten til Nytaar, det andet fra Nytaar til Høsten.

²⁾ Matematiske Repetitioner.

SKOLE-EFTERRETNINGER.

Skole-Efterretninger.

Klasse-Inddeling og Discipeltal.

I det forløbne Skoleaar har følgende Klasser været i Gang:

A. I Fællesafdelingen:

1. De 3 Forberedelsesklasser (1, 2, 3 F.), af hvilke 2den og 3dje har været delte hver i to Parallelklasser (a og b).
2. 1ste—3dje Middelklasse, (1, 2, 3 M.), hver delt i tre Parallelklasser (a, b og c).

B. I Realafdelingen:

1. 4de—6te Middelklasse paa Engelsklinjen (4, 5, 6 M. E.); af disse Klasser har 4de og 6te været delte hver i to Parallelklasser (a og b).
2. Den praktiske Realklasse (Pr. R.)
3. Realgymnasiets 1ste og 2den Klasse (1 R. G. og 2 R. G.) Fra næste Skoleaar kommer 3 R. G. til, hvorved Realgymnasiet er fuldstændigt.

C. I Latinafdelingen:

1. 4de og 5te Middelklasse paa Latinlinjen (4, 5 M. L.)
2. 4de, 5te og 6te Latinklasse efter den gamle Ordning (4, 5, 6 L.)

Fra næste Skoleaar kommer 6 M. L. til, medens 4 L. indtages; i 1876 indtages ogsaa 5 L., og til samme Tid sættes Latingymnasiet i Gang.

Discipeltallet i disse 27 Klasser var ved Skoleaarets Begyndelse i August Maaned 659 og ved Programmets Udgivelse i Mai 661; det største Antal i Aarets Lob var 684 (i Januar Maaned), hvilket gjør i Gjennemsnit omtrent 25 Disciple i hver Klasse; hvis Forberedelses-Skolen sættes ud af Betragtning, bliver Gjennemsnittallet for hver Klasse 23 og Maximum 29.

Om den praktiske Realklasse skal vedblive at bestaa, vil komme an paa, om der inden 1ste Juli melder sig et tilstrækkeligt Antal Disciple til den.

Opgave over, hvad der læses i de forskjellige Klasser, og hvilke Lærebøger der benyttes, udleveres fra Skolens Kontor.

Skolens Lærere.

De i det forløbne Aar ved Skolen virkende Lærere og de forskjellige Fags og Klassers Fordeling mellem dem vil i det væsentlige kunne sees af forrige Aars Program. I den der meddelte Oversigt var dog ikke Realgymnasiet og den praktiske Realklasse medtagne, da Ordningen af disse Klasser ikke havde kunnet gjøres færdig saa tidlig, ligesom ogsaa forskjellige Omstændigheder gjorde det nødvendigt for Skoleaarets Begyndelse at foretage nogle Forandringer i den foreløbig bestemte Fagfordeling.

Foruden de i forrige Aars Program S. 72 nævnte blev endnu følgende Lærere ansatte ved Skolen:

Fra August 1874:

- C. H. Damm, cand. philos. (f. 1847, Ex. art. 1868; 1872—73 i 1½ Aar midlertidig Lærer ved Arendals offentlige Skole; Lærer i Tegning).
- O. Færden, Løitnant (f. 1852, Officiers-Examen 1873, den matematiske Afdeling af Reallærer-Examen 1874; - Meg. godt + -; Lærer ved Nissens Latin- og Realskole 1873—74).

- T. B. Holler, cand. theol. (f. 1846, Ex. art. 1864 og Ex. philos. 1865 - Laudabilis, Embedsexamen 1874 - Haud illaud).
- T. G. B. Odland, cand. theol. (f. 1852, Ex. art. 1869, Ex. philos. 1870, Embedsexamen 1874, alle med Laudabilis).
- M. Schmidt, (f. 1808, Ex. art. 1826 og Ex. philos. 1827, begge med Laudabilis; 1831—1838 ansat ved private Skoler, 1838—1850 Timelærer og senere Adjunkt ved Kristianssands Kathedralskole samt fra 1844 Inspektør og Førstelærer ved Borgerskolen sammesteds; 1850—1873 Bestyrer og Førstelærer ved Tanks Skole i Bergen).
- Dr. G. Storm, cand. mag. (f. 1845, Ex. art. 1862 - Laud. -, Ex. philos. 1863 - Laud. præ cet. -, filol. Embedsexamen 1868 - Land. -: den filosofiske Doktorgrad 1874; 1869—1874 Lærer ved Nissens Skole; 1875 Universitetsstipendiat).

Fra Januar 1875:

- A. G. Eliassen, Realstuderende (f. 1853, Ex. art. 1872 - Laudabilis -; fra Aug. 1872 Lærer i Matematik ved Heltberg og Arnebergs Skole, fra Aug. 1873 ved Gjertsens Skole).
- O. Johannesen, cand. philos. (f. 1846, Ex. art. 1865 og philos. 1866 - Laudabilis -, den matematiske Afdeling af Real-lærer-Ex. 1871 - Udm. godt -; fra Februar 1873 til 31 August 1874 Lærer ved Kristiania Borger- og Realskole).

Fratraadte i Skoleaarets Lob:

- Cand. philos. Carl Berner, Lærer ved Skolen fra August 1866 og fra Januar 1874 tillige Inspektør for Realgymnasiet, blev den 7de November 1874 udnævnt til Direktør for den tekniske Skole i Bergen og fratraadte derfor sin Post den 31te December næst efter. I hans Sted blev Realkandidat A. Hoyer ansat som Inspektør.
- Loitnant W. Færden, fra November 1872 Lærer i Tegning, fratraadte den 31te December 1874 sin Post af Hensyn til sine militære Tjenesteplichter.
- Cand. theol. E. Skavlan, Lærer ved Skolen fra August 1874, fratraadte den 31te December for at gaa over til geistlig Virksomhed.
- Dr. philos. O. Skavlan, Lærer ved Skolen fra April 1873, fratraadte sin Post i Marts 1875 af Helbredshensyn. Hans Fag (Norsk i 5 L.) overtoges af cand. mag. Schneider.

Fra Skoleaarets Slutning fratræder desuden af Hensyn til sin Helbred M. Schmidt og indtil videre Frøken Fougner (af lignende Grund); fremdeles Damm og Høtlesæter, der agter at gaa over til anden Virksomhed.

Fra næste Skoleaar er følgende ansatte:

- E. Holst, cand. real. (f. 1849, Ex. art. 1868, Ex. philos. 1869, begge med Laud. præ cet., Reallærer-Examen 1874 - Laudabilis -, i 1873—74 Lærer ved Kristiania Kathedralskole).
- H. Lyché, cand. philos. (f. 1846, Ex. art. 1864 - Laudabilis -, Ex. philos. 1865 - Laud. præ cet. -; har senere, tildels under Ophold i England og Frankrige, hovedsagelig studeret nyere Sprog. Fra 1868—1875 Lærer ved Kristiania Borgerskole).
- T. H. Lødstrup, stud. philol. (f. 1853, Ex. art. 1871 - Laud. -, Ex. philos. 1854 - Laud. -, har vikarieret ved Skolen fra Januar d. A.)
- J. P. Weisse (f. 1832, Ex. art. 1850 - Laud. -, Ex. philos. 1851 Laud. -, filologisk Embedsexamen 1858 - Laud. -; 1861 udnævnt til Adjunkt ved Trondhjems Kathedralskole, 1865 forflyttet i samme Egenskab til Fredrikshalds offentlige Skole og i 1874 til Kristiania Kathedralskole).
- Frøken Agnes Høelstad, hidtil Lærerinde ved Balchens Dovstumme-Institut.

Ved Programmets Affattelse er endnu to ubesatte Lærerpøster.

I det kommende Skoleaar vil saaledes Skolen have følgende Lærere ¹⁾:

Bestyrerne ²⁾:

- J. Aars, cand. mag.
P. Voss, cand. mag.

¹⁾ Om Fagenes Fordeling mellem Lærerne se Tabellen bag i Bogen.

²⁾ Bestyrerne har fordelt Arbeidet saaledes mellem sig, at Aars væsentlig fører Overtilsynet med Latinafdelingen og Middelskolens Fællesafdeling, Voss væsentlig med Realafdelingen og Forberedelsesskolen.

Inspektørerne ¹⁾:

- A. E. Eriksen, cand. mag., Lærer ved Skolen fra Oktober 1863; Inspektør for Middelskolens Latinlinje (samt for Undervisningen i Modersmaalet ogsaa inden Engelsk-linjen). Er tillige Bibliothekar for Discipel-Bibliotheket.
- S. W. Hofgaard, cand. mag., Lærer ved Skolen fra Aug. 1864; Inspektør for Fællesafdelingen.
- S. A. Høyer, cand. real., Lærer ved Skolen fra Oktober 1866; Inspektør for Realgymnasiet (samt for den matematiske og naturvidenskabelige Undervisning ogsaa inden de øvrige Afdelinger af Skolen).
- L. F. E. Nicolaysen, cand. theol., Lærer ved Skolen fra Aug. 1873; Inspektør for Middelskolens Engelsk-linje (samt for Undervisningen i Tysk og Engelsk ogsaa inden Skolens øvrige Afdelinger ovenfor 3dje Middelklasse).
- J. P. Weisse, cand. mag., fhv. Adjunkt, ansat ved Skolen fra August 1875; Inspektør for Latingymnasiet.

¹⁾ Til Oplysning om Inspektørernes Virksomhed hidsættes følgende Uddrag af deres Instrux:

- § 1. Inspektørerne har, hver inden sit Omraade, at bistaa Bestyrerne i det daglige Tilsyn med Undervisning og Disciplin. — — —
- § 2. — — — Forældre, Lærere og Disciple kan om hvilket-somhelst Skole-Anliggende ligesaavel henvende sig til vedkommende Afdelings Inspektør som til Bestyrerne, da Inspektøren vil forebringe Sagen for Bestyrelsen, naar dette maatte være nødvendigt.
- § 3. Inspektørerne bør jævnlig overvære de øvrige Læreres Undervisning og paase, at den vedtagne Plan følges, navnlig at der ikke opstaar nogen betydeligere Ujevnhed i Fremgangsmaaden inden de parallelle Klasser. Ligeledes bør de give begyndende Lærere, navnlig Vikarer, de fornødne methodiske Vink og Oplysninger om Skolens Praxis.
- § 4. Inspektørerne bør inden sine Afdelinger til enhver Tid kjende de enkelte Disciples Fremgang og øvrige Forhold i Skolen. Naar de finder det nødvendigt, gjør de efter Aftale med vedkommende Klasseforstander Forslag til Bestyrelsen om de Foranstaltninger, som Disciplenes Forhold maatte give Anledning til.

De øvrige Lærere:

- P. A. Paulsen, Seminarist, Lærer ved Skolen fra August 1863.
B. Schmidt, cand. mag., Universitets-Stipendiat.	}	Lærere fra August 1864.
C. Schollert, Seminarist.		
J. Storm, Professor.		
K. Nicolaysen, cand. jur.	}	Lærere fra August 1865.
H. Wang, Premierloitnant.		
J. N. Brun, Kaldskapellan, Lærer fra Oktober 1866.		
F. Hansen, Seminarist.	}	Lærere fra August 1867.
H. Schjøth, cand. mag.		
J. A. Eriksen, cand. mag., Lærer ved Skolen fra August 1868.		
A. Isachsen, Skuespiller, Lærer fra August 1870.		
O. Nilssen, Seminarist, Lærer fra August 1871.		
S. Sonnichsen, cand. theol., Lærer fra Marts 1873.		
J. L. W. Dietrichson, cand. real.	}	Lærere fra August 1873.
A. Hval, cand. theol.		
H. Steenstrup, cand. theol.		
E. Thorsen, Skolens Kassserer og Sekretær.		
O. Færden, Loitnant og stud. real.	}	Lærere fra August 1874.
T. Holler, cand. theol.		
T. G. B. Odland, cand. theol.		
L. Petersen, Handelslærer.		
J. A. Schneider, cand. mag.		
J. Schram, cand. mag.		
G. Storm, Dr. philos., Universitets-Stipendiat.		
A. G. Eliassen, stud. real.	}	Lærere fra Januar 1875.
O. Johannesen, cand. philos.		
T. H. Lødrup, stud. philol.	}	ansatte fra August 1875.
H. Lyche, cand. philos.		
E. Holst, cand. real., ansat fra September 1875.		

Lærerinder:

Froken T. Jensen, ansat fra August 1874.

Froken A. Hoelstad, ansat fra August 1875.

Skolens Læge er siden 1872 fhv. Korpsslæge T. Wilse.

De vigtigste Vikariater i Aarets Løb:

Medens cand. real. Høyer i Maanederne Juli—November var fraværende paa en Udenlandsreise, vikarierede DHrr. cand. philos. W. Dons og stud. real. Nyhuus i hans Timer.

Da Hr. M. Schmidt fra Nytaar ønskede sit Timetal indskrænket, blev hans engelske Timer i 6 M. E. a og b. overtagne af Inspektør E. Nicolaysen og hans franske i 6 M. E. a af Skolebestyrer Voss, medens stud. philol. Lødrup som Vikar overtog Tysk og Engelsk i 5 M. E. i Nicolaysens Sted.

Da Hr. B. Schmidt fra Nytaar blev ansat som Universitets-Stipendiat i græsk Filologi og derfor maatte frasige sig omtrent Halvdelen af sine Timer ved Skolen, overtog Skolebestyrer Aars Græsk i 5 L. og stud. philol. Groterud Latin i samme Klasse. Hr. Groterud har ligeledes for dette Skoleaar overtaget Undervisningen i Engelsk i 6 L.

Efter cand. theol. E. Skavlans Fratrædelse (se S. 61), har hans Broder, cand. theol. A. Skavlán, som Vikar overtaget hans Timer ved Skolen.

Fra Februar blev Inspektør E. Nicolaysen ved Sygdom hindret fra at læse paa Skolen; i Marts Maaned tiltraadte han en Reise til Italien, Tyskland og England. Som hans Vikarer fungerer Inspektør Hofgaard (Tysk i 6 M. E. a og b), cand. philos. Lyche (Tysk i Realgymnasiet og 4 L.) og stud. philol. Brynildsen (Engelsk i Realgymnasiet og 6 M. E. a og b); i Hofgaards Sted har Lødrup overtaget Norsk og Tysk i 3 M. b.

For Froken Fougner, der i de sidste Maaneder af Skoleaaret har været syg, har Froken Thora Schjøth vikarieret.

Under Dr. G. Storms Udenlandsreise og J. A. Eriksens Sygdom i de sidste Maaneder har stud. philol. J. D. Hansen og stud. philol. K. Olsen vikarieret.

Andreas Falkenberg. — John Klæbo.

Vi kan ved dette Tilbageblik paa det forløbne Aar ikke unnlade at nævne disse to Mænd, som nu er vandrede bort. Vistnok horte de ikke længere denne Skole til; men begge havde dog virket her saa længe og til saa megen Velsignelse og vundet sig saa mange Venner baade blandt sine Medlærere ved Skolen og blandt Disciplene, at det vilde være unaturligt, om vi ikke her skulde mindes dem med nogle Ord.

Om Andreas Falkenbergs Liv og Virksomhed kan henvises til de udførligere Nekrologer, som staar at læse i »Norsk Skoletidende» for 1ste April og i »Ny illustreret Tidende» for 4de April d. A. Vi meddeler her et Uddrag af den førstnævnte.

A. Falkenberg er født i Fredriksstad den 24de November 1842, blev Student med særdeles gode Karakterer i en Alder af $15\frac{3}{4}$ Aar og gav sig, efterat han i 1859 havde taget »anden Examen», med Lyst og Iver ifærd med det filologiske Studium.

Allerede meget tidlig var han blandt sine Lærere og sine Kamerater ved Universitetet anseet for en af vore mest lovende Filologer, og ligesaa tidlig vakte hans sjeldne Begåvelse for Lærergjerningen Opmerksomhed. I 1862 blev han ($19\frac{1}{2}$ Aar gammel) konstitueret som Bestyrer af Fredriksstads Realskole og i 1863 ved Aars og Voss's Skoles Oprettelse ansat som Lærer ved denne. I 1864 tog han den filologiske Embedsexamen, indgik i 1868 Egteskab med Frøken Marie Wattne, blev i 1871 Inspektør for Aars og Voss's Middelskole og i Oktober 1873

udnævnt til Bestyrer af Tanks Skole i Bergen. Denne Post tiltraadte han 1ste Januar 1874; men allerede efter et halvt Aars Forlob maatte han paa Grund af Sygdom ophøre at læse paa Skolen; ved Juletid var det klart for alle, ogsaa for ham selv, at han var angreben af en ulægelig Brystsygdom; hans Kræfter tog hurtig af, og den 9de Marts sov han rolig hen i fast Tro paa sin Frelser.

Falkenbergs Virksomhed har især havt sin Betydning i den Indflydelse, han har ovet paa de enkelte Disciple. Og denne Indflydelse har været omfattende og stor. Der var over hans hele Væsen og Gjerning en ædel Beaandelse, en sjelden Varme og Inderlighed, og en frisk og velgjørende Ungdommelighed, der fandt Gjenklang hos de unge og gjorde dem saa modtagelige for hans Paavirkning. Han havde ikke alene grundige og mangesidige Kundskaber, men ogsaa en mærkelig Evne til at sætte sig paa Børnenes Standpunkt og behandle Undervisningsstoffet saaledes, at altsammen, selv det, der lettest kan blive tørt, blev dem ikke alene klart og fatteligt, men morsomt. Hans lette og sikre Opfatning, hans livfulde Interesse for alt godt og skjønt, hans paa en Gang livlige og alvorlige Karakter og hans fortrinlige Fremstillingsevne, men fremfor alt hans varme Hjertelag kunde ikke andet end gjøre Indtryk og virke godt paa alle dem, hvem overhovedet noget kan virke paa. Derfor var han ogsaa i sjelden Grad elsket af sine Elever; han kom i et nærmere og fortroligere Forhold til dem. end de fleste Lærere formaar, kjendte dem tilbuuds, fulgte deres Forhold baade i og udenfor Skolen, besøgte jevnlig Forældrene og blev ogsaa af disse vurderet høit som den, hvis Virksomhed var en Velgjerning for deres Born. Og af de mange Medlærere, han har havt, er der vistnok faa, som ikke i Falkenberg havde en kjær Ven.

Den store Deltagelse, som hans Dod vakte i vide Kredse, har fundet et smukt Udtryk deri, at der til Understøttelse for hans efterladte Enke og fire Born ved frivillige Sammenskud i Kristiania, Bergen og flere Steder er tilveiebragt en Kapital af vel 4500 Spd.

John Klæbo var født paa Gaarden Glein i Nesne Prestegjeld paa Helgeland den 15de Septbr. 1839, Seminarist fra

Tromsø Skolelærer-Seminarium fra 1861 og Student fra 1864. I 6 Aar (1865—1871) var han Lærer ved Aars og Voss's Skole, hvilken Virksomhed han paa Grund af en mere og mere tiltagende Brystsygdom maatte forlade for om muligt under et Ophold i Hardanger at gjenvinde sin Helbred. Dette skulde dog ikke blive Tilfældet. Kræfterne aftog lidt efter lidt, og efter et Ophold af omtrent 3 Aar døde han paa Gaarden Utne den 29de August 1874.

Mange af Skolens Disciple og ikke faa af de Forældre, hvis Born han har været Lærer for, vil visselig mindes hans barnlige og vindende Væsen. Han var en dygtig, samvittighedsfuld og for Bornenes Vel helt opofret Lærer, agtet og afholdt af Disciple og Medlærere, hvilket paa mange Maader kom til syne, ikke mindst ved den Deltagelse, der blev ham vist under hans Sygdom.

Ved Siden af sin Lærervirksomhed var han tillige begyndt paa det theologiske Studium. Imidlertid lagde litterære Sysler mere og mere Beslag paa hans Tid og Interesse. I et stort Antal af Blade vil man finde Arbejder fra hans Haand, dels paa Vers, dels i Prosa, snart i det almindelige Skriftsprog, snart i Landsmaalet. Han var en lyrisk Natur, varmhjertet og stemningsrig, af en ren og nobel Karakter, med et dybt, religiøst Gemyt. Hans mangesidige og grundige Kundskaber, hans Begavelse og Virkelyst havde i den Kreds, han var kjendt, vakt Forhaabninger, som ved hans tidlige Bortgang smertelig blev tilintetgjorte. Men var end hans Liv kort, hans Virksomhed har dog ikke været uden Frugt. Og stille og gudhengiven vandrede han bort, med Tak paa sine Læber til Gud og Mennesker gik han til Hvile, sonet med alt og med alle.

Dimission fra Skolen i 1874.

1. Til **Universitetet** dimitteredes følgende Disciple:

1. Bassoe, Christian Birch-Reichenwald, f. 9 November 1856, Son af Provst P. Bassoe, Raade i Smaalenene. (Discipel af Skolen i 5 Aar).
2. Cappelen, Diderik, f. 21 Juli 1865, Son af Jernverkseier Cappelen, Ulefos. (Discipel af Skolen i 8 Aar).
3. Graff, Ulrik Vilhelm Møller, f. 19 Decbr. 1855, Son af Rektor Graff, Kongsberg. (Discipel af Skolen $\frac{1}{2}$ Aar).
4. Hansteen, Kristofer Klementin Krumm, f. 17 August 1856, Son af Sorenskriver Hansteen, Grue. (Discipel af Skolen i 3 Aar).
5. Jensen, Harald, f. 25 Januar 1857, Son af Bureauchef Jensen, Kristiania. (Discipel af Skolen i 9 Aar).
6. Kreyberg, Hans Jakob Arnold Jensen, f. 4 Februar 1856, Son af Kasserer Kreyberg, Gaustad i Aker. (Discipel af Skolen i 10 Aar).
7. Mjøen, Thomas Cornelius Rønnau, f. 18 Juli 1856, Son af Bergkasserer Mjøen, Kongsberg. (Discipel af Skolen i 2 Aar).
8. Mortensen, Peder, f. 27 Mai 1855, Son af Verkseier Mortensen, Østerdalen. (Discipel af Skolen i 6 Aar).
9. Nickelsen, Alfred Nikolai Schytte, f. 16 Oktober 1856, Son af afd. Grosserer Nickelsen, Kristiania. Discipel af Skolen i 11 Aar).
10. Ræder, Anton Henrik, f. 25 Novbr. 1855, Son af Amtmand Ræder i nordre Bergenhus. (Discipel af Skolen i 5 Aar).
11. Schreiner, Johan Christian, f. 4 Septbr. 1857, Son af Grosserer Chr. E. Schreiner, Kristiania. (Discipel af Skolen i 11 Aar).

Disse 11 Disciple bestod Examen artium med følgende Karakterer:

	Norsk Stil	Latinsk Overs.	Latin mundtl.	Griek	Tysk	Fransk	Engelsk	Religion	Historio	Geograf	Arithmetik	Geometri	Sum	Hovedkarakter.
Bassøe	3	3	2	2	1	2	1	1	1	1	2	1	20	Laudabilis.
Cappelen . .	3	4	3	3	2	2	—	2	1	1	1	2	24	Do.
Graff	3	3	2	2	1	2	2	2	1	1	2	2	23	Do.
Hansteen . .	3	4	3	3	1	2	—	3	4	3	2	2	30	Haud illaud.
Jensen	3	2	3	2	1	2	2	2	2	2	2	3	26	Laudabilis.
Kreyberg . .	2	2	2	2	1	2	—	2	3	3	2	2	23	Do.
Mjøen	2	2	2	2	1	1	1	2	2	3	1	1	20	Do.
Mortensen . .	3	2	2	2	2	3	—	1	2	1	1	2	21	Do.
Nickelsen . .	3	3	2	2	1	2	—	1	2	2	2	3	23	Do.
Ræder	3	2	2	1	1	1	—	1	1	1	1	1	15	Do.
Schreiner . .	4	2	2	2	1	2	—	2	3	4	2	1	25	Do.

Foruden disse 11 havde 6te Latinklasse ved Slutningen af forrige Skoleaar endnu 4 Disciple, der blev privat dimitterede og bestod Examen artium, 1 med Laudabilis, 3 med Haud illaudabilis.

2. Til **Krigsskolen** dimitteredes 1 Discipel, (den eneste af Skolens Elever, som dette Aar ønskede at fremstille sig til Krigsskolens Optagelsesprøve), nemlig

Ræder, Johan Georg, f. 9 Juli 1857, Søn af Amtmand Ræder i nordre Bergenhus. (Discipel af Skolen i 5 Aar). Han bestod Examen med Hovedkarakteren 1,97 og blev Nummer 1 af de optagne Kadetter.

3. Til Optagelses-Examen ved den **tekniske Skole** i Kristiania anmeldtes 5 Disciple, der bestod Examen med følgende Karakterer og Ordensnummere:

	Mathematik		Norsk	Tysk	Engelsk	Historie	Geografi	No.
	skr.	mundtl.						
Ensrud . .	1,2	1,8	1,5	1,5	2	2,9	3	6
Tandberg .	1,3	2,4	2,3	2,2	2,2	3	5	19
Young . . .	1,5	1	2,1	2	2,5	2,4	2,6	5
Bull	1,6	1,8	2	2	2	1,2	1	1
Pihl	2,5	2,6	2	2	1,5	2,4	2,1	7

(De tre forstnævnte havde gennemgaaet 6te, de to sidste 5te Middelklasse).

Vedkommende Middelskolens Afgangsexamen.

Skrivelse af 30te Marts 1874 fra Bestyrerne for Kristiania Borgerskole, Nissens Latin- og Realskole, Aars og Voss's Latin- og Realskole, Gjertsens Skole og Maribogadens Latin- og Realskole.

»Til

Den Kongl. Norske Regjerings Departement for Kirke- og Undervisningsvæsenet!

Undertegnede tillader sig herved at indgaa til det Kongl. Departement med Anmodning om, at der i enkelte Punkter maa blive truffet en anden Ordning af Censuren ved private og kommunale Middelskolers Afgangsexamen end den, der hidtil vides befulgt. Vi bemærker, at vi ved denne vor Henvendelse kun har Skolerne i Christiania for Øie.

Naar, som hidtil, Censuren ved Middelskole-Examen besørages paa den Maade, at Departementet i hvert enkelt Fag ved hver enkelt Skole beskikker særskilte Censorer, som har at censurere denne Skoles Disciple og ingen andre, kan herved opstaa Ulemper.

Saalænge nemlig Middelskolen er en ny Institution og Censor ikke har en gennem længere Tids Tradition fastsat Maalestok at støtte sig til, vil han med den nu stedfindende Ordning væsentlig være henvist til at søge Fortolkning paa Reglementets nødvendigvis vage Bestemmelser i den Skoles Præstationer, som han er sat til at censurere, og han vil neppe kunne udrette synderlig andet end hjælpe til at udfinde det rette indbyrdes Forhold mellem denne Skoles Disciple og i det høieste ved Siden deraf nogenlunde paase, at Reglementets Bestemmelser om Undervisningens ydre Omfang er

gjort Fyldest; derimod vil den langt vigtigere Bedømmelse af, hvorvidt denne Undervisning og den derpaa grundede Examinationsmaade tilfredsstillende Fordringer til Grundighed og Intensitet, som Middelskolens Medfør tillader, savne det Holdepunkt i en Sammenligning af en Flerhed af Skoler, uden hvilket enhver saadan Bedømmelse, navnlig saalænge der ikke haves en almindelig Erfaring for, hvad der ved Middelskolens Afgangsexamen medrette kan kræves, vil svæve i Luften. En fuldstændig Mangel paa Enhed i Bedømmelsen af de forskjellige Skolers Examen kan fore saavel til en ubillig Kritik af den enkelte Skoles Examinander som til en lidet ønskelig Slaphed i Kontrollen med den hele Examen.

Vor Anmodning gaar derfor ud paa, at det Kongl. Departement vil sørge for, at ved samtlige Skoler af nævnte Art de Opgaver, som gives ved de skriftlige Prøver, bliver de samme og underkastes de samme Censurers Bedømmelse, samt at ligeledes Censuren ved den mundtlige Examen i samme Fag saavidt muligt besørages af samme Censor ved de forskjellige Skoler. Herved tror vi, at Gjennemførelsen af den ønskelige Enhed i Skolernes Examensfordringer vil kunne sikres. Praktisk foreslaar vi Sagen ordnet paa den Maade, at Repræsentanter for samtlige Skolers Bestyrelse hvert Aar træder sammen i en Examenskommission, som for Departementet foreslaar det fornødne Antal Censorer og Suppleanter, udarbejder de fælles Opgaver ved den skriftlige Examen, forsaavidt disse ikke meddeles af Overbestyrelsen, og efter afholdt Examen afgiver en Indberetning om dennes Udfald, ledsaget af de Bemærkninger, hvortil den maatte finde Anledning. Paa den anden Side tænker vi os, at denne Examenskommission gennem Departementet maa kunne faa Adgang til de ved de offentlige Skoler for den høiere Almindelighed til Middelskole-Examen givne Opgaver og indleverede Besvarelser.

De her fremsatte Antydninger anser vi for Øieblikket tilstrækkelige. Skulde den foreslaaede Ordning i sine Grundtræk finde Departementets Bifald, vil det være den første sammentrædende Examenskommissions Sag at forelægge Departementet et mere detaljeret Udkast til Forretningsorden.

Om den økonomiske Side af Sagen har vi ingen Beregning anstillet, men antager, at fra den Side intet kan være tilhinder, da Udgifterne, som naturligvis maa bæres af Skolerne i Forhold til Antallet af deres Examinander, paa denne Maade ikke vil kunne blive større end ved det nuværende System.*

Da Departementet billigede den i ovenstaaende Skrivelse foreslaaede Ordning, vedtog Bestyrelserne for de samme Skoler i Møde den 13de April s. A., efter at have valgt Skolebestyrer Voss til Formand og Skolebestyrer Schrøder til Viceformand, nedenstaaende

Bestemmelser om en Examenskommission for Afholdelsen af Middelskole-Examen ved de private og kommunale Skoler i Kristiania:

- § 1. Examenskommissionen bestaar af 1 Repræsentant fra hver af de til at afholde Middelskole Examen berettigede Skoler. Som Repræsentant kan fremmode enten en Bestyrer af vedkommende Skole eller en af Bestyrelsen befuldmægtiget Lærer.
- § 2. Examenskommissionen udvælger inden sin Midte en Formand og en Viceformand, som begge fungerer i 3 Aar. Formanden bestemmer Tiden for Kommissionens Møder og leder dens Forhandlinger. I Tilfælde af Stemmelighed gjør Formandens Stemme Udslaget.
- § 3. Examenskommissionen bestemmer paa Grundlag af Forslag fra Skolernes Bestyrelser Opgaverne ved den *skriftlige Examen*, der i hvert Fag afholdes *samtidig* ved alle Skoler. Opgaverne, hvis Indhold holdes hemmeligt, bestemmes tidligst 3 og senest 1 Dag før Examens Begyndelse. Samme Dag, Examen skal begynde, bliver Opgaverne i forseglede Stand samtlige Skolers Bestyrelse tilstillede fra Examenskommissionens Formand.
- § 4. Examenskommissionen foreslaar for Kirkedepartementet det fornødne Antal Censorer og bestemmer inden de af Reglementet for Middelskole-Examen fastsatte Grænser, til hvilken Tid og i hvilken Orden den mundtlige Examen i hvert Fag ved de forskjellige Skoler skal afholdes. Ved Ordningen heraf skal Examenskommissionen saavidt muligt have for

Øie, at samme Censor kommer til at fungere ved samtlige Skoler. Til Censorer ansees inhabile Lærere, som i et eller andet Fag har undervist i vedkommende Middelskolers Afgangsklasser, derimod ikke andre af Skolens Lærere, som ikke i Lobet af det sidste Skoleaar har deltaget i Examenskandidaternes Undervisning.

- § 5. Examenskommissionen indsender gennem sin Formand efter endt Examen til Kirke departementet en Indberetning om dennes Udfald, ledsaget af de Oplysninger og Bemærkninger, hvortil Sagen maatte give Anledning.

De af Examenskommissionen meddelte Opgaver ved Middelskole-Examen i 1874 var følgende:

A. Opgave i Modersmaal: »Danmarks Naturforhold og deraf flydende Næringsveie.«

B. Opgave i Tysk Stil: »Venter vi Fienden i Sverige,« sagde Gustav Adolf til sine Ministre, »saa er alt tabt, naar et Slag er tabt; alt er vundet, naar vi gjør en lykkelig Begyndelse i Tyskland. Havet er stort, og vi har i Sverige vidtloftige Kyster at bevogte. Undslap den fiendtlige Flaade os, eller blev vor slagen, saa vilde det være forgjæves at forhindre den fiendtlige Landgang. Stralsunds Bevarelse maa fremfor alt ligge os paa Hjerte. Saalænge denne Havn staar os aaben, vil vi hævde vor Anseelse i Østersoen og vedligeholde en fri Forbindelse med Tyskland. Men for at beskytte Stralsund maa vi ikke glemme os bort (sich verkriechen) i Sverige, men sætte over til Pommeru med en Armé. Tal altsaa ikke mere om en Forsvarskrig, ved hvilken vi forspilder vore herligste Fordele. Sverige selv tør ikke se nogen fiendtlig Fane; og bliver vi beseirede i Tyskland, saa er det endnu Tid til at følge eders Plan.«

C. Opgave i engelsk Stil: »Samvittigheden aabenbarer alt. Et stort Parti Bomuld var bleven stjaalet fra en Landsby i Indien, og til Trods for alle Politiets Anstrengelser lykkedes det ikke at opdage Tyvene. Tilsidst saa det ud, som om der intet mere var at gjøre. Men en af Politiets Embedsmænd, som ærgrede sig over, at Lovens Magt skulde lide et saa aabenbart og grovt Nederlag, besluttede at anvende ethvert muligt Middel for at opdage Forbryderne. Den ene Plan efter den

anden mislykkedes imidlertid, indtil han en Dag fik et ganske nyt Indfald. Han indbød alle Landsbyens Mænd, rige og fattige, smaa og store til en Fest i Byens Raadhus. Da alle var komne og holdt paa at indtage sine Pladse ved Bordet, saa Embedsmanden Selskabet lige ind i Ansigtet og sagde: »Hvilke uopdragne Mænd dog disse Mænd er, som kommer til Festen med den stjaalne Bomuld hængende fast (ved) i Skjegget!« Tyvene førte oieblikkelig Hænderne til Skjegget og robede sig saaledes for den hele Forsamling.«

D. Opgave i Latinsk Stil: »Medens dette udføres af Cæsar, bereder Gallerne, efter at have samlet en stor Hær af af Fodfolk og Rytteri, sig til at angribe Labienus, der tilligemed en Legion overvintrede i deres Land, og allerede var de ikke længere end 2 Dages Vei borte, da de erfarede, at 2 Legioner var komne paa Cæsars Befaling. Efterat have slaaet Leir besluttede Gallerne at vente paa Germanernes Hjælpetropper. Labienus, der, da han havde erfaret Fiendernes Plan, haabede, at der ved deres Ubesindighed skulde blive Leilighed at kjæmpe, foregav Frygt og sagde aabenbart, at han ikke vilde vove at kjæmpe, fordi der sagdes, at Germanerne nærmede sig, og at han den følgende Dag vilde bryde op med sin Leir. Da han var gaact udenfor Befæstningerne, opmuntrede Gallerne hinanden til, at de ikke skulde slippe det forhaabentlige Bytte ud af Hænderne. Det var ikke nødvendigt at vente paa Germanerne, hellere ikke tillod deres (Gallernes) Værdighed, at de med saa stor Hær ikke vovede at angribe en saa liden Skare. Derpaa gik de over Floden og begyndte Kampen paa et ugunstigt Sted.«

E. Opgave i Konstruktionstegning og Regning skriftlig:

- 1) En 3 Maaneders Veksel (uden Lobedage) paa 715 Spd., udstedt 7de Mai, sælges 17de Juni mod $5\frac{1}{4}$ pCt. Diskonto. Hvad maa Kjøberen betale?
- 2) En Person skal om 3 Aar betale 5000 Spd.; hvormeget kan han i dets Sted betale straks, naar Rentefoden er 5 pCt.?
- 3) En Mand kjøber 54 Flasker for 25 Spd.; der er to Slags, en Sort til 60 Skill. pr. Flaske og en til 36 Skill. pr. Flaske. Hvormange Flasker kjøber han af hver Sort?

$$4. \frac{3}{4} (x - 5) (x + 2) - \frac{1}{2} (x - 3)^2 = \frac{x - 14}{2}$$

- 5) Konstruer et retvinklet Triangel, hvori Hypothenusen er $3''$ og Perpendikulæren fra den rette Vinkels Toppunkt ned paa Hypothenusen er $1''$. I og omkring dette Triangel beskrives en Cirkel.

Som Censorer fungerede:

- I Modersmaal: Professor C. Bang.
 I Tysk: Skolebestyrer, cand. theol. B. Pauss.
 I Fransk og Engelsk: Adjunkt D. F. Knudsen.
 I Latin: cand. mag. H. Schjøth.
 I de matematiske Fag: Inspektør, cand. phil. C. Berner,
 og for nogle af ham underviste Disciple af Aars og Voss's
 Skole Realkandidat H. L. Sørensen.
 I Naturlære: Direktør A. Sinding.
 I Historie og Geografi: Skolebest., cand. theol. I. C. Keyser.
 I Skrivning og Tegning: Loitnant H. O. Hansen.
 I Religion var af Departementet oprindelig beskikket til Censor
 Pastor H. E. Hansen; i hans Sygdomsforfald fungerede
 ved Maribogadens Latin- og Realskole Pastorerne Domaas
 og J. Riddervold, ved de to øvrige Skoler cand. theol.
 Kollbye.

Ved Aars og Voss's Skole afholdtes Middelskolens Afgangsexamen denne Gang kun paa Engelsklinjen. Til denne Examen fremstillede sig 35 Examinander, deraf 1, der ikke havde været Discipel af Skolen. Af disse rejiceredes ved den skriftlige Prove 2; de øvrige bestod Examen med følgende Udfald:

	Religion	Moders- maal		Engelsk		Tysk	
		skr.	mdtl.	skr.	mdtl.	skr.	mdtl.
Arnesen, Even Conrad	1 ÷	4	3 ÷	4 ÷	3 ÷	2 ÷	3 ÷
Boyesen, Ulrik Fredrik August . .	3	3	3 ÷	4	3	3	2 ÷
Christensen, Einar	1	3	2 ÷	3	4	3 ÷	3
Dahl, Johan	1 ÷	4	3 ÷	3 ÷	2 ÷	3	3 ÷
Ensrud, Guttorm	2	3 ÷	3 ÷	3	3	2	1 ÷
Fritzner, Christian Rebech Strøm .	1	4	2 ÷	3	2	2 ÷	2
Gornitzka, Carl Fredrik	3	3	3 ÷	3 ÷	3	3 ÷	3
Grøndahl, Olaus Ludvig Andreas .	2	3	3	4 ÷	3	3	3 ÷
Gude, William Hall	2	3	2 ÷	2	2	2	2
Hansen, Axel Motzfeldt Krefthing .	2	3	3	4	3	4 ÷	2 ÷
Holter, Peter Andreas Schielderup	2	3	2 ÷	3	2	1 ÷	2 ÷
Jensen, Karl Gustav Adolf	3	3	3 ÷	3 ÷	3	2 ÷	2 ÷
Jørgensen, Karl Albert	3	3 ÷	3 ÷	3	3	4	3 ÷
Kamstrup, Andreas Tandberg . .	3	3	2 ÷	3	2	2	2 ÷
Lie, Oluf Anthon Hjalmar	3	3	2 ÷	4 ÷	4	3	3 ÷
Løken, Peder	2	2 ÷	2 ÷	2 ÷	2 ÷	2 ÷	1 ÷
Leganger, Ole Farnup	2	3	3	2	2	4	3 ÷
Omdal, Charles Wallentin	3 ÷	3 ÷	3 ÷	3 ÷	2 ÷	2 ÷	3 ÷
Ræder, Johan Kristofer	2	2 ÷	2 ÷	3	2	2 ÷	2 ÷
Salicath, Karl Peter Frederik Giese	2	4 ÷	2 ÷	3 ÷	3 ÷	3 ÷	3 ÷
Schwencke, Arthur	2	3	2 ÷	2 ÷	2	1 ÷	2
Seip, Markus Gustav Johannes . .	3	3 ÷	2 ÷	2 ÷	2	2	2
Skougstad, Magnus Gabriel	3	4 ÷	3 ÷	3	1	1 ÷	2 ÷
Sundt, Hans Fredrik	2	3	2 ÷	4	3 ÷	3	3 ÷
Swensen, Nils Thomas	3	3	3	3 ÷	3	3 ÷	3 ÷
Stibolt, Nils Peter Willem	2	3	3	2	2	3	2 ÷
Støren, Peter Johan	2	3	2 ÷	4	2	4 ÷	4 ÷
Søberg, Olaf Arnold	1	2	2 ÷	1 ÷	1	1 ÷	1
Tandberg, Karl Vilhelm	3	2 ÷	2	3	3	3 ÷	2 ÷
Wang, Eistein Kristian	1	2 ÷	1 ÷	1	1	1	1
Wettergreen, Haakon Ingjolf . . .	1	2 ÷	2 ÷	1	1	2	1
Young, Einar Bernhard	3	3	3 ÷	3	4	2 ÷	2
Øverland, Peter	1 ÷	3	2	3 ÷	1	2	1

Af disse Disciple gik 7 over i den praktiske Realklasse og 13 i Realgymnasiet, 1 til en anden Skoles Realgymnasium.

Regning skr. og Konstru- ktionstegn.	Regning og Geometri	Historie	Geografi	Fransk	Naturkundsk.	Skrivning	Tegning	Hovedkarakter.
2	2 ÷	2	2	2	2	2	2	2,40 Meget godt.
4 ÷	5	3	5	3	3 ÷	1	3	3,30 Godt.
4 ÷	4	3	5	2	2 ÷	2	3	2,93 Do.
1	2 ÷	1	2	3	1	3	1	2,07 Meget godt.
1	2 ÷	3	4	3	1 ÷	2	2	2,33 Do.
4 ÷	2 ÷	3	3	2	2	2	2	2,49 Do.
3 ÷	3 ÷	5	4	—	2	2	3	3,07 Godt.
2	2	4	4	—	2	1	1	2,64 Do.
1	2 ÷	2 ÷	2 ÷	3	1	2	2	2,00 Meget godt.
3 ÷	4 ÷	2 ÷	4	—	3 ÷	3	3	3,07 Godt.
1	2 ÷	1	2	1	1	2	1	1,73 Meget godt.
2	2 ÷	4 ÷	3 ÷	—	2	2	1	2,50 Do.
4 ÷	4	4	3	3	2	1	2 ÷	3,00 Godt.
2 ÷	4	1 ÷	3	1	2	3 ÷	4 ÷	2,47 Meget godt.
3	1 ÷	5	4	2	3 ÷	2	1	2,87 Godt.
1	2	2	2	—	2	1	1	1,71 Meget godt.
4 ÷	1 ÷	2	3 ÷	1	3	2	3	2,53 Godt.
4 ÷	3	3	3	2	3 ÷	2	2	2,73 Do.
1	1	2	1	2	1	2	1	1,73 Meget godt.
1	2	3	4	3	2	2	3	2,07 Godt.
1 ÷	2 ÷	3	2	2	1	2	2	1,93 Meget godt.
1	2	2 ÷	2	2	1	2	3	2,07 Do.
1	1 ÷	5	4	1	2	1	2	2,27 Do.
3	2	2	2	1	1	1	2	2,27 Do.
1 ÷	2 ÷	4 ÷	4 ÷	—	2	2	3	2,79 Godt.
2 ÷	3	2 ÷	1 ÷	—	2	1	2	2,14 Meget godt.
3 ÷	2 ÷	1	2	2	1 ÷	2	3	2,47 Do.
1	1 ÷	1	1	1	1	2	1	1,29 Udmerket godt.
1	3 ÷	5	5	1	2	3	2	2,67 Godt.
1 ÷	1	1 ÷	3 ÷	1	1	2	3	1,40 Udmerket godt.
2 ÷	3 ÷	2 ÷	2 ÷	1	2 ÷	2	2	1,73 Meget godt.
1	1 ÷	4	4	—	1	1	1	2,36 Do.
1	1	1	1	1	1	2	1	1,47 Udmerket godt.

3 til Kristiania tekniske Skole (se ovenfor S. 71), 2 til Trondhjem's tekniske Skole, de øvrige 7 gik over til Handelsvirksomhed.

Forestilling til Departementet for Kirke- og Under-
visningsvæsenet angaaende nogle Punkter i vor høiere
Almenskoles Organisation.

(Af en Indberetning om Middelskole-Examens Afholdelse, afgiven
31/12 1875 af Examenskommissionens Formand).

— — Den ved Reformationen af 17de Juni 1869 grundede Ordning af vort høiere Skolevæsen har i det væsentlige afsluttet Undervisningen i *Tysk* ved Udgangen af Middelskolen. Herved, frygter jeg, vil der kunne bevirkes en betænkelig Tilbagegang i den Kundskab i *Tysk*, som den studerende Ungdom nu medbringer til Universitetet.

Denne Frygt støtter jeg til Erfaringen fra den Skole, hvis ene Bestyrer jeg er, hvor dog *Tysk* paa Engelsklinjen har et noget større Timetal, end de offentlige Skolers Undervisningsplan anviser. Endvidere har jeg nogen Anledning til at dømme om, hvad der andensteds udrettes i *Tysk*, dels som Formand for indeværende Aars Examenskommission, dels derved, at jeg forrige Aar fungerede som Censor i *Tysk* ved Nissens Skoles Middelskole-Examen, og endelig ved den Omstændighed, at der i Aars og Voss's Skole oftere optages Disciple fra andre Middelskoler, saaledes ved nærværende Skoleaars Begyndelse Disciple med absolveret Middelskole-Examen fra 6 forskjellige, dels offentlige, dels private eller kommunale Middelskoler. Jeg anser mig videre berettiget til at tilføie, at jeg af Skolemænd, hos hvem jeg har søgt Underretning, og til hvis Dom jeg nærer ubetinget Tillid, er bleven bestyrket i min Anskuelse af Utilstrækkeligheden af det Maal, som i det nævnte Fag overhovedet naaes.

Under Forhandlingerne om den nye Skoleordning gik man ud fra, at Middelskolen i ethvert Fald skulde bringe sine Disciple til det samme Kundskabstrin i Tysk som den ældre Latin-skole ved dens Afslutning. Denne Forudsætning har vist sig ikke at holde Skik. Hvad det fornemmelig skorter paa, er Gloseforraad, — en naturlig Følge af, at Grammatik og Stilovelser i de senere Aar paa Grund af Stilens rejicerende Kraft ved Afgangsexamen nødvendigvis maa optage en meget stor Del af de Faget tillagte Timer, — og videre Evnen til at overskue Tyskens ofte indviklede Periodebygning og med Lethed og Sikkerhed orientere sig i ikke forhen læste Stykker, hvortil kræves en bevidst og moden Tilegnelse og Anvendelse af Sproglovene, som ikke kan ventes paa et tidligt Alderstrin. Disciplene er saaledes ved Udgangen af Middelskolen baade for umodne og for uvidende til, at man tør forudsætte, at en Flerhed af dem under sin fortsatte Skolegang, optagne som de vil være med sine Pensa for Dagen, ved Selvstudium skal udfylde Hullerne i sin Viden, saameget mindre som paa Middelskolens Standpunkt den formelle Side af Sprogstudiet i den Grad maa være overveieende, at denne Skole endnu ikke kan bidrage noget væsentligt til at vække Disciplenes Lyst til paa egen Haand at stifte et fortroligere Bekjendtskab med Literaturens klassiske Forfattere. Dels forbyder nemlig Gutternes almindelige Modenhedsstandpunkt, dels Stilens Betydning ved Afgangsexamen en saa indtrængende Beskjæftigelse med Forfatterlæsning, som maa til, forat Sansen derfor kan vækkes og indoves hos den ungdommelige Alder. I denne Henseende vil heller ikke en Forøgelse af det Tysk inden Middelskolen tillagte Timetal kunne blive til nogen afgjørende Hjælp. Den uheldige Splittelse, hvorunder Sprogundervisningen i begge Middelskolens Linjer lider, idet man tilsidst ikke ved, hvad der er Hovedsprog, tør have nogen Andel i de mindre gode Resultater og navnlig bevirke, at Stilskrivningen, idet Kræfterne spildes ved at spredes, ikke i noget af Sprogene bringer et i Forhold til den derpaa anvendte Tid og Moie forsvarligt Udbytte; men det tør være et Spørgsmaal, om det med hvilkensomhelst rimelig Tidsanvendelse er muligt med Gutter i 15 Aars-Alder at opnaa de samme Resultater som 3 Aar senere.

Den ved Kgl. Resolution af 14de Februar 1865 for at tage under Overveielse og afgive Forslag til en forandret Ordning af det høiere Skolevæsen nedsatte Kommission udtaler sig ligeoverfor de allerede dengang fra flere Hold fremførte Betæneligheder mod at lade Tysk bortfalde som Examenfag ved Examen Artium gjentagende derhen, at der fra Gymnasiets Side maa drages Omsorg for, at den i Middelskolen erhvervede Kundskab i Tysk vedligeholdes. »Det blev,« heder det i Kommissionens Skrift I, 142, »udtrykkelig udtalt i det foreløbige Udkast, at der fra Gymnasiets Side skulde drages Omsorg for Bevarelsen af den i Fællesskolen erhvervede Kundskab i Tysk, hvad der, som noiere paavist i den nu udarbejdede Undervisningsplan, vil kunne ske uden nogen Forøgelse af Disciplenes Arbejdsbyrde,« og fremdeles Side 148: »At Discipelen i Middelskolen vil opnaa den Kundskab og Færdighed i Tysk, som Studenten bør besidde, anse vi utvivlsomt, kun at der i Gymnasiet sørges for, at den opnaaede Færdighed bevares.«

Unseet, at de foreliggende Erfaringer, som anført, neppe bestyrker, hvad her er forudsat som utvivlsomt, og at det ikke vil være tilstrækkeligt, at den i Middelskolen erhvervede Kundskab i Tysk bevares, naar den i og for sig er for ringe, maa den Udvei, som Kommissionens, for de offentlige Skoler nu gjældende, Undervisningsplan anviser, for Realgymnasiets Vedkommende betegnes som utilstrækkelig, for Latingymnasiets som upraktikabel.

Paa Latingymnasiets Timetabel er Undervisningen i fremmede Sprog opført med tilsammen i 1ste og 2den Klasse 21, i 3dje Klasse 20 ugentlige Undervisningstimer, som igjen fordeles saaledes, at dels 19, dels 18 Timer om Ugen tillægges de gamle Sprog — Latin, Græsk og Oldnorsk — og 2 Timer de nyere Sprog tilsammen. Tysk forekommer ikke paa den ordinære Timetabel; men i en Slutningsanmerkning heder det, «at Tysk tænkes vedligeholdt ved kursusisk Læsning nu og da i en af de franske eller engelske Timer.» Forøvrigt gives Disciplene Valg mellem at anvende de nævnte 2 ugentlige Timer enten det første Aar i Gymnasiet til Fransk og de følgende to Aar til Engelsk eller fortlobende gennem alle tre Aar til Fransk alene, i begge Tilfælde dog med den nævnte Indskrænkning, hvorefter nu og da en

af de franske eller engelske Timer anvendes til kursorisk Læsning af Tysk.

Man har herved oiensynlig bestræbt sig for at give enhver sit. Men saa tiltalende som det i og for sig høres, at Latin-gymnasiet imodekommer alle Ønsker, idet dets Disciple faar Andledning til at dyrke tre moderne Kulturfolks Sprog, kan man dog ikke ganske se bort fra den Udstrækning, hvori der er Tale om at drive disse Studier, og naar der gennemsnitlig i Gymnasiets tre Klasser ikke kan tillægges hvert enkelt af disse tre Sprog saameget som en — 1 — Time om Ugen, — man erindre til Sammenligning, at Latin har 10 à 11, Græsk 7 Timer om Ugen, — turde dog pædagogiske Hensyn gjøre det til en haard Nødvendighed at resignere og gjøre et Valg 3: bestemme sig for ét af Sprogene og forkaste de øvrige, ligesom jeg er tilboielig til at tro, at Fagmændene neppe vil være at formaa til under saadanne Vilkaar at tjene to eller endog tre Herrer, og at Bestemmelsen om, at nu og da en af de franske (eller engelske) Timer skal anvendes til kursorisk Læsning af Tysk, i Virkeligheden vil blive fuldkommen illusorisk, og det af den ligefremme Grund, at de Fag, som man her vil tage fra, er de, der mindst af alle har noget at bortgive. Naar det nemlig i Præmisserne til den refererede Ordning er forudsat (Kommissionens Skrift I, 135) »at Tyngdepunktet af Arbeidet med Fransk vil falde i Middelskolen,« da maa man enten have gjort sig skuffende Forestillinger om, hvad der paa Middelskolens Standpunkt — vel at merke ogsaa med et meget knapt Timestal — i dette vanskelige Sprog lader sig udrette, eller man maa have tænkt sig Fordringerne til Disciplenes Fremgang deri liggende under det nu gjældende Krav ved Examen Artium, nemlig at Examinanderne nogenledes skal kunne klare et ikke forhen læst Stykke af en fransk Forfatter. Nu fortiden har vore Latinskoler aldrig under, tildels over 2 Timer om Ugen til Fransk, og mig bekjendt har heller ikke nogen af vore Skoler — af hvilkensomhelst Art —, som har optaget Fransk paa sit Repertoire, vovet at byde mindre deraf, og der vil under den nye Ordning kræves strengt Arbejde i de to Timer i Gymnasiet baade af Lærere og Disciple, forat Standpunktet i Fransk ikke skal synke ned under det nuværende Niveau. At

Engelsken, forsaavidt man efter det andet Alternativ vælger at læse Engelsk i de to sidste Skoleaar, heller ikke har noget at bortgive, tør være selvindlysende og bestyrkes ved Erfaringen fra den ældre Skole, hvor der har været læst Engelsk med to Timer om Ugen, og hvis Præstationer i Faget ved Examen Artium neppe har været saa betydelige, at de indbyder til nogen Reduktion.

Jeg tror saaledes at have godtgjort, at Bevarelsen af den i Middelskolen erhvervede Kundskab i Tysk, hvis Nødvendighed paa Forhaand er erkjendt af dem, der stillede Forslaget om at lade Tysk bortfalde som Examensfag ved Examen Artium, i Latingymnasiet ikke vil kunne foregaa paa den i Undervisningsplanen anviste Maade.

I Realgymnasiet er Tysken forsaavidt noget bedre stillet, som Undervisningsplanen dertil opfører 1 særskilt Time om Ugen i de to første Skoleaar. Men at Tysken ganske bortfalder i Realgymnasiets øverste Klasse, staar alligevel neppe i Forhold til dens Betydning for den vordende Realstudent, naar det af sagkyndige antages, at de exakte Videnskabers Dyrkere med Hensyn til videnskabelige Hjælpemidler fortiden i høiere Grad vil være henviste til den tyske Literatur end til nogen anden.

Endvidere vil Undervisningens Udbytte lide derunder, at Tysk i Modsætning til alle andre Videnskaber, der doceres i Realgymnasiet, ikke gjøres til Gjenstand for Prove ved Examen Artium, og at Discipel og Lærer derfor begge vil savne den Løn for velgjort Arbeide, som en tilfredsstillende bestaaet Examen i Faget yder. Det er nu engang saa, at Examen Artium hos os afgiver en Værdiprove for Skolernes Arbeide og et Regulativ for, hvad en vordende Academicus bør vide, og skjønt dette Systems ideelle Berettigelse kan være Tvivl underkastet, kan det neppe være tvivlsomt, at et enkelt uden nogen Konsekvens gennemført Brud paa Systemet vil medføre mislige Følger. Et saadant Brud forsøgte, dengang det ved Reglementet af 8de Decbr. 1858 — for at fritage Skolernes Disciple fra en Del slovende Repetition — bestemtes, at af de i Latin og Græsk gennemgaaede Forfattere skulde de paa det tidligere Trin læste Pensa ikke opgives til Examen Artium. Forsøget faldt ikke heldigt ud og maatte ved en ny Kgl. Resolution omgjøres, efterdi Til-

fældet blev, at den fra Examen undtagne Del af Pensum negligeredes saaledes, at Studierne led derunder. Vor Skole frembyder endnu en anden Analogi, der nærmest maa fremstille sig som afskrækkende. Ved en Besynderlighed, der kun kan forklares som en Gjenganger fra den Tid, da Latinen var Skolens Alfa og Omega, har der aldrig ved Artium været holdt nogen mundtlig Prøve i *Modersmaal*, og vore akademisk dannede Mænds Færdighed i Oplæsning, deres Kjendskab til Fædrelandets Literatur, til almindelig Stillære og Æsthetik har været aldeles ukontrolleret. Men hvorvel de nævnte Discipliner i alle velordnede Skoler selvfølgelig har været behandlede, har der ikke været tillagt denne Undervisning den samme Vægt, og den har i det hele taget neppe været saa fuldstændig eller saa planmæssig ordnet, som de Studier, hvori der prøves ved Examen Artium. Og om man alligevel kunde finde den Plads, Undervisningsplanen anviser Tysk i Realgymnasiet, nogenlunde betryggende for de offentlige Realgymnasiers Vedkommende, savnes enhver Garanti for, at Faget ikke fuldstændig vanskjottes af Privatisterne, et Hensyn, der maa veie stærkt, saalænge det maa ansees sikkert nok, at der ogsaa under den nye Ordning vil existere Anstalter, for hvilke det vil være et Hovedformaal at berede den kortest mulige Gjenvei til Universitetet.

Bestemmelsen om Afslutning af Tysk ved Udgangen af Middelskolen er indkommen i vor Lovgivning ved Analogi fra danske Forhold. Herved er dog at merke, at denne Afslutning i de danske Skoler først indtræder 1 Aar senere. Præsumptionen er altsaa for, at Disciplene er bedre befestede i Faget, i det Øieblik de ophører dermed, ligesom det fra Universitetets Synspunkt er en Fordel, at den Tid, hvori Faget i Skolen lægges bort, d. v. s. delvis glemmes bort, er 1 Aar kortere end i vore Latingymnasier. At man i Danmark alligevel har havt vanskeligt for at bringe Undervisningen op til det Standpunkt, man fra først af havde tænkt sig at naa, fremgaar tilstrækkeligt af de gjentagende Afslag, man blev nødt til at gjøre i de ved Kgl. Resol. af 6te Mai 1850 oprindelig opstillede Fordringer ¹⁾,

¹⁾ Ifølge disse maatte Disciplene „have opnaact Færdighed i at oversætte fra Tysk, kunne uden g-ov Fejl udtrykke sig skriftlig

idet først en af Undervisningsministeriet under 8de Novbr. 1858 udfærdiget Bekjendtgjørelse angaaende nogle Forandringer og nærmere Bestemmelser ved den Kgl. Resol. af 6te Mai 1850 fastsatte, at Examination i den tyske Literaturs Historie bortfalder ved Afgangsexamen, og senere en Kgl. Resol. af 25de November 1864, at ogsaa den tyske Stil skulde bortfalde som Gjenstand for Examen. Bemærkes bør ogsaa, at paa samme Tid som den reformerede danske Skolelovgivning af 1ste April 1871 tildels sanktionerer den tidligere Ordning, hvorefter Tysk bortfalder som Undervisningsfag *to* Aar før Skolekursusets Ende, giver den ogsaa Adgang til paa Skolens høieste Trin at fortsætte Studiet af Tysk i en Udstrækning, hvorom tidligere ikke har været Tale. I Danmark har man altsaa ikke vovet at gaa saa vidt, som vi nu, i at reducere Tyskens Plads i Skoleundervisningen, og det uagtet man der kunde have en dobbelt Grund til at gaa videre, dels den større Lethed, hvormed paa Grund af de nære og hyppige Forbindelser med Tyskland de i den lavere Skole erhvervede Kundskaber i Tysk i Livet befæstes og udvides, dels den Opfordring, Danskerne i noksom bekjendte politiske Forhold kan have haft til at værges sin Nationalitet mod Tyskhedens Overgreb, ligesom en herfra udgaaet Stemning fra først af tør have givet Stødet til den hele Bevægelse, der førte til, at Tysken slettedes i Latinskolens *to* øverste Klasser. Hos os vilde en saadan patriotisk Børnerthed være uden Undskyldning og i Virkeligheden høist upatriotisk. Ethvert videnskabeligt Studium maa hos os hente sine fleste og vigtigste Hjælpemidler fra fremmede Literaturer, og ingen kan negte, at den tyske Literatur i fortrinlig Grad har været og uden en voldsom Forrykning i en længere Fremtid maa vedblive at være vor Videnskabeligheds Forraadskammer, og om man eksempelvis vilde nævne Theologi, Filologi, Filosofi, Naturvidenskaber etc., kunde man kun være i Tvivl om, paa hvilken af disse Videnskabens Eenummerker vi og med os den videnskabelig dannede Almenhed over hele Europa i høiest Grad staar i Gjældsforhold til Tyskerne.

i Sproget med Benyttelse af det almindelige af Ordforraadet og være bekjendte med det væsentligste af den tyske Literaturs Historie.“

Om man derfor end nok saa meget vil beklage denne Afhængighed af det fremmede, kan det dog ikke være Gjenstand for Tvivl, at en Forringelse af vore Studenters Evne til at ose af den tyske Literaturs Skatte vil være et Skridt, der vil føre os ikke til en høiere Grad af aandelig Selvstændighed, men alene i Retning af et videnskabeligt Barbari.

Skolen vil heller ikke for sin egen Del uden følelige Savn kunne give Afkald paa tysk Læsning i de høiere Klasser. Paa Grund af de gamle Sprogs eiendommelige Vanskelighed vil disses Studium saa let blive hængende i det formelle. Det *latinske* Sprog udgjør et i sig selv saa omfattende og interessant Objekt for Studiet i Skolen, at det billigvis ikke kan vække Forundring, om den grammatisk-lingvistiske Side af Latinstudiet altid har været Hovedsag fremfor den stilistisk-literære, som allerede Literaturens Beskaffenhed gjør det vanskeligt at afvinde en saa levende Interesse. Inden den *græske* Literatur kunde der vistnok gjøres et rigt Udvalg af Forfattere, som ved sin ideelle Tankefyldte og skjøne Form fortrinlig egnede sig til at fæste varige Indtryk i de unge Gemytter og for Livet give dem en ædel Retning mod det sande og skjøne, hvis ikke den aandelige Nydelse og deraf følgende Paavirkning saa ofte gik tilgrunde i det moisommelige Stræv med Sprogets elementære Vanskeligheder, som hidtil har reduceret Udbyttet af Græskstudiet til et væsentlig formelt, og vil vedblive at gjøre det, saalænge der ikke kan skaffes rundeligere Tid til Elementernes Indøvelse paa et tidligere Skoletrin. Kommer saa hertil, at den nye Skoleordning, foruden at den i hidtil ukjendt Grad koncentrerer Latinen og Græskens paa de tre sidste Skoleaar og optager Tiden dermed, endnu samtidig indfører et tredje vanskeligt Formsprog, nemlig Oldnorsk, hvor Studiet atter nødvendigvis hovedsagelig vil dreie sig om Grammatik, Gloser og Sprogbygning, da forekommer det mig, at de ved den nye Skoleordning i saamange Henseender forandrede Forhold snarere indeholder en Opfordring til at se sig om efter en forsterket Modvegt mod en ensidig Formalisme, som dreven til Yderlighed udtørre istedenfor at befrugte Aanden, end til at opgive den velgjørende Indflydelse, Læsningen af den tyske Literaturs for den ungdommelige Skjønhedstrang saa tiltalende Verker i den gamle Skoles øverste Klasser utvivlsomt

har øvet. I vor literære Fattigdom — den man handler for-svarligere i at vedstaa end i at skjule for sig selv og andre — maa det dog vel ansees for en lykkelig Tilskikkelse, at vi har en saa bekvem og lønnende Adgang til en beslegtet Literatur, der ved sin Universalitet, sin klassiske Idealitet og rige viden-skabelige Gehalt er saa skikket til at vække og nære aandelige Interesser, og den Oplysning og Kultur, som er tilfort vort Folk derigjennem, at vi i vore Skoler har bragt det forholdsvis vidt i Studiet af Tysk, kan derfor vanskelig skattes for høit.

Er det ogsaa tilstedeligt at holde de unge i den Grad i Ubekjendtskab med Nutidslivets bevægende Ideer og *nærmest-liggende* historiske Forudsætninger, som Tilfældet synes at maatte blive i vore Latingymnasier? Dette Spørgsmaal, som har været fremsat, vil vende tilbage og rettes imod de gamle Sprogs prædominerende Stilling, saalænge den stedmoderlige Behandling af nyere Sprog og Literatur, som nu finder Sted, vedbliver, og jeg feiler neppe i den Antagelse, at selv mange varme Venner af de gamle Sprogs Studium i Skolen vil være enige i, at en ensidig Fordybelse i et Oldtidsstudium — det være sig det græsk-romerske eller det gammelnordiske eller begge Dele — uden en tilstrækkelig Modvegt i et andet Indhold, som mere direkte vender Sindene mod Nutiden, enten vil føre til den Kjedsomhed og Lede, som er en Følge af Overmættelse, eller til en blind Forgudelse af det antike uden opladt Øie for Nutidens Interesser og Problemer. I denne Henseende synes det et betænkeligt Tilbageskridt, naar man i Latingymnasiet har indskrænket det faste Timetal for moderne Sprog i Sammenligning med, hvad det var paa det tilsvarende Trin af den gamle Skole, og det betænkelige forringes ikke derved, at man udstykker det saaledes reducerede Timetal paa saamange Sprog, at man i dem alle væsentlig kommer til at beskæftige sig med Formen, eller, hvad der fra dette Synspunkt dermed bliver ens-tydigt, Skallen. Jo mere man i det hele taget udvider Kredsen af fremmede Sprog i Skolen, desto større bliver Faren for, at man i intet af dem naar synderlig udover det elementære Standpunkt. Vi er nu vel i denne Henseende gaaet saa vidt, som det er muligt, idet vore Latingymnasiaster ved endt Skolegang pligter at have gjort et mere eller mindre loseligt Bekjendtskab

med alternativt 5 eller 6 fremmede Sprog (deri ikke medregnet Svensk). Men er vi end, fordi vi er et lidet Folk, nødte til i vore Skoler at lære flere fremmede Sprog end de store Kulturfolk, skulde vi dog vogte os for at drage det eneste Sprogstudium, hvor det hidtil har lykkedes at bibringe Disciplene et saadant Herredomme over det fremmede Sprog, at de har kunnet *bruge* det til Læsning og Studium uhindrede af formelle Vanskeligheder, ned til den samme famlende Middelmaadigheds Standpunkt, som man i de øvrige Sprog i Almindelighed ikke kan tænke paa at komme ud over. Det er ingen trostelig Tanke dette, at Discipelen til Lon for al den Flid og Moie, Sprogstudierne kræver af ham, naar han engang er færdig hermed, ikke skal kunne tage fat paa et Skrift af den latinske, oldnorske, endsige græske, knapt nok den franske Literatur, uden i de allerfleste Tilfælde at afskrækkes af Vanskelighederne, saa at paa de Brudstykker nær, som han enten i Skolen har gjort Bekjendtskab med, eller senere Fagstudier noder ham til at give sig ifærd med, vedbliver hele Resten at være ham en lukket Bog. Men dette kan nu engang i de gamle Sprog ikke være anderledes. Denne Halvhed er ikke til at undgaa; men lad os dog holde paa de trosteligere Resultater der, hvor de med forholdsvis Lethed kan naaes, og lad os ikke principmæssig gjøre Halvheden til Maalet for alle vore Bestræbelser ved at stanse med Undervisningen i Tysk, netop som den er kommen til det Punkt, hvor Skolen har det i sin Magt til Vederlag for et Minimum af Tid og Anstrængelse fra Elevens Side at byde ham et Maximum af Udbytte.

Naar jeg nu i Henhold til ovenstaaende tillader mig i Ærbødighed at henstille til det Kgl. Departement at bevirke en saadan Forandring i vor Skolelovgivning, at Tysk optages som fast Undervisningsfag i samtlige Klasser af begge Gymnasier, og at mundtlig Prøve i Faget gjøres obligatorisk ved begge Slags Artium, staar det tilbage, at jeg i Korthed udtaler mig om, af hvad Art denne Undervisning og denne Prøve bør blive, og hvorledes den nødvendige Tid i Gymnasierne kan skaffes tilveie.

Med Hensyn paa Provens Art er jeg tilbøielig til at tro, at den Afslutningstanke, som ligger til Grund for den bestaaende

Ordning, fremdeles med Fordel fastholdes. Alt, hvad der gaar ind under den elementære Undervisning, prøves fremdeles naturligen ved Middelskole-Examen, og Gymnasiernes Undervisning i Faget kan, fordi den har denne foreløbige Prøve at støtte sig til, antage en friere Karakter og i høiere Grad end i den gamle Skole gjøres til et Forfatterstudium og derigjennem blive en bedre Støtte for den æsthetiske Opdragelse i Skolen. En saavel fra Formens som Indholdets Side omhyggelig Gjennemgaaelse af omend kun et Par fuldstændige Digterverker af Schiller og Göthe vil for dette Øiemed kunne blive af Betydning og en delvis Erstatning for det Savn, der vel fremdeles vil gjøre sig ligesaa følelig gjældende som hidtil, nemlig at det er en sjelden Undtagelse, at man i Latinskolen ved Studiet af den græske Literatur naar frem til dennes egentlige Blomst, den græske Tragedie. Undervisningen i nyere Sprog og Literatur har maaske hidtil altfor udelukkende beskjæftiget sig med det formelle som det, der udelukkende har været Gjenstand for Prøve ved Examen og derfor som det først fornødne maa optage Tiden i Skolen. I og for sig kan der intet være tilhinder for, at enkelte med Skjønnsomhed valgte Verker af tyske (og andre moderne) Klassikere studeres med samme Grundighed som de latinske og græske Forfattere, som gennemgaaes i Skolen, og medens videregaaende Studier i denne Retning tør staa for Tur med Krav paa at repræsenteres i Skolen, efterhaanden som disse Studier finder flere og flere Dyrkere ved Universitetet, turde indtil videre en beskedent Mundsmag heraf, saaledes som vi paa Tyskens Omraade tildels har havt den, baade i og for sig virke som et vækkende og oplivende Element og ved Siden deraf afgive en Støtte for en rigtig Methode for Forfatterlæsningen i de gande Sprog. Altsaa, man bestemme med en liberal Valgfrihed et lidet Udvalg af tyske Klassikere, som i Skolen skal være læst statarisk, og som Examinanden ved Artium pligter at oversætte og fortolke saaledes, at han kan gjøre Rede for alle de til en korrekt og fyldig Opfatning af Indhold og Tankesammenhæng nødvendige Forudsætninger; og forbinder man hermed en extemporal Prøve i at oversætte et forhen ikke læst Stykke, som ingen særegne Vanskeligheder indeholder, saa vil en saadan Prøve, der ikke vil kunne falde svær, indeholde ønskelig Ga-

ranti for, at de vordende Gymnasiaster i Evnen til at bruge sine Kundskaber i Tysk ikke vil staa tilbage for vore nuværende Studenter. Og selv om man vil indskrænke sig til en extemporal Prøve i Lighed med den nuværende Artium, behøver denne ikke med nogen Nødvendighed at blive en blot og bar Gjentakelse af den mundtlige Prøve ved Middelskolens Afgangsexamen, da man selvfølgelig efter tre Aars fortsatte Undervisning i Faget bør kunne forelægge Examinanden Stykker af mindre elementær Beskaffenhed end de, hvorom der tidligere kun var Tale.

At finde de til Tyskens Gjenoptagelse i Gymnasierne fornødne Timer kan ikke afstedkomme nogen særdeles Vanskelighed, og her kan ogsaa andre Kombinationer tænkes end de, jeg nedenfor agter at paapege. Det er saa, at flere Timer kunde være vel anvendte; men faa vil ogsaa afgive ialfald en midlertidig Hjælp, og 1 Time om Ugen i Latingymnasiets 3 Klasser vil allerede være bedre end intet. I de tre Klasser af Realgymnasiet, hvor Summen af Sprogtimer er saa meget mindre og det samme Udbytte derfor ikke tør paaregnes af hver enkelt, antager jeg, at 2—2—1 Time omtrent vilde være tilstrækkeligt til at naa det samme Maal som med Latinerne. Under Forudsætning af et saadant Timetal gjælder det altsaa — udenfor de Timer, som nu i to Klasser af Realgymnasiet er opført til Tysk, at tilveiebringe i samtlige Klasser af begge Gymnasier en enkelt ugentlig Time, som maa tages fra andre Fag.

Hvilke andre Fag der skal gjøre denne ubetydelige Opofrelse, tør være forholdsvis ligegyldigt, naar man kun ikke gjør Indgreb paa noget Punkt, hvor Timetallet paa Forhaand maa regnes for det mindst mulige. I den Del af den danske Skole, som svarer til vort Latingymnasium, har den seneste Lovgivning ladet Mathematiken ganske bortfalde, og der kunde nok med Grund spørges, om man hos os har truffet det rette, naar man i et Latingymnasium tillægger Mathematik endog flere Timer end de moderne (fremmede) Sprog tilsammen, og om ikke f. Eks. Savnet af den fornyede Gjenneengaaelse af Arithmetiken, som vistnok i en mindre stringent Form, men dog i det for Livets Behov tilstrækkelige Omfang allerede i Middelskolen er læst, for den vordende Theolog eller Filolog, ja selv for Natur-

forskeren vilde være mindre føleligt end de Vanskeligheder, der beredes ham derved, at han i de tre sidste Aar af sin Skolegang er udsat for ikke at faa høre et Ord Tysk. Alligevel tør en saadan Omposteren have sin Hage. Sprogstudierne frembyder en rig Variation og navnlig, naar man har bragt det saavidt, at Hovedvegten kan lægges paa Forfatterlæsningen, har Skolen Anledning til derigjennem at tilføre de unges Dannelse et mangesidigt Indhold. Men ved Henlæggelsen af Tyngdepunktet for den klassiske Undervisning til de tre sidste Skoleaar og Optagelsen af Oldnorsk paa samme Skoletrin har man paa dette Punkt af Skolen faaet istand en saadan Sammenhobning af Sprogtimer, at dermed synes det at maatte have sit Beroende, og at et Skridt videre i denne Retning maa vække pædagogiske Betæneligheder, selv om man skulde komme til den Erkjendelse, at en paa enkelte Punkter noget vidtdreven mathematisk Fagiver har været raadende ved Ordningen af vor nye Skole. Hellere burde der maaske, naar man engang skrider til en mere indgribende Revision af vor Skoleordning, blive Spørgsmaal om at anvende den Tid, som kunde indspares ved et Afslag i Fordringerne til Latingymnasiets Præstationer i Mathematik, til en videregaaende Undervisning i Fysik. I Middelskolen ser det nemlig ud til, at det vil holde haardt at række den som »valgfri« betegnede Del af Pensum i Naturkundskab, og Fysiken vilde ved sit mindre abstrakte Indhold danne en bedre Modvegt mod en filologisk Ensidighed end Mathematiken, der som rent formativt Dannelsesmiddel for en stor Del tjener Udviklingen af de samme Aandsevner som Grammatik- og Sprogstudierne.

Den nye Skolelov indeholder en Bestemmelse, hvis Gjennemførelse i Praxis synes at skulle berede nogen Forlegenhed, nemlig Bestemmelsen om, at der i Gymnasierne skal læses og til Artium gjøres Rede for et af de store europæiske Kulturfolks Historie i udførligere Fremstilling. Grunden til, at ingen Forfatter hidtil har vovet paa at levere en saadan paa Skolebrug beregnet Fremstilling, er vel at søge deri, at saafremt en saadan skal stille sig til Opgave at give den fortlobende Udvikling fra Begyndelsen til Enden af et i den moderne Kulturudvikling bannerførende Folks indre og ydre Historie, ligger Opgaven hoit for Skolen og lader sig vanskelig sammensnøre inden Rammen

af en Skolebog. Anderledes vilde det stille sig, om dette Studium kunde begrænses til enkelte eller en enkelt i den almindelige Verdensudvikling epokegjørende *Periode* af et Kulturfolks Historie, Opgaven vilde blive kvantitativt overkommelig og Metoden den ved Studiet af den klassiske Kulturperiode gjennem lang Praxis i Latinskolen tilrettelagte og hævdede: gjennem en i dette Øiemed valgt Cyklus af nationale Forfattere at lade Disciplene selv studere sig ind i det valgte Afsnit af Folkets eiendommelige Kulturliv. Vundet paa denne Maade turde det halve snart vise sig at være mere end det hele, og Sprogstudiet og den historiske Undervisning kunde til begges gjensidige Fordel gaa Haand i Haand, og ad denne Vei kunde nogen tysk Læsning finde en hensigtsmæssig Plads i Gymnasierne ¹⁾.

Skulde man imidlertid finde det ubetimeligt at røre ved den gjældende Ordning af den historiske Undervisning i Gymnasierne, saalænge man endnu savner en almindelig Erfaring om dens Holdbarhed, var det ogsaa en Udvei at tage fra de Fag, som har de fleste Timer og derfor noget at miste. Om i en Klasse af Latingymnasiet *Latinen*, i en anden *Modersmaalet (Oldnorsken)*, og i Realgymnasiet dels *Mathematik* dels *Oldnorsk* afgav en enkelt Time, vilde Tabet i Sammenligning med den store Masse af Timer være forsvindende, og det vilde derfor ikke blive nødvendigt at foretage nogen Reduktion i Examensfordringerne i de nævnte Fag. Det vil ogsaa erindres, at Oldnorsken i den oprindelige Udarbeidelse af vor nærværende Skoleordning — for at forebygge Overløsselse i Skolen — var tænkt som valgfrit Fag, hvorfra de svagere blandt Disciplene ganske skulde kunne dispenseres. Naar den lovgivende Magt fraveg den Kgl. Proposition ved at gjøre Oldnorsken til obligatorisk Fag for alle, kan det vel antages, at den herigjennem alene har villet udtale sin Opfatning af Fagets Uundværlighed for den høiere Almendannelse uden — hvortil den ogsaa manglede fornøden Kompetence — derved at betegne den pædagogiske Betragtning,

¹⁾ Med nogen Forøgelse af det historiske Læsestof vilde de af Jakob Løkke udgivne „Tyske Læsestykker“ (Anden Afdeling for de høiere Klasser) kunne blive et til det nævnte Brug hensigtsmæssigt Læremiddel.

som laa til Grund for den Kgl. Proposition, som ugrundet ¹⁾, og at den angaaende den rette Begrænsning og Sagens øvrige Detaljer har fundet det rigtigt uden videre at akceptere den af de sagkyndige foreslaaede Ordning. Konsekvent havde det imidlertid været, om man istedenfor den Betyggelse mod Overlæsselse, som man borttog, havde søgt en Kompensation i et Afslag i Fordringerne, eftersom Skolen nu ikke længere havde Adgang til at lette Byrden for den Discipel, som muligens led derunder, ved ganske at fritage ham derfor. Men uagtet dette ikke skede, maa dog de lovbestemte Examensfordringer siges at være affattede med saamegen Forsigtighed, at det ikke vil være nødvendigt at foretage nogen Nedsættelse heri, selv om man maatte finde, at en rigtig Økonomi med Disciplenes Tid tilsiger, at nogle af de Oldnorsken tiltænkte Timer anvendes til Tysk ²⁾. I Latingymnasiet kunde der spares Tid og Oldnorsken samtidig vinde derved, om man flyttede den til øverste Klasse. At Disciplene, som nu, *paa engang* skal arbejde med Elementerne af Græsk og Oldnorsk, vil i dem begge forringe Resultaterne, hvorimod man turde vente et forholdsvis større Udbytte af den Tid, der kunde afsees til Oldnorsk, naar denne samledes paa et høiere Trin, hvor de elementære Vanskeligheder, som Græskens volder, kan tænkes nogenledes overvundne. Ogsaa i Realgymnasiet kunde der vistnok økonomiseres ved at samle de til Oldnorsk nødvendige Timer i øverste Klasse.

Beslutter man sig til den her foreslaaede Gjenoptagelse af Tysken, der vil kunne foregaa, uden at der i noget Fag rokkes ved de af Lovgivningen fastsatte Maal for Undervisningen og dermed overensstemmende Examensfordringer, er der endnu en Sag, som det i høj Grad vilde være i Skolens og den nationale Dannelses Interesse at medtage, nemlig Indførelsen af en mundtlig Prøve i Modersmaal ved Examen Artium, der efter Oldnorskens

1) Den om Oldnorsken inden Stortinget førte Debat giver heller ikke Anledning til at tro noget saadant, se nittende ordentlige Stortings Forhandlinger, Lagtinget Pag. 437 flg., Odelstinget Pag. 975 flg.

2) I Realgymnasiet har Oldnorsken alene et ligesaa stort Timetal som det, der i Latingymnasiet er tænkt fordelt paa de tre Sprog: Fransk, Engelsk og Tysk.

Optagelse i Skolen maa ansees nødvendigere end for. Idet jeg henviser til de slaaende Grunde, som er anførte i den til Grund for den Kgl. Proposition om en Examenskommission for den høiere Almenskole liggende Regjeringsindstilling af 23de Juli 1868, skal jeg herom indskrænke mig til at bemærke:

Jo mere Bevidstheden om Ønskeligheden af at styrke vor Nationalfølelse ved Studiet af Oldnorsken med Rette gjør sig gjældende, desto uforklarligere er den Ringeagt for det nulevende Folk, som udtaler sig derigjennem, at Kjendskab til hele vor nyere Literatur *kan* saagodtsom undværes for den Dannelse, som Staten ved sit Stempel paatrykker Præget af den høieste og fuldkomneste Grad af Aandsmodenhed, hvortil dens Ungdom har at aspirere, og medens paa de fleste andre Omraader en liberal Imodekommen af de forskjellige hinanden krydsende Dannelsesretninger skulde være paa sin Plads, synes Modersmaalet med alt, hvad dertil horer, at være den nødvendige fælles Basis, hvor alle Bestræbelser skulde mødes og samles. Men det lader sig forudse, at som Forholdene nu er, vil selv i vore Skoler Undervisningen i Modersmaal være udsat for mere og mere at synke ned til et formelt Sprogstudium, i ringere Grad end hidtil beskæftige sig med det i vore nationale Forfatteres Verker nedlagte Tankeliv og i det hele taget blive et nyt Offer til en aandløs Formalisme. Man savner vel ogsaa, som ovenfor berørt, under den ældre Ordning en mundtlig Prøve ved Examen Artium i Modersmaalets Literatur med herhenhørende Discipliner; men om Skolens Undervisning ikke har været uberørt heraf, har den dog ikke ligefrem ved Lovgivningen været stillet i Skyggen af noget andet. For Fremtiden vil det være meget sangvinsk at antage, at ikke baade Lærer og Disciple skulde blive sterkt fristede til at behandle den Disciplin, hvis Tilegnelse ved Examen belønnes og af Lovgivningen kræves Regnskab for, nemlig Oldsproget, med en Forkjærlighed, der vil blive til Skade for den anden, Literaturstudiet m. m., som af Examenslovgivningen fuldstændig ignoreres. Man vil uden Tvivl fortræffelig lære at deklinere oldnorske Substantiver og konjugere oldnorske Verber, — thi herom vil der blive Spørgsmaal til Examen —; men om den Literatur, der betegnes ved Navnene Holberg, Wessel, Evald, J. N. Brun, Wergeland, Welhaven

o. s. v., vil vore Studenter, paa de tarvelige Oplysninger nær, som derom kan meddeles i Middelskolen, *kunne* være fuldstændig uvidende. Maalet for Oldnorskens Optagelse i Skolen, at give Disciplene et Middel i Hænde til en mere bevidst Tilegnelse af det levende Sprog, derved at dette sees i sin genetiske Udvikling, og derigjennem formidle en fyldigere Forstaaelse af Folkets Aandsliv frem igjennem Tiderne, vil for en stor Del forspildes, naar Lovgivningen indirekte opfordrer til i vor Studenterdannelse at blive staaende ved Udgangspunktet og overse de Tider, hvor dette Liv arter sig fyldigst, som ligger vort eget nærmest og for dette har den største umiddelbare Betydning. De forskjellige Landes Undervisningssystemer viser megen Dissens i Opfatningen af, hvor langt tilbage Studiet af Modersmaalet bør gaa i at medtage middelalderlige Sprogperioder; men derom synes ingen Dissens at herske, at det literære Liv blandt det Folk, som lever og rører sig, hvor fattigt det end monne være, har Krav paa saa megen Agt og Pleie, at Kjendskab dertil gjøres til en *nødvendig* Faktor i den høieste Almendannelse. Skolerne vil man kun hjælpe til at gjøre sin Pligt ved at fastsætte en mundtlig Prøve i Modersmaal ved Examen Artium, og har man Betænkeligheder ved at stille en saadan Fordring til Privatisterne, da indrømmer man altsaa deres Uvidenhed i dette Punkt ¹⁾; men saafremt Privatisterne, hvad der iøvrigt synes et forkasteligt System, skal slippe billigere end de, der gjenngaar de offentlige Skoler, da faar man se til at finde andre Fag eller Dele af Fag, hvor en Uvidenhed maa ansees mindre kompromitterende og et Afslag lettere kunne indrømmes. At en mundtlig Prøve ved Examen Artium i Modersmaal skulde være mere overflodiggjort ved den tilsvarende Prøve ved Middelskolens Afgangsexamen end i andre Fag, skjønnes ikke, da jo ikke

¹⁾ Det fortjener i denne Sammenhæng at noteres, at medens man ved den skriftlige Prøve i Norsk ved vor nuværende Artium oftere har givet Opgaver, hvis Besvarelse krævede endog nogenlunde omfattende Kjendskab til den almindelige Verdenshistorie og Geografien, har man endnu aldrig seet nogen Opgave forelagt, der forudsatte Fnug af Kjendskab til Fædrelandets Litteratur. Og om en Examenskommission vilde vove Experimentet, skulde man nok faa lystelige Ting at se.

nogen har tænkt sig, at Gymnasiernes Undervisning i Norsk i høiere Grad end i noget andet Fag skulde blive staaende paa Middelskolens elementære Standpunkt. Først ved en samlet mundtlig Prøve ved Artium i »Modersmaal og Oldnorsk« vil det rette Gjensidighedsforhold mellem de forskjellige Discipliner, som Undervisningen i Norsk efter Loven bør omfatte, ogsaa i Virkeligheden indtræde.

Jeg har endelig kun at udtale mig om de Betimeligheds-hensyn, som muligens kunde blive gjort gjeldende mod ethvert Forslag om paa vor Skoles nuværende Udviklingsstadium at gribe reformerende ind. Det synes, som om der maa drages en skarp Grænse mellem enhver Reformbestræbelse, der i Strid med Systemets Aand angriber dets Principer og derved kan tænkes at modvirke dets organiske Udfoldelse, og de Reformforslag, der tilsigter at fremme denne ved at afhjælpe akcidentelle Mangler ved Systemets Gjennemførelse. Den Opgave, som i Virkeligheden er i konservativ Interesse: paa det bestaaendes Basis ved partielle Reformer successive at gjøre det bedst mulige ud deraf, synes det betimeligt at optage til Forhandling, saa snart en foreliggende Erfaring har godtgjort Tilværelsen af et Feilgreb, som det er af Vigtighed snarest muligt at faa hævet. Hvorvidt Middelskolen har Anledning til at bringe sine Disciple til den samme Dygtighed i Tysk som den ældre Latinskole, vil alle Skolemænd nu have tilstrækkelig Anledning til at domme om, og at Gymnasiernes Disciple vil gaa tilbage i Tysk, naar de ikke læser Tysk, siger sig selv uden nogen Erfaring. Men om Studenterne af det nye Kuld ved Universitetet skulde staa tilbage for tidligere Generationer paa Grund af mangelagtig Kundskab i Tysk, vil de mislige Følger altid være paatagelige, Aarsagen ikke saa, og mange overilede, men derfor ikke let gjendrivelige Domme om det hele Systems Holdbarhed, som ved en ubetydelig Lempning havde kunnet undgaaes, udgaa herfra. I det Øieblik vi staar i Begreb med at faa en ved Universitetet uddannet Lærerstand, hvis Sag det vil være i Skolen at værne om Studiet af de moderne Kulturfolks Sprog og Literaturer, »som indeslutter en Rigdom af Skatte, der, absolut betragtet, staar over alt, hvad tidligere Tidsaldrer have

frembragt» ¹⁾, tør det vistnok være Tvivl underkastet, hvorvidt en Ordning, hvorefter Fransk, Engelsk og Tysk i de tre sidste Aarskursus af den Skole, der endnu efter al Sandsynlighed gjennem længere Tid vil være en Hovedbærer for den akademiske Dannelse, tilsammen maa noie sig med en Niende- eller Tiendedel af den Tid, der ofres de tre døde Sprog, i Længden vil vise sig holdbar. Men selv om den Strid, hvortil den nye Ordning saaledes i sig indeslutter Spiren, neppe kan tænkes *endelig* udjevnet ved en fortsat Gaaen paa Akkord, turde det dog have sine Fordele, om det ved midlertidige Foranstaltninger kunde lykkes at gjøre det bestaaende taaleligt og derved udskyde det endelige Opgjør, hvorved navnlig Græskens Stilling i Skolen synes at maatte komme under fornyet Debat, indtil man gennem en længere Tids Erfaring kan vinde Sikkerhed for, hvad der ad den ved sidste Skolereform indslaaede Vei i alle Dele lader sig udrette.

Idet jeg anbefaler ovenstaaende til Departementets gunstige Overveielse, er jeg ikke blind for, at en Del af, hvad her er anført, har været fremsat allerede under den oprindelige Forhandling om denne Sag. Naar jeg alligevel ikke har skyet Gjentagelser, er det dels skeet, fordi en nogenlunde udtømmende Behandling ikke kunde undgaa saadanne, dels i det Haab, at Forestillinger, som overhortes dengang, da Skolesagen i sin hele forviklede Sammenhæng forelaa, lettere vil finde Indgang nu, da Kvæstionerne lader sig begrænse og simplificere.

Ærbødigst

P. Voss. c

¹⁾ Skolekommissionens Skrift I, 98.

Om Skolepenge og Fripladse.

~~~~~

Skolepengene udgjør fortiden:

for 1ste Forberedelsesklasse	1	Spd.	maanedlig.
- 2den Do.	2	-	—
- 3dje Do.	3	-	—
- 1ste, 2den og 3dje Middelklasse	4	-	—
- de hoiere Klasser	5	-	—

For den nederste af 2 Brødre fragaar en Tredjedel. Af 3 Brødre gaar den nederste frit, de to andre betaler helt ud. Af 4 Brødre gaar den næstnederste frit, og for den nederste fragaar en Tredjedel. Yderligere Nedsættelse finder ikke Sted.

Skolepengene erlægges forskudsvis og skal i Regelen indbetales den første Læsedag i hver Maaned. Disciplene modtager af Kassereren en Kvitteringsbog, som Forældre eller Verger bør lade sig forevise straks efter hver Betaling.

Skolepengene beregnes altid for hele Maaneder, nemlig fra Begyndelsen af den Maaned, hvori en Discipel kommer ind, til Slutningen af den Maaned, hvori han gaar ud. Naar altsaa en Discipel indmeldes til et nyt Skoleaars Begyndelse, betaler han Skolepenge fra 1ste August.

Naar en Discipel skal forlade Skolen, maa Udmeldelse ske 2 Maaneder forud. Hvis nogen udmeldes med kortere Varsel, erlægges dog Skolepengene, indtil den bestemte Udmeldelsestid er forloben. Fra denne Regel undtages de Disciple, som gaar ud efter Skolens Raad eller Ønske; disse betaler nemlig kun til Udgangen af den Maaned, i hvilken de gaar ud.

Naar Skolepengene ikke er betalte for 2 Maaneder, kan Bestyrelsen negte vedkommende Discipel Adgang til Skolen.

Fripladse eller Nedsættelse af Skolepengene tilstaaes kun trængende Disciple, der viser god Opførsel og gjør god Fremgang i Skolen, og som har været Skolens Disciple i mindst et Par Aar og i denne Tid har betalt sine Skolepenge ordentlig. I Forberedelsesskolen uddeles ikke Fripladse uden i ganske ekstraordinære Tilfælde.

Naar en af to eller flere Brødre faar Friplads, bortfalder Moderationen for de øvrige, hvis ikke anderledes udtrykkelig bestemmes.

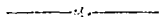
Ansøgninger om Fripladse for det kommende Skoleaar indleveres hvert Aar inden den 1ste Mai; de, som tidligere har Friplads, maa søge paany, hvis de ønsker at beholde den.

Fripladse har i det forløbne Aar været bevilgede med et Beløb af 861 Spd.

John Heuchs Legat. Ved Kgl. Resolution af 2den Mai 1874 er der meddelt naadigst Approbation paa Legatets Statuter overensstemmende med de i Hr. Pastor Heuchs og Frues Gavebrev indeholdte Bestemmelser (se Program for 1873, S. 37). Legatets Renter er for første Gang uddelte den 5te April d. A. til en af John Heuchs tidligere Klassekammerater, nu Discipel af 2den Middelklasse b.

Examen 1875.

Den daglige Undervisning slutter:

For 6 M. E. a og b	Lørdag den 12te Juni.
— 6 L.	Onsdag den 16de Juni.
— 5 L. og R. G.	Fredag den 18de Juni.
— 4 L., 5 M. og 4 M.	Mandag den 21de Juni.
— Pr. R.	Tirsdag den 22de Juni.
— 3 M., 2 M. og 1 M.	Mandag den 28de Juni.

Examen i Gymnastik, Skrivning og Tegning samt de skriftlige Prover for 1ste til 3dje Middelklasse afholdes tidligere; ligeledes Examen i Religion for Realgymnasiet og 5 M.

Hvor ikke anderledes er bemærket, begynder Examen om Formiddagen Kl. 9, om Eftermiddagen Kl. 4.

Det ved hvert Fag anførte Nummer betegner det Værelse, hvor Examen holdes. (No. 1—6 er i Sidebygningen, No. 7—15 i Hovedbygningens 1ste Etage, No. 15—25 i dens 2den Etage).

For Forberedelsesklasserne holdes ingen egentlig Examen; men Forældre og foresatte indbydes til at overvære Undervisningen i 2 og 3 F. de to sidste Læsedage (5te og 6te Juli) og i 1 F. den sidste Læsedag (6te Juli) for at gjøre sig bekendte med det Standpunkt, Klasserne har naaet. Den Orden, hvori Overhøringen i de forskjellige Fag vil foregaa, kan sees af Examenstabellen for de nævnte Dage (S. 113 og 114). Tirsdag den 6te Juli Kl. 12 udleveres Karaktersedlerne for disse Klasser; Karaktererne gives som et Udtryk for Disciplenes Fremgang i Aarets Løb.

NB. Skolepengene betales Torsdag den 1ste og Fredag den 2den Juli Kl. 9—11 Formiddag.

Tirsdag 15de Juni.

Formiddag.

Inspektion Kl. 8³/₄—9 i 2. Et. *Høyer.*

- 6 M. E. a. Norsk Stil No. 20 Inspektion Kl. 9—10 *Schjøth.*
 Do. „ 10—11 og 12—1 *Høyer.*
 Do. „ 11—12 *Hofgaard.*
- 6 M. E. b. Norsk Stil No. 22 Do. „ 9—10 *Brynildsen.*
 Do. „ 10—11 *Hofgaard.*
 Do. „ 11—12 *Dietrichson.*
 Do. „ 12—1 *Sønnichsen*
-

Onsdag 16de Juni.

Formiddag.

Inspektion Kl. 8³/₄—9 i 2 Et. *K. Nicolaysen.*

- 6 M. E. a. Tysk Stil No. 20 Inspektion Kl. 9—10 og 12—1 *Brynildsen.*
 Do. „ 10—11 *Hofgaard.*
 Do. „ 11—12 *Høyer.*
- 6 M. E. b. Tysk Stil No. 17 Do. „ 9—11 *Dietrichson.*
 Do. „ 11—1 *Schjøth.*
-

Torsdag 17de Juni.

Formiddag.

Inspektion Kl. 8³/₄—9 i 2 Et. *A. E. Eriksen.*

- 6 M. E. a. Engelsk Stil No. 20 Inspektion Kl. 9—11 *Schjøth.*
 Do. „ 11—12 *Hval.*
 Do. „ 12—1 *Voss.*
- 6 M. E. b. Engelsk Stil No. 14 Do. „ 9—10 *A. E. Eriksen.*
 Do. „ 10—11 *Schneider.*
 Do. „ 11—12 *Dietrichson.*
 Do. „ 12—1 *Hofgaard.*
-

Fredag 18de Juni.

Formiddag.

Inspektion Kl. 8³/₄ - 9 i 2 Kl *Sønnichsen*.

6 M. E. a Regn. skr. og Konstruktionstegn. No. 20	Insp. Kl. 9-11	<i>Høyer.</i>
	Do. „ 11-12	<i>Voss.</i>
	Do. „ 12-1	<i>Brynildsen.</i>
6 M. E. b. Regn. skr. og Konstruktionstegn. No. 14	Do. „ 9-11	<i>Sønnichsen.</i>
	Do. „ 11-12	<i>Schjøth.</i>
	Do. „ 12-1	<i>Hofgaard.</i>

Torsdag 24de Juni.

Formiddag.

Eftermiddag.

Inspektion 8 ³ / ₄ -9 i 2 Et. <i>Schmidt.</i>	Inspektion 3 ³ / ₄ -4 i 2 Et. <i>A. E. Eriksen.</i>
6 L. Lat. Overs. No. 20 <i>Schmidt.</i>	6 M. E. a. Historie No. 20 <i>Schjøth.</i>
5 L. Norsk Stil „ 17 <i>Schneider.</i>	6 M. E. b. Norsk „ 22 <i>A. E. Eriksen.</i>
R. G. Norsk Stil „ 24 <i>Isachsen.</i>	
Pr. R. Norsk Stil „ 25 <i>A. E. Eriksen.</i>	

Fredag 25de Juni.

Formiddag.

Inspektion 8 ^{3/4} —9 i 2 Et.	<i>Grøterud.</i>
6 L. Norsk Stil No. 20	<i>Schneider.</i>
5 L. Lat. Overs. „ 17	<i>Grøterud.</i>
R. G. a. Fysik skr. } c. Tysk Stil } „	24 <i>Lyche.</i>
Pr. R. Tysk Stil „ 25	<i>Isachsen.</i>
5 M. L. Norsk Stil „ 18	<i>Damm.</i>
5 M. E. Norsk Stil „ 19	<i>Lødrup.</i>
4 M. E. a. Eng. Stil „ 21	<i>Schram.</i>
4 M. E. b. Eng. Stil „ 23	<i>J. D. Hansen.</i>

Eftermiddag.

Inspektion 3 ^{3/4} —4 i 2 Et.	<i>Schjøth.</i>
5 L. 2 Historie og Geo- grafi No. 17	<i>Schjøth.</i>
4 L. 1 Græsk „ 18	<i>A. E. Eriksen.</i>
4 M. L. Norsk Stil „ 19	<i>Wang.</i>
4 M. E. a Norsk St. „ 21	<i>Damm.</i>
4 M. E. b Norsk St. „ 23	<i>Holler.</i>

Lørdag 26de Juni.

Formiddag.

Eftermiddag.

Inspektion 8³/₄—9 i 2 Et. *Hetleseter*. Inspektion 3³/₄—4 i 2 Et. *Wang*.

6 L. Norsk Stil	No. 14	<i>Isachsen</i> .	R. G. a. b. Historie	No. 24	<i>A. E. Eriksen</i> .
5 L. Latinsk Stil	„ 17	<i>Grøterud</i> .	Pr. R. Regning skr.	„ 25	<i>Petersen</i> .
4 L. Norsk Stil	„ 28	<i>Schneider</i> .	6 M. E. a. 2 Mathem.	„ 20	<i>Hoyer</i> .
R. G. Engelsk Stil	„ 24	<i>Brynildsen</i> .	5 M. L. 1 Historie		
Pr. R. Engelsk Stil	„ 25	<i>M. Schmidt</i> .	og Geografi	„ 18	<i>Schjøth</i> .
6 M. E. a 1 Mathem.	„ 20	<i>Hoyer</i> .			
6 M. E. b Fransk	„ 22	<i>K. Nicolaysen</i> .			
5 M. L. Lat. Stil	„ 18	<i>Hofgaard</i> .			
5 M. E. 1 Historie					
og Geografi	„ 19	<i>Schjøth</i> .			
4 M. L. Math skr.	„ 16	<i>A. E. Eriksen</i> .			
4 M. E. a Math. skr.	„ 21	<i>Dietrichson</i> .			
4 M. E. b Math. skr.	„ 23	<i>Hetleseter</i> .			

Mandag 28de Juni.

Formiddag.

Eftermiddag.

Inspektion 8^{3/4}—9 i 2 Et. *Johannesen*. Inspektion 3^{3/4}—4 i 2 Et. *Sønnichsen*.

6 L. 1. Fransk	No. 20	<i>K. Nicolaysen</i> .	6 L. 2. Tysk	No. 20	<i>Schmidt</i> .
5 L. 1. Fransk	„ 17	<i>Grøterud</i> .	5 L. 2. Tysk	„ 17	<i>Voss</i> .
4 L. Lat. Stil	„ 16	<i>Wang</i> .	R. G. b. Tysk Kl. 6	„ 24	<i>Lyche</i> .
R. G. Fransk Stil	„ 24	<i>Thorsen</i> .	5 M. L. 2. Fransk	„ 18	<i>K. Nicolaysen</i> .
Pr. R. Math. skr.	„ 25	<i>Høyer</i> .	5 M. E. 2 Historie		
6 M. E. b. 1. Math.	„ 22	<i>Dietrichson</i> .	og Geografi	„ 19	<i>Schjøth</i> .
5 M. L. Math. skr.	„ 18	<i>Johannesen</i> .	6 M. E. b. Religion	„ 22	<i>Sønnichsen</i> .
5 M. E. Math. skr.	„ 19	<i>Lødrup</i> .			
4 M. L. Tysk Stil	„ 16	<i>Skavlán</i> .			
4 M. E. a. Tysk Stil	„ 21	<i>Schram</i> .			
4 M. E. b. Tysk Stil	„ 23	<i>Steenstrup</i> .			

Tirsdag 29de Juni.

Formiddag.

Inspektion 8³/₄—9 i 2 Et. *Schram.*6 L. 1. Historie og
Geografi No. 20 *Schjøth.*5 L. 1. Tysk „ 17 *Voss.*4 L. Fransk „ 24 *K. Nicolaysen.*Pr. R. Engelsk „ 25 *M. Schmidt.*5 M. L. Tysk „ 18 *Hofgaard.*5 M. E. 1 Tysk „ 19 *Lødrup.*4 M. L. Lat. Stil „ 16 *Thorsen.*4 M. E. a. Naturfag „ 21 *Dictrichson.*4 M. E. b. Engelsk „ 23 *Schram.*

Eftermiddag.

Inspektion 3³/₄—4 i 2 Et. *Hval.*6 L. 2. Historie og
Geografi No. 18 *Schjøth.*5 L. 2. Fransk „ 17 *Grøterud.*R. G. c. Naturfag „ 24 *Høyer.*6 M. E. a. 1. Religion „ 20 *Hval.*5 M. E. 2. Tysk „ 19 *Lødrup.*4 M. L. Geometri „ 23 *Hetlesæter.*4 M. E. a. Geografi „ 21 *J. D. Hansen.*

Onsdag 30te Juni.

Formiddag.

Eftermiddag.

Inspktion 8^{3/4}—9 i 2 Et. *Brynildsen*. Inspktion 3^{3/4}—4 i 2 Et. *Brun*.

6 L. 1. Tysk	No. 22	<i>Schmidt</i> .	6 L. 2. Fransk	No. 17	<i>K. Nicolaysen</i> .
5 L. 1. Historie og Geografi	„ 17	<i>Schjøth</i> .	R. G. a. og b. 1 Naturfag	„ 24	<i>Johannesen</i> .
4 L. Tysk Kl. 8	„ 19	<i>Lyche</i> .	6 M. E. a. 2. Religion	„ 20	<i>Hval</i> .
4 L. Kl. 10 Religion	„ 28	<i>Brun</i> .	5 M. L. 2. Naturfag	„ 18	<i>Høyer</i> .
R. G. Mathem. skr.	„ 24	<i>Wang</i> .	5 M. E. 2. Mathem.	„ 19	<i>Dietrichson</i> .
Pr. R. Fransk	„ 25	<i>M. Schmidt</i> .			
6 M. E. a. 2. Engelsk	„ 20	<i>Brynildsen</i> .			
5 M. L. 1. Naturfag	„ 18	<i>Høyer</i> .			
4 M. L. Naturhist.	„ 16	<i>Hellesteter</i> .			
4 M. E. a. Tysk	„ 21	<i>Schram</i> .			
4 M. E. b. Norsk	„ 23	<i>Sønnichsen</i> .			

Torsdag 1ste Juli.

Formiddag.

Eftermiddag.

Inspektion 8³/₄ - 9 i 2 Et. *Schneider*.Inspektion 8³/₄ - 9 i 1 Et. *Skavlan*.Inspektion 3³/₄ - 4 i 1 Et. *Paulsen*.6 L. 1. Latin No. 14 *Schmidt*.6 L. 2. Mathem. No. 14 *Høyer*.5 L. 1. Græsk „ 17 *Aars*.5 L. 2. Religion „ 17 *Brun*.4 L. Historie „ 18 *Schjøth*.

R. G. a. og b. 2

R. G. Mathem. skr. „ 24 *Ferden*.Naturfag „ 24 *Johannesen*.6 M. E. a. Fransk „ 20 *Voss*.3 M. a. Naturhist. „ 9 *Paulsen*.6 M. E. b. Tysk „ 22 *Hofgaard*.3 M. b. Naturhist. „ 10 *Hetlesæter*.5 M. E. 1. Engelsk „ 19 *Lødrup*.3 M. c. Historie „ 11 *Schjøth*.4 M. L. Norsk „ 16 *Schneider*.2 M. c. Geografi „ 13 *J. A. Eriksen*4 M. E. a. Geometri „ 21 *Dietrichson*.1 M. b. Norsk „ 15 *Hval*.

3 M. a. 1. Historie

1 M. c. 1. Historie og

og Geografi „ 9 *J. A. Eriksen*.Geografi „ 12 *Odland*.3 M. b. Regning „ 10 *Nilssen*.3 M. c. Norsk. „ 11 *Steenstrup*.2 M. a. Tysk „ 12 *Sønnichsen*.2 M. b. Norsk „ 15 *Hval*.2 M. c. Norsk „ 13 *Skavlan*.1 M. a. Norsk „ 7 *Holler*.

Fredag 2den Juli.

Formiddag.

Eftermiddag.

Inspektion 8³/₄-9 i 2 Et. *Dietrichson*.

Inspektion 8³/₄-9 i 1 Et. *Steenstrup*. Inspektion 3³/₄-4 i 2 Et. *Lødrup*.

6 L. 1. Mathem. No. 14	<i>Høyer</i> .	6 L. 2. Latin No. 14	<i>Schmidt</i> .
5 L. 1. Religion „ 17	<i>Brun</i> .	5 L. 2. Mathem. „ 17	<i>Høyer</i> .
R. G. 1. Fransk „ 24	<i>Storm</i> .	R. G. 2. Fransk „ 24	<i>Storm</i> .
Pr. R. Tysk „ 25	<i>Voss</i> .	6 M. E. a. 2. Norsk. „ 20	<i>Schneider</i>
6 M. E. a. 1. Norsk „ 20	<i>Schneider</i> .	5 M. L. 1. Historie og Geografi „ 18	<i>Schjøth</i> .
6 M. E. b. Naturfag „ 22	<i>Dietrichson</i> .	5 M. E. 2. Engelsk „ 19	<i>Lødrup</i> .
5 M. L. 2. Historie og Geografi „ 18	<i>Schjøth</i> .	4 M. L. Religion „ 22	<i>Brun</i> .
4 M. E. a. Norsk „ 21	<i>Sønnichsen</i> .	3 M. c. Regning „ 21	<i>Hetlesæter</i> .
4 M. E. b. Naturfag „ 23	<i>Hetlesæter</i> .	1 M. b. Tysk „ 23	<i>Hval</i> .
3 M. a. Norsk „ 9	<i>Hofgaard</i> .	1 M. c. 2. Historie og Geografi „ 16	<i>Olland</i> .
3 M. b. Norsk „ 10	<i>Lødrup</i> .		
3 M. c. Religion „ 11	<i>Steenstrup</i> .		
2 M. b. Tysk. „ 15	<i>Hval</i> .		
2 M. c. Tysk „ 13	<i>Skavlan</i> .		
1 M. a. Tysk „ 12	<i>Holler</i> .		

•

Lørdag 3die Juli.

Formiddag.

Eftermiddag.

Inspektion 8^{3/4}-9 i 2 Et. *Damm.*

Inspektion 8^{3/4}-9 i 1 Et. *J. A. Eriksen.* Inspektion 3^{3/4}-4 i 2 Et. *Hofgaard.*

6 L. 1. Religion No. 14 *Brun.*

R. G. 2. Engelsk No. 24 *Brynildsen.*

5 L. 1. Mathem. „ 17 *Høyer.*

6 M. E. a. 2. Tysk „ 20 *Hofgaard.*

4 L. 2. Mathem. „ 16 *Eliassen.*

5. M. L. Religion „ 18 *Brun.*

R. G. 1. Engelsk „ 24 *Brynildsen.*

4 M. L. 2. Historie
og Geografi „ 22 *Schjøth.*

Pr. R. Naturfag „ 25 *Johannesen.*

4 M. E. b. Geometri „ 23 *Hetlesæter.*

6 M. E. a. 1. Tysk „ 20 *Hofgaard.*

2 M. a. Naturhist. „ 19 *Paulsen.*

6 M. E. b. Historie „ 22 *Schjøth.*

2 M. b. Religion „ 17 *Hval.*

5 M. L. Tysk Stil „ 18 *Wang.*

1 M. b. Religion „ 21 *Hansen.*

5 M. E. Tysk Stil „ 19 *Damm.*

4 M. E. b. Tysk „ 23 *Schram.*

3 M. a. Regning „ 9 *Nilssen.*

3 M. b. Tysk „ 10 *Lødrup.*

3 M. c. Tysk „ 11 *Steenstrup.*

2 M. a. Norsk „ 12 *Sønrichsen.*

2 M. b. Geografi „ 15 *Thorsen.*

2 M. c. Historie „ 13 *J. A. Eriksen.*

1 M. a. Religion „ 21 *Holler.*

1 M. c. Norsk „ 7 *Skavlan.*

Mandag 5te Juli.

Formiddag.

Eftermiddag.

Inspektion 8³/₄ - 9 i 2 Et. *A. E. Eriksen.*

Inspektion 8³/₄—9 i 1 Et. *Holler.*

Inspektion 3³/₄—4 i 2 Et. *Færden.*

6 L. Engelsk No. 14 *Grøterud.*

6 L. 2. Religion No. 17 *Brun.*

5 L. 2. Græsk „ 17 *Aars.*

R. G. a. Mathem. „ 24 *Færden.*

4 L. 1. Latin „ 28 *A. E. Eriksen.*

6 M. E. a. Naturfag „ 20 *Høyer.*

R. G. c. Tysk „ 24 *Voss.*

5 M. L. 1. Mathem. „ 18 *Johannesen.*

6 M. E. a. 1. Naturf. „ 20 *Høyer.*

2 M. a. 1. Historie
og Geografi „ 19 *J. A. Eriksen.*

6 M. E. b. Geografi „ 22 *Schjøth.*

2 M. c. Religion „ 21 *Steenstrup.*

5 M. L. 2. Mathem. „ 18 *Johannesen.*

1 M. b. Historie „ 23 *Hval.*

5 M. E. 2. Naturfag „ 19 *Dietrichson.*

4 M. L. Tysk „ 16 *Hofgaard.*

4 M. E. a. Engelsk „ 21 *Schram.*

4 M. E. b. Historie „ 23 *J. D. Hansen.*

3 M. a. 2. Historie

og Geografi „ 9 *J. A. Eriksen.*

3 M. b. Religion „ 10 *Holler.*

2 M. a. Religion „ 12 *Sønnichsen.*

2 M. b. Historie „ 8 *Hval.*

1 M. a. Regning „ 11 *Nilssen.*

1 M. c. Tysk „ 7 *Skavlan.*

3 F. a. og b. Kl. 9—11 Norsk.

Do. Do. Kl. 11¹/₄—1 Historie og
Geografi.

2 F. a. og b. Kl. 9—11 Norsk.

Do. Do. Kl. 11¹/₄, 12¹/₂ Geografi.

Tirsdag 6te Juli.

Formiddag.

Inspektion 8 ³ / ₄ —9 i 2 Et. <i>Hoyer.</i>	Inspektion 8 ³ / ₄ —9 i 1 Et. <i>Nilssen.</i>
6 L. 1. Græsk No. 14 <i>Schmidt.</i>	5 L. 1. Latin „ 17 <i>Grøterud.</i>
4 L. 2. Græsk „ 16 <i>A. E. Eriksen.</i>	R. G. b. Historie og Geografi „ 24 <i>Schjøth</i>
R. G. b. Historie og Geografi „ 24 <i>Schjøth</i>	Pr. R. Geografi „ 25 <i>Hoyer.</i>
6 M. E. a. 1. Engelsk „ 20 <i>Brynildsen.</i>	6 M. E. b. 2. Mathem. „ 21 <i>Dietrichson.</i>
5 M. L. 2. Latin „ 18 <i>Schneider.</i>	5 M. E. Eng. Stil „ 19 <i>Damm.</i>
5 M. E. Eng. Stil „ 19 <i>Damm.</i>	4 M. E. b. Religion „ 23 <i>Sønnichsen.</i>
4 M. E. b. Religion „ 23 <i>Sønnichsen.</i>	3 M. a. Tysk „ 9 <i>Hofgaard.</i>
3 M. a. Tysk „ 9 <i>Hofgaard.</i>	3 M. b. 1. Historie og Geografi Kl. 8 „ 10 <i>J. A. Eriksen.</i>
3 M. b. 1. Historie og Geografi Kl. 8 „ 10 <i>J. A. Eriksen.</i>	2 M. b. Regning „ 12 <i>Nilssen.</i>
2 M. b. Regning „ 12 <i>Nilssen.</i>	1 M. c. Religion „ 7 <i>Odland.</i>
1 M. c. Religion „ 7 <i>Odland.</i>	3 F. a. og b. } Kl. 9—10 Regning.
3 F. a. og b. } Kl. 9—10 Regning.	2 F. a. og b. } „ 10 ¹ / ₂ —12 Religion.
2 F. a. og b. } „ 10 ¹ / ₂ —12 Religion.	1 F. Kl. 9—10 Norsk.
1 F. Kl. 9—10 Norsk.	Do. „ 10—11 Regning.
Do. „ 10—11 Regning.	Do. „ 11—12 Religion.
Do. „ 11—12 Religion.	

Eftermiddag.

Inspektion 3 ³ / ₄ —4 i 2 Et. <i>Eliassen.</i>	Inspektion 3 ³ / ₄ —4 i 1 Et. <i>F. Hansen.</i>
4 L. 1. Mathem. No. 19 <i>Eliassen.</i>	R. G. a. Geografi „ 24 <i>Johannesen.</i>
R. G. a. Geografi „ 24 <i>Johannesen.</i>	4 M. L. 1. Latin „ 17 <i>Aars.</i>
4 M. L. 1. Latin „ 17 <i>Aars.</i>	4 M. E. a. Historie „ 21 <i>J. D. Hansen.</i>
4 M. E. a. Historie „ 21 <i>J. D. Hansen.</i>	3 M. c. Naturhist. „ 11 <i>Paulsen.</i>
3 M. c. Naturhist. „ 11 <i>Paulsen.</i>	2 M. a. 2. Historie og Geografi „ 12 <i>J. A. Eriksen.</i>
2 M. a. 2. Historie og Geografi „ 12 <i>J. A. Eriksen.</i>	2 M. c. Regning „ 13 <i>Nilssen.</i>
2 M. c. Regning „ 13 <i>Nilssen.</i>	1 M. a. 1. Historie og Geografi „ 7 <i>Schollert.</i>
1 M. a. 1. Historie og Geografi „ 7 <i>Schollert.</i>	1 M. b. Geografi „ 15 <i>F. Hansen.</i>
1 M. b. Geografi „ 15 <i>F. Hansen.</i>	

Onsdag 7de Juli.

Formiddag.

Inspektion 8 ³ / ₄ - 9 i 2 Et	<i>Wang.</i>
Inspektion 8 ³ / ₄ - 9 i 1 Et.	<i>Paulsen.</i>
6 L. 2. Græsk	No. 14 <i>Schmidt.</i>
5 L. 2. Latin	„ 17 <i>Grøterud.</i>
5 L. 2. Latin	„ 20 <i>A. E. Eriksen.</i>
R. G. b. og c. 1 Mathematik	„ 24 <i>Johannesen.</i>
Pr. R. Mathem.	„ 25 <i>Høyer.</i>
6 M. E. b. Engelsk	„ 22 <i>Brynildsen.</i>
5 M. E. 1. Naturfag	„ 19 <i>Dietrichson.</i>
4 M. L. 2. Latin	„ 16 <i>Aars.</i>
4 M. E. a. Religion	„ 21 <i>Sønnichsen.</i>
3 M. a. Religion	„ 9 <i>Holler.</i>
3 M. b. 2. Historie og Geografi	„ 10 <i>J. A. Eriksen.</i>
2 M. c. Naturhist.	„ 13 <i>Paulsen.</i>
1 M. a. 2 Historie og Geografi	„ 11 <i>Schollert.</i>
1 M. b. Regning	„ 15 <i>Nilssen.</i>
1 M. c. Regning	„ 7 <i>Hansen.</i>

Eftermiddag.

Inspektion 3 ³ / ₄ - 4 i 2 Et.	<i>Johannesen.</i>
Inspektion 3 ³ / ₄ - 4 i 1 Et.	<i>J. D. Hansen.</i>
R. G. b. og c. 2. Mathe- matik	No. 24 <i>Johannesen.</i>
6 M. E. a. Geografi	„ 20 <i>Schjøth.</i>
5 M. L. 1 Latin	„ 18 <i>Schneider.</i>
4 M. E. b. Geografi	„ 23 <i>J. D. Hansen.</i>
3 M. c. Geografi	„ 11 <i>J. A. Eriksen.</i>
2 M. a. Regning	„ 12 <i>Nilssen.</i>
2 M. b. Naturhist.	„ 10 <i>Paulsen.</i>

Torsdag 8de Juli Kl. 10 Form. moder Disciplene af alle
Klasser ovenfor 3 M. i Skolegaarden til Exerccerøvelse.

Skolens Aarsfest holdes Fredag den 9de Juli Kl. 12 Middag. Den begynder med Opvisning i Exercitie paa Tullinløkken og fortsættes som sedvanligt i Skolens Gymnastiksal.

Til at overvære Examens mundtlige Del og Aarsfesten indbydes herved enhver, hvem Skolens Gjerning maatte interessere.

Ferierne varer til Fredag den 20de August Kl. 10 Formiddag.

De til 1ste Forberedelsesklasse indmeldte Disciple møder Fredag den 20de August Kl. 12 Formiddag; de øvrige nye Disciple møder til Optagelsesprøve Torsdag den 19de August Kl. 9 Formiddag.

Kristiania i Mai 1875.

J. Aars.   P. Voss.

Følgende Feil bedes rettede:

- S. 10, L. 7 nedenfra, staar 405 istedenfor 450.
- S. 12, L. 21 ovenfra. staar s. 1 istedenfor s. 3.
- S. 14, L. 8 ovenfra, skal Ordet fra udgaa.
- S. 62. L. 12 og 13 nedenfra, staar ubesatte Lærerposter
istedenfor Lærerposter ubesatte.

Oversigt over Fagenes Fordeling mellem Lærerne i Skoleaaret 1874—1875.

(Det ved hvert Fag tilføiede Tal betegner det ugentlige Timetal).

	Aars	Voss	Berner	Brun	Dietrich-son	A. E. Eriksen	J. A. Eriksen	Færden	Grüner	Holler	Hofgaard	Høyer	Hetle-sæter	F. Hansen	Hval	Isachsen	E. Nico-laysen	K. Nico-laysen	Nilssen	Paulsen	Schjøth	Schmidt	Sønnich-sen	Steen-strup	Schollert	Schneider	O. Skavlan	E. Skavlan	Schram	Th		
6 L.		Fransk 1 Tydsk 1		Religion 2								Mathem. 4						Fransk 2			Historie 2 Geografi 1	Latin 8 Græsk 6				Norsk 3						
5 L.		Fransk 3 Tydsk 1		Religion 2								Mathem. 4									Historie 2 Geografi 1	Latin 9 Græsk 6					Norsk 3					
4 L.				Religion 2		Latin 11 Græsk 7						Mathem. 3					Tydsk 1	Eransk 2			Hist. } Geogr. } 2					Norsk 2						
6 M. E. a.								Tegning 1				Mathem. 5 Naturfag 3 Geografi 1			Religion 2		Tydsk 4 Engelsk 1	Fransk 4			Historie 2					Norsk 3			Engelsk 4			
6 M. E. b.					Mathem. 5 Naturfag 3	Norsk 3		Tegning 1	Engelsk 5								Tydsk 4	Fransk 4			Historie 2 Geografi 1	Religion 2										
5 M. L.			Mathem. 5	Religion 2		Norsk 2					Tydsk 3	Naturfag 3									Historie 2 Geografi 2					Latin 7 Fransk 3						
5 M. E.				Religion 2	Mathem 6 Naturfag 3	Norsk 2		Tegning 1									Norsk 1	Tydsk 5 Engelsk 5			Historie 2 Geografi 2											
4 M. L.	Latin 8			Religion 2				Tegning 1			Tydsk 3		Regning 5 Naturfag 2			Norsk 1					Historie 2 Geografi 2					Norsk 3	G. Storm					
4 M. E. a.					Mathem. 5 Naturfag 2			Tegning 1								Norsk 1							Norsk 3 Religion 2			Historie 2 Geografi 2			Engelsk 5 Tydsk 5			
4 M. E. b.			Mathem. 5 Geografi 2					Tegning 1					Naturfag 2			Norsk 1							Norsk 3 Religion 2			Historie 2			Engelsk 5 Tydsk 5	Skriv		
3 M. a.								Tegning 2		Religion 2	Norsk 3 Tydsk 6		Regning 5							Naturfag 2	Historie 2 Geografi 2										Skriv	
3 M. b.							Historie 2 Geografi 2	Tegning 2		Religion 2	Norsk 3 Tydsk 6	Regning 5 Naturfag 2				Norsk 2																Skriv
3 M. c.							Geografi 2	Tegning 2					Regning 5			Norsk 2				Naturfag 2	Historie 2			Norsk 3 Tydsk 6 Religion 2							Skriv	
2 M. a.							Historie 3 Geografi 2												Regning 4	Naturfag 2			Norsk 5 Tydsk 4 Religion 3								Skriv	
2 M. b.															Norsk 5 Tydsk 4 Historie 3 Religion 3				Regning 4	Naturfag 2												
2 M. c.				Religion 3			Historie 3 Geografi 2												Regning 4	Naturfag 2								Norsk 5 Tydsk 4				
1 M. a.										Norsk } Tydsk } 10 Religion 3									Regning 4						Historie 3 Geografi 3						Skriv	
1 M. b.														Geografi 3 Religion 3	Norsk } Tydsk } 10 Historie 3				Regning 4												Skriv	
1 M. c.																			Regning 4 Historie 3 Geografi 3								Religion 3 Norsk } Tydsk } 10				Skriv	

Foruden de her opførte Fag har endnu samtlige Klasser under Ledelse af Premierløjtnant Wang Undervisning i **Legemsøvelser**, nemlig Klasserne 1 M. til 3 M. incl. 3 Timer ugentlig (**Gymnastik**) og Klasserne fra 4 M. L. og 4 M. E. opover i Sommerhalvaaret 5 Timer (3 T. **Vaabenøvelser** i fri Luft og 2 T. **Gymnastik**) og i Vinterhalvaaret 3 Timer ugentlig (1 T. **Vaabenøvelser** og 2 T. **Gymnastik**). Fra denne Undervisning fritages de, der af Helbreds Hensyn maa ansees uskikkede dertil; i Tvivls Tilfælde afgjøres Sagen af Skolens medicinske Konsulent, Hr. Korpslæge Videre har 1ste til 5te Middelklasse Undervisning i **Sang** dels 1 dels 1/2 Timer ugentlig.

Om Fagfordelingen i **Realgymnasiet** og den praktiske Bealklasse se Pag 64; om **Forberedelsesskolen** Pag. 72.

Efter Affattelsen af Fortegnelsen over Lærerne (Pag. 70) har Hr. **Gullichsen** anmeldt, at han til Sommeren agter at gaa over i geistlig Stilling. Denne Vakance har foranlediget Ansættelsen af DHrr. cand. theol. **Th. Holler** og cand. mag. Stipendiat **G. Storm**.

Oversigt over Fagenes Fordeling mellem Lærerne i Skoleaaret 1874—1875.

(Det ved hvert Fag tilføiede Tal betegner det ugentlige Timetal).

Voss	Berner	Brun	Dietrich-son	A. E. Eriksen	J. A. Eriksen	Færden	Grüner	Holler	Hofgaard	Høyer	Hette-sæter	F. Hansen	Hval	Isachsen	E. Nico-laysen	K. Nico-laysen	Nilssen	Paulsen	Schjøth	Schmidt	Sønnich-sen	Steen-strup	Schollert	Schneider	O. Skavlan	E. Skavlan	Schram	Thorsen	Wang
Fransk 1 Tydsk 1		Religion 2								Mathem. 4						Fransk 2			Historie 2 Geografi 1	Latin 8 Græsk 6				Norsk 3					
Fransk 3 Tydsk 1		Religion 2								Mathem. 4									Historie 2 Geografi 1	Latin 9 Græsk 6				Norsk 3					
		Religion 2		Latin 11 Græsk 7						Mathem. 3					Tydsk 1 Eransk 2				Hist. } Geogr. } 2					Norsk 2					
						Tegning 1				Mathem. 5 Naturfag 3 Geografi 1			Religion 2		Tydsk 4 Engelsk 1	Fransk 4			Historie 2					Norsk 3		Engelsk 4			
			Mathem. 5 Naturfag 3	Norsk 3		Tegning 1	Engelsk 5								Tydsk 4	Fransk 4			Historie 2 Geografi 1		Religion 2								
	Mathem. 5	Religion 2		Norsk 2					Tydsk 3	Naturfag 3				Norsk 1					Historie 2 Geografi 2					Latin 7 Fransk 3					
		Religion 2	Mathem 6 Naturfag 3	Norsk 2		Tegning 1								Norsk 1	Tydsk 5 Engelsk 5				Historie 2 Geografi 2										Skrivning 1
		Religion 2				Tegning 1			Tydsk 3		Regning 5 Naturfag 2			Norsk 1					Historie 2 Geografi 2					Norsk 3	G. Storm				Skrivning 1
			Mathem. 5 Naturfag 2			Tegning 1								Norsk 1							Norsk 3 Religion 2			Historie 2 Geografi 2		Engelsk 5 Tydsk 5			Skrivning 2
	Mathem. 5 Geografi 2					Tegning 1					Naturfag 2			Norsk 1							Norsk 3 Religion 2			Historie 2		Engelsk 5 Tydsk 5	Skrivning 2		
						Tegning 2		Religion 2	Norsk 3 Tydsk 6		Regning 5			Norsk 2			Naturfag 2	Historie 2 Geografi 2										Skrivning 2	
						Historie 2 Geografi 2	Tegning 2	Religion 2	Norsk 3 Tydsk 6	Regning 5 Naturfag 2				Norsk 2														Skrivning 2	
						Geografi 2	Tegning 2				Regning 5			Norsk 2			Naturfag 2	Historie 2			Norsk 3 Tydsk 6 Religion 2							Skrivning 2	
						Historie 3 Geografi 2											Regning 4	Naturfag 2			Norsk 5 Tydsk 4 Religion 3							Skrivning 2	Tegning 2
													Norsk 5 Tydsk 4 Historie 3 Religion 3				Regning 4	Naturfag 2										Tegning 2	
		Religion 3			Historie 3 Geografi 2												Regning 4	Naturfag 2								Norsk 5 Tydsk 4			Tegning 2 Skrivning 2
								Norsk 1 Tydsk 10 Religion 3									Regning 4						Historie 3 Geografi 3					Skrivning 3	
												Geografi 3 Religion 3	Norsk 1 Tydsk 10 Historie 3				Regning 4											Skrivning 3	
																	Regning 4									Religion 3 Norsk 10 Tydsk 10			Skrivning 3

den de her opførte Fag har endnu samtlige Klasser under Ledelse af Premierløjtnant Wang Undervisning i Legemsøvelser, nemlig Klasserne 1 M. til 3 M. incl. 3 Timer ugentlig (Gymnastik) og Klasserne fra 4 M. L. og 4 M. E. opover i Sommerhalvaaret 5 Timer (3 T. Vaabenøvelser og 2 T. Gymnastik) og i Vinterhalvaaret 3 Timer ugentlig (1 T. Vaabenøvelser og 2 T. Gymnastik). Fra denne Undervisning fritages de, der af Helbreds Hensyn maa ansees uskikkede dertil; i Tvivls Tilfælde afgjøres Sagen af Skolens medicinske Konsulent, Hr. Korpslæge Wilsø.

Fagfordelingen i Realgymnasiet og den praktiske Beaklasse se Pag. 64; om Forberedelsesskolen Pag. 72.

Afhattelsen af Fortegnelsen over Lærerne (Pag. 70) har Hr. Gullichsen anmeldt, at han til Sommeren agter at fratræde for at gaa over i geistlig Stilling. Denne Vakance har foranlediget Ansættelsen af Dhrr. cand. theol. Th. Holler og cand. mag. Stipendiat G. Storm.